

AİLEDE

İMAN, İBADET VE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMASI

Doç. Dr. Bilal Yorulmaz
Doç. Dr. Emine Keskiner
Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

YEKDER
YAYINLARI

AİLEDE İMAN, İBADET VE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMASI

Yazarlar:

Doç. Dr. Bilal Yorulmaz

Doç. Dr. Emine Keskiner

Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

YEKDER
YAYINLARI

YEKDER Yayınları – 18
AİLEDE İMAN, İBADET VE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMASI

Yazarlar

Doç. Dr. Bilal Yorulmaz
Doç. Dr. Emine Keskiner
Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

Tashih

Doç. Dr. Emine Keskiner

Grafik Tasarım

Ramazan Nurbaki

Baskı

e-Kitap

ISBN

978-975-98557-9-6

© YEKDER Yayınları, 2022

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

YEKDER Yayınları

Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd. Fıstıkağacı İş Mrk.
No: 39/2 Üsküdar İstanbul Tel: (0216) 460 25 50
YEKDER Yayınları, Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği'nin (YEKDER) markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Yorulmaz, B. & Keskiner, E. & Pehlivan Ağırakça, G.
Ailede İman, İbadet ve Değerler Eğitimi Araştırması
1. Baskı, 268 s., 16,5 x 23,5 cm
Kaynakça var.
ISBN: 978-975-98557-9-6
1. Aile 2. İman 3. Eğitim

AİLEDE İMAN, İBADET VE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMASI

Yazarlar:

Doç. Dr. Bilal Yorulmaz

Doç. Dr. Emine Keskiner

Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

YEKDER
YAYINLARI

TAKDİM

Günümüzde yaşanan toplumsal değişmeler aile yapısında da değişikliklere sebep olmuştur. Özellikle kadınların gün geçtikçe çalışma hayatında daha fazla yer almasıyla anne ve baba rollerinde ister istemez farklılaşmalar meydana gelmiştir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de homojen bir aile yapısından söz etme imkânı ortadan kalkmıştır. En basit ayrımla bir taraftan anne baba rollerinin pek değişikliğe uğramadığı geleneksel aileler varlığını sürdürürken bir taraftan da rollerin değiştığı, kendilerine kılavuzluk yapacak modelleri olmayan aileler ortaya çıkmıştır. Bu ailelerden bir kısmı geleneksel pedagojik söylemleri bir kısmı modern söylemleri takip etmeye çalışırken bir kısmı da her iki söylem arasında sıkışmış bir görünüm arz etmektedir. Bu durum ailelerin geçmişten daha fazla yardıma ihtiyaçları olduğunu düşündürmektedir.

Ailelere yardım edilebilmesi için öncelikle anne babaların günümüzde ne gibi sorunlar yaşadığının ve bu sorunlarla nasıl baş etmeye çalıştığının araştırılması, mevcut öngörülerin verilerle desteklenip desteklenmediğine bakılması gerekmektedir. Kuruluşundan bugüne din ve değerler eğitimi bağlamında yetişkinlere yardımcı olmaya çalışan Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER), bu amaçla ilk olarak 2015 yılında İlim Kültür Eğitim Vakfı (İLKE) ile işbirliği yaparak “Çocukların Dini Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü: Beklentileri ve Zorlanma Alanları” konulu bir saha araştırması yaparak yayınlamıştır (Alpaydın, Ayar, & Gümüş, 2015, s. 67-68). Bu araştırma YEKDER’in 2015 sonrası ailelere yönelik faaliyetlerine yön vermiş bir çalışmadır.

Alan araştırmalarının, zaman içinde eksik olduğu düşünölen hususlar, yeni ihtiyaçlar düşünölenek yenilenmelerinin yürütölen faaliyetlerin etkililiğinin artırılarak devam edebilmesi için ehemmiyeti açıktır. İşte bu düşünönceyle 2020 yılında yeni bir aile araştırmasına ihtiyaç olduğu belirlenerek elinizdeki araştırmaya başlanmıştır.

Ailede İman, İbadet ve Değerler Eğitimi Araştırması adını taşıyan bu araştırma ile farklı demografik özelliklere sahip ebeveynlerin çocuklarına din eğitimi verirken sözel telkin, model olma ve onaylama davranışlarından hangilerine başvurdukları ve bu boyutlarla ne ölçüde ilgilendikleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, bir önceki alan araştırmasından farklı olarak ebeveynlerin din eğitiminin inanç, ibadet ve değerler alanlarının eğitimiyle ilgili nasıl bir yol izledikleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ağırlıklı olarak İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler olmak üzere Türkiye'nin her bölgesinden farklı illerde yaşayan ve 2-18 yaş aralığında çocuk sahibi olan ebeveynler üzerinde YEKDER'in katkısı ve desteği ile gerçekleştirilen bu çalışma, Din Eğitimi Bilim Dalı öğretim üyeleri ve aynı zamanda Ailede Din Eğitimi Programı (ADEP) eğitimcileri olan Bilal Yorulmaz, Emine Keskiner ve Gülsüm Pehlivan Ağırakça tarafından yürütülmüş ve kaleme alınmıştır. Bu anlamda başta emeği geçen hocalarımız olmak üzere süreç içerisinde desteklerini esirgemeyen YEKDER yönetim kurulu üyelerine, komisyonlarına ve dernek çalışanlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Araştırmanın, ailede din eğitimi çalışmalarına katkı sunması ve farklı saha araştırmalarına vesile olması temennisiyle hayırlı ve bereketli olmasını diliyoruz. Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

YEKDER Yetişkin Eğitimleri Komisyonu Başkanı

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

TABLolar	17
GİRİŞ	37
A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	39
B. Araştırmanın Problemi	42
C. Sayıtlılar	43
D. Sınırlılıklar	43
E. İlgili Çalışmalar	44
1. Kitaplar	44
2. Makaleler	45
3. Bildiriler	48
4. Tezler	50
F. Yöntem	51
1. Araştırmanın Modeli	51
2. Evren ve Örneklem	52
3. Veri Toplama Araçları	58
a) Kişisel Bilgi Anketi	58
b) Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeği	58
c) Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeği	63
d) Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeği	67
e) Ailede Zekât/Sadaka Eğitimi Davranış Ölçeği	71
f) Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeği	75
g) Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeği	79

h) Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeği	84
i) Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeği	88
j) Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği	92
k) Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeği	97
l) Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeği	101
G.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	105
BULGULAR VE YORUM	107
I. AİLEDE İMAN EĞİTİMİ	109
1. Sözel Telkin Boyutu	109
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	109
b) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	111
2. Model Olma Boyutu	113
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	113
b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	114
c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	116
d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	117
e) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	118

f) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	120
g) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	121
3. Onaylama Boyutu	125
a) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	125
b) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	125
II. AİLEDE İBADET EĞİTİMİ	127
A. AİLEDE NAMAZ EĞİTİMİ	127
1. Sözel Telkin Boyutu	127
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	127
b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	128
c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	130
d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	131
e) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	132
f) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	134

g) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	136
h) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	137
2. Model Olma Boyutu	141
a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	141
b) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	142
c) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	143
d) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	145
3. Onaylama Boyutu	149
a) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	149

B. AİLEDE ORUÇ EĞİTİMİ 150

1. Sözel Telkin	150
a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	150
b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	150
c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	152

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	153
e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	154
2. Model Olma	157
a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	157
b) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	157
c) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	158
3. Onaylama	160
a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	160
b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	161
c) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	162
d) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	163

C. AİLEDE ZEKÂT EĞİTİMİ 164

1. Sözel Telkin Boyutu	164
a) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	164

2. Model Olma	167
a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	167
b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	169
c) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	170
d) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	171
3. Onaylama	176
a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	176
b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	176
III. AİLEDE DEĞERLER EĞİTİMİ	178
A. AİLEDE ADALET EĞİTİMİ	178
1. Sözel Telkin Boyutu	178
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	178
b) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	180
c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	180

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	181
e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	182
2. Model Olma Boyutu	186
a) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	186
3. Onaylama Boyutu	189
a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	189
b) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	190
B. AİLEDE DÜRÜSTLÜK EĞİTİMİ	192
1. Sözel Telkin Boyutu	192
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	192
b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	194
c) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	194
2. Model Olma Boyutu	197
3. Onaylama Boyutu	197
a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	197

C. AİLEDE SAYGI EĞİTİMİ 198

1. Sözel Telkin Boyutu 198
 - a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 198
2. Model Olma Boyutu 200
3. Onaylama Boyutu 200
 - a) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 200
 - b) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 201
 - c) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 202

D. AİLEDE SABIR EĞİTİMİ 204

1. Sözel Telkin Boyutu 204
2. Model Olma Boyutu 204
3. Onaylama Boyutu 205
 - a) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 205
 - b) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 206

E. AİLEDE SORUMLULUK EĞİTİMİ 207

1. Sözel Telkin Boyutu 207
 - a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma 207

b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	209
2. Model Olma Boyutu	210
3. Onaylama Boyutu	210
a) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	210
b) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	211
F. AİLEDE YARDIMSEVERLİK EĞİTİMİ	213
1. Sözel Telkin Boyutu	213
a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	213
b) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	215
c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	215
d) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	216
e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	218
2. Model Olma Boyutu	220
3. Onaylama Boyutu	220
a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma	220

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	223
KAYNAKÇA	233
EKLER	237
Bölge Değişkeni İle İlgili Bulgular	239

TABLolar

Tablo 1: Evren ve Örneklem Hesaplaması	53
Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	53
Tablo 3: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı	54
Tablo 4: Katılımcıların Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Dağılımı	54-55
Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı	55
Tablo 6: Katılımcıların Hane Toplam Geliri Değişkenine Göre Dağılımı	55
Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 8: Katılımcıların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 9: Katılımcıların Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 10: Katılımcıların Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Dağılımı	57
Tablo 11: Katılımcıların Alınan En Üst Düzey Din Eğitimi Değişkenine Göre Dağılımı	57
Tablo 12: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	58
Tablo 13: Açıklanan Toplam Varyans	60
Tablo 14: Faktör Yük Değerleri	61-62
Tablo 15: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	63
Tablo 16: Cronbach's Alfa Değerleri	63
Tablo 17: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	64
Tablo 18: Açıklanan Toplam Varyans	65
Tablo 19: Faktör Yük Değerleri	66

Tablo 20: Pearson Momentler arpımı Korelasyon Analizi	67
Tablo 21: Cronbach's Alfa Değerleri	67
Tablo 22: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	68
Tablo 23: Açıklanan Toplam Varyans	69
Tablo 24: Faktör Yük Değerleri	70
Tablo 25: Pearson Momentler arpımı Korelasyon Analizi	71
Tablo 26: Cronbach's Alfa Değerleri	71
Tablo 27: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	72
Tablo 28: Açıklanan Toplam Varyans	73
Tablo 29: Faktör Yük Değerleri	74
Tablo 30: Pearson Momentler arpımı Korelasyon Analizi	75
Tablo 31: Cronbach's Alfa Değerleri	75
Tablo 32: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	76
Tablo 33: Açıklanan Toplam Varyans	77
Tablo 34: Faktör Yük Değerleri	78
Tablo 35: Pearson Momentler arpımı Korelasyon Analizi	79
Tablo 36: Cronbach's Alfa Değeri	79
Tablo 37: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	80
Tablo 38: Açıklanan Toplam Varyans	81
Tablo 39: Faktör Yük Değerleri	82
Tablo 40: Pearson Momentler arpımı Korelasyon Analizi	83
Tablo 41: Cronbach's Alfa Değerleri	83
Tablo 42: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	84
Tablo 43: Açıklanan Toplam Varyans	85
Tablo 44: Faktör Yük Değerleri	86

Tablo 45: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	87
Tablo 46: Cronbach's Alfa Değeri	88
Tablo 47: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	88
Tablo 48: Açıklanan Toplam Varyans	89-90
Tablo 49: Faktör Yük Değerleri	90-91
Tablo 50: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	91
Tablo 51: Cronbach's Alfa Değeri	92
Tablo 52: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	93
Tablo 53: Açıklanan Toplam Varyans	94
Tablo 54: Faktör Yük Değerleri	95
Tablo 55: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	96
Tablo 56: Cronbach's Alfa Değeri	96
Tablo 57: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	97
Tablo 58: Açıklanan Toplam Varyans	98
Tablo 59: Faktör Yük Değerleri	99
Tablo 60: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	100
Tablo 61: Cronbach's Alfa Değeri	100
Tablo 62: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	101
Tablo 63: Açıklanan Toplam Varyans	102
Tablo 64: Faktör Yük Değerleri	103
Tablo 65: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi	104
Tablo 66: Cronbach's Alfa Değeri	104
Tablo 67: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	109

Tablo 68: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	110
Tablo 69: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	110
Tablo 70: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	111
Tablo 71: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	111
Tablo 72: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	112
Tablo 73: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	113
Tablo 74: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	114
Tablo 75: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	114
Tablo 76: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	115
Tablo 77: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	115
Tablo 78: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	116

Tablo 79: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	116
Tablo 80: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	117
Tablo 81: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	117
Tablo 82: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	118
Tablo 83: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	118
Tablo 84: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	119
Tablo 85: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	119
Tablo 86: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	120
Tablo 87: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	120
Tablo 88: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	121
Tablo 89: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	122

Tablo 90: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	122
Tablo 91: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	123
Tablo 92: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Mann-Whitney U Testi</i> Sonuçları	125
Tablo 93: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	126
Tablo 94: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	127
Tablo 95: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	128
Tablo 96: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	128
Tablo 97: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	129
Tablo 98: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	129
Tablo 99: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	130
Tablo 100: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklemeler İçin t- testi</i> Sonuçları	130

Tablo 101: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	131
Tablo 102: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	131
Tablo 103: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	132
Tablo 104: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	133
Tablo 105: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	133
Tablo 106: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	134
Tablo 107: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	134
Tablo 108: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	135
Tablo 109: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	135
Tablo 110: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	136
Tablo 111: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	136

- Tablo 112: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları 137
- Tablo 113: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 137-138
- Tablo 114: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 138
- Tablo 115: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları 139
- Tablo 116: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklemeler İçin t- testi* Sonuçları 141
- Tablo 117: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 142
- Tablo 118: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 142
- Tablo 119: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tukey Testi* Sonuçları 143
- Tablo 120: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 143
- Tablo 121: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 144
- Tablo 122: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları 144

- Tablo 123: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 145
- Tablo 124: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 146
- Tablo 125: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnnett T3 Testi* Sonuçları 146
- Tablo 126: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları 149
- Tablo 127: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklem İçin t- testi* Sonuçları 150
- Tablo 128: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 151
- Tablo 129: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 151
- Tablo 130: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları 152
- Tablo 131: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklem İçin t- testi* Sonuçları 152
- Tablo 132: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 153
- Tablo 133: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları 153

Tablo 134: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	154
Tablo 135: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	154
Tablo 136: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	155
Tablo 137: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	155
Tablo 138: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	157
Tablo 139: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	158
Tablo 140: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	158-159
Tablo 141: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	161
Tablo 142: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Mann-Whitney U Testi</i> Sonuçları	161
Tablo 143: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	162
Tablo 144: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	163

Tablo 145: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	165
Tablo 146: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	166
Tablo 147: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	166-167
Tablo 148: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	168
Tablo 149: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	168
Tablo 150: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	169
Tablo 151: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	169
Tablo 152: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	170
Tablo 153: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	170
Tablo 154: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	171
Tablo 155: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	172

Tablo 156: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	172
Tablo 157: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	173-174
Tablo 158: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Mann-Whitney U Testi</i> Sonuçları	176
Tablo 159: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	177
Tablo 160: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	178
Tablo 161: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	179
Tablo 162: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	179
Tablo 163: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklemeler İçin t- testi</i> Sonuçları	180
Tablo 164: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklemeler İçin t- testi</i> Sonuçları	180
Tablo 165: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	181
Tablo 166: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	181

Tablo 167: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	182
Tablo 168: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	183
Tablo 169: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	183
Tablo 170: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	184
Tablo 171: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	186
Tablo 172: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	187
Tablo 173: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	187-188
Tablo 174: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	189
Tablo 175: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	190-191
Tablo 176: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	192
Tablo 177: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	193

Tablo 178: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	193
Tablo 179: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	194
Tablo 180: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	194-195
Tablo 181: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	195
Tablo 182: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	195
Tablo 183: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	197
Tablo 184: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	198-199
Tablo 185: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	199
Tablo 186: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	199
Tablo 187: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Mann-Whitney U Testi</i> Sonuçları	201
Tablo 188: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	201

Tablo 189: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	202-203
Tablo 190: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	205
Tablo 191: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	206
Tablo 192: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	207
Tablo 193: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	208
Tablo 194: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	208
Tablo 195: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	209
Tablo 196: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	210
Tablo 197: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	211-212
Tablo 198: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	213-214
Tablo 199: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	214

Tablo 200: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	214
Tablo 201: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	215
Tablo 202: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>İlişkisiz Örneklem İçin t- testi</i> Sonuçları	215
Tablo 203: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	216
Tablo 204: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	217
Tablo 205: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	217
Tablo 206: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	218
Tablo 207: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	218
Tablo 208: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	219
Tablo 209: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Kruskal Wallis Testi</i> Sonuçları	221
Tablo 210: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	239

Tablo 211: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	240
Tablo 212: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	240
Tablo 213: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	241
Tablo 214: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	241
Tablo 215: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	242
Tablo 216: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	243
Tablo 217: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	243
Tablo 218: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	244
Tablo 219: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	245
Tablo 220: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	245
Tablo 221: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	246

Tablo 222: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma SonuÇları	246-247
Tablo 223: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) SonuÇları	247
Tablo 224: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi SonuÇları	247-248
Tablo 225: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi SonuÇları	248
Tablo 226: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi SonuÇları	249
Tablo 227: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma SonuÇları	250
Tablo 228: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) SonuÇları	251
Tablo 229: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi SonuÇları	251
Tablo 230: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi SonuÇları	252
Tablo 231: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma SonuÇları	253
Tablo 232: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet EĞitimi Davranış �lŐeĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) SonuÇları	254

Tablo 233: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	254-255
Tablo 234: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	255
Tablo 235: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	256
Tablo 236: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	256
Tablo 237: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	257
Tablo 238: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	257
Tablo 239: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	258
Tablo 240: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	259
Tablo 241: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	259
Tablo 242: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnnett T3 Testi</i> Sonuçları	260
Tablo 243: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	261

Tablo 244: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	261
Tablo 245: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Scheffe Testi</i> Sonuçları	262
Tablo 246: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	263
Tablo 247: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	264
Tablo 248: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	264
Tablo 249: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	265
Tablo 250: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	266
Tablo 251: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Dunnett T3 Testi</i> Sonuçları	266
Tablo 252: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	267
Tablo 253: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)</i> Sonuçları	268
Tablo 254: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik <i>Tukey Testi</i> Sonuçları	268

Giriş

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

Dünyaya birtakım potansiyel güçlerle gelen her insan, öğrenme yoluyla bireysel olarak gelişebilmekte ve toplumsal bir kişilik kazanabilmektedir. Fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal bütün öğrenmeler, yaşantı ve deneyimler ile gerçekleşmekte olup bir çevrenin varlığını gerekli kılmaktadır. İnsan, çevresiyle kurduğu iletişim ve gerçekleştirdiği etkileşimlerle hayatı tecrübe edebilmektedir. Dönüştürücü etkisi olan tecrübenin, nerede ve nasıl edinildiği, öğrenmenin mahiyetini etkilemektedir. Bu anlamda ilk ve en etkili deneyimlerin aile ortamında gerçekleştiği ve elde edilen kazanımların şahsiyet gelişiminde büyük bir rol oynadığı bilinmektedir.

Kültürün taşıyıcılığı noktasında kritik bir konumu olan ve böylelikle toplumların sürekliliğini sağlamada önemli bir rol oynayan aile, bu rolünü bilinçli ya da bilinçsiz yürüttüğü eğitim faaliyetleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Değişmeye ve gelişmeye açık bir varlık olarak dünyaya gelen insan üzerinde ebeveynin dönüştürücü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Gelişimin çok yönlü olduğu ve bir bütünlüğe sahip olduğu göz önüne alındığında ailenin çocuk üzerindeki tesiri daha iyi anlaşılacaktır. Özellikle çocukluk döneminde aile ortamı, anne babanın tutumu ve iletişim şekli gelişim açısından büyük öneme sahiptir. Ailenin önemli etki alanlarından biri çocuğun dini gelişim ve kimlik oluşumunda kendini göstermektedir.

İslam geleneğinde fitrat hadisinden yola çıkılarak inanmanın, yaratılıştaki var olan bir duygu ve ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir (Buhâri, Tefsir [Rum], 1/4775). Çocuğun dini gelişimin temelini doğuştan getirdiği bu inanma duygusu ve bağlanma ihtiyacının tatmin edilmesi oluşturmaktadır. İnanma duygusunun nasıl ortaya çıkacağı ve bu konuda eğitimin rolü tartışmalı olmakla birlikte dini gelişimde çevrenin etkisi ile ilgili yaygın bir kabul söz konusudur. İslam kültüründe ise fitratta var olan inanma duygusunun ortaya çıkabilmesi ve sağlıklı bir şekilde tatmin edilebilmesi için ailenin sorumluluğu üzerinde durulmaktadır (Dodurgalı, 1996).

Dini gelişimde en etkili faktör olan ailenin, özellikle bebeklik ve çocukluk döneminde etkin bir role sahip olduğu görülmektedir. Bilimsel çalışmalar ile de ortaya konulan bu durum, anne babanın yaşantısını ve birbirleri ile olan iletişimlerini çok önemli kılmaktadır. Şahsiyetin çocukluk döneminde teşekkül ettiği düşünüldüğünde anne babaların örnekliliği, ebeveynlik tutumları, çocukları ile iletişimleri, birlikte geçirdikleri zaman dilimleri ve daha birçok ailevi durum önemli hale gelmektedir. Din eğitimi söz konusu olduğunda da durum değişmemekte, anne babanın inanç dünyası ve dini tecrübe etme biçimi belirleyici olmaktadır. Özellikle anne babanın dindarlığa bakış açısı ve din eğitimi algısı, aile içerisindeki pratikleri şekillendirmektedir.

Ailenin, genel anlamda çocukların terbiyesi üzerindeki etkisi ve kritik önemi kabul edilmekle birlikte teknolojik gelişmeler, küreselleşme, sosyal ve kültürel değişimler karşısında mevcut geleneksel terbiye metotları yeterli olmamakta ve aileler bazı zorluklar yaşamaktadır. Bu anlamda öncelikle aileleri çocuk eğitimi konusunda bilgilendirme, yetkinleştirme ve onlara birtakım beceriler kazandırma amacıyla dünya genelinde ailelere yönelik eğitimler başlatıldığı görülmektedir. Türkiye’de 1960’lı yıllarda başlayan aile eğitimleri, içerik olarak öncelikle okuma yazma öğretimi şeklinde hazırlanmış ve halk okulları, aile okulları, millet mektepleri gibi isimler ile gerçekleştirilmiştir. 1980 sonrasında uygulanan aile programları ise daha çok anne çocuk eğitimleri şeklinde olup erken çocukluk dönemine ağırlık verilmiştir (AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2021). Günümüze kadar farklı isim ve içerikler ile devam etmiş olan bu eğitimler, gerek devlet kurumları vasıtasıyla gerek STK çalışmaları ile halen varlığını devam ettirmektedir. Zamanla geliştirilen ve yaygınlaştırılan aile eğitimi programları içerisinde - gelişimin bir bütün olduğu düşünüldüğünde- din eğitimine yer verilmemesi dikkat çekmektedir. Ailenin din eğitimindeki rolü ve önemi göz önünde bulundurulduğunda bu ihtiyacın geçmiş eğitim programlarına yansımaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu anlamda çocuk, genç ve yetişkinlere din eğitimi hizmeti sunan Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER) tarafından yapılan Ailede Din Eğitimi Programı (ADEP) yeni bir adım kabul edilebilir. Program, 2015 yılında İlim Kültür Eğitim Vakfı (İLKE) ve YEKDER işbirliği ile ailede din eğitimine yönelik yapılmış bir saha araştırması neticesinde ortaya çıkmıştır. Anket ve mülakat yapılarak hazırlanan çalışma, “Çocukların Dini Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü: Beklentileri ve Zorlanma Alanları” adıyla yayınlanmıştır. (Alpaydın, Ayar, & Gümüş, 2015, s. 67-68).

Adı geçen araştırma raporu ile ailelerin çocuklarını dini hassasiyetler ile yetiştirmeye çalıştıkları ancak çocuklarına din eğitimi verirken zorlandıkları ve destek arayışı içinde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca ailelerin çocukların gelişim özellikleri ile ilgili ne kadar bilgi sahibi oldukları, hangi yaş grubundaki çocukları ile daha fazla iletişim problemi yaşadıkları, çocuklarının din eğitimine yönelik neler yaptıkları, hangi konularda zorlandıkları ve zorlanma nedenleri ortaya konulmuştur. Katılımcıların %74’ünün, çocuklarının din eğitimi konusunda bilgi ve beceri sahibi olmak için bir eğitime katılmaya istekli oldukları görülmüştür. Bir tür ihtiyaç analizi olarak kurgulanan bu araştırma ile elde edilen bulgular doğrultusunda YEKDER bünyesinde EYP (Ebeveyn Yetkinleştirme Programı) adıyla 15 haftalık bir program hazırlanmıştır (bkz. Yusuf Alpaydın, 2015). 2015 yılında başlayan EYP’nin, iki yıl sonra ADEP (Ailede Din Eğitimi Programı) şeklinde 10 haftalık bir program olarak değiştirilmesi uygun görülmüş olup halen aynı isimle eğitimler devam etmektedir. Altı yıldır alanında uzman eğitimci kadrosu ile senede iki defa (güz ve bahar dönemi) olmak üzere ebeveynlere uygulanan program, anket yoluyla katılımcılardan alınan geribildirimler dikkate alınarak iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Programın resmi kurumlar ve STK’lar tarafından talep edilmesi neticesinde, daha çok sayıda anne ve babaya ulaşmak amacıyla yurt içinde ve yurt dışında modelleme çalışmaları başlatılmıştır.

ADEP'in haftada bir gün 80 dakika olarak gerçekleştirilen seminerlerini desteklemek amacıyla 2018 yılında Ailede Din Eğitimi kitabı hazırlanmıştır (bkz. Ağırakça & Gümü, 2018). Programın, ailelerin yaşadığı zorlukları ve karşılaştıkları sorunları dikkate alarak çözüm üretmeye çalışan dinamik bir yapısı bulunmaktadır. Bu sebeple ADEP bünyesinde çeşitli materyal çalışmaları ve halka yönelik yayınlar yapılmaya devam etmektedir. Bütün bunlara ilave olarak programı iyileştirmek, seminerlerin içeriği ile ilgili değişiklikler yapabilmek ve sosyokültürel değişimlere bağlı olarak ailelerin din eğitimine yaklaşımını tespit edebilmek için yeni bir alan araştırmasına ihtiyaç duyulmuştur. YEKDER yönetim kurulunun desteğiyle ADEP eğitimcilerinden din eğitimi alanında çalışmalar yapan Bilal Yorulmaz, Emine Keskiner ve Gülsüm Pehlivan Ağırakça tarafından ailede din eğitiminin durumunu tespit etmek üzere elinizdeki araştırma kitabı hazırlanmıştır.

Çalışmada din eğitiminin iman, ibadet ve ahlak alanlarına yer verilmiştir. Yapılan ölçek çalışmalarında iman eğitimi davranış ölçeği tek bir genel boyut oluşturduğu için Allah'a iman, meleklerle iman gibi başlıklar ayrıca değerlendirilmemiştir. İbadet alanında, çocuğun ailede sık karşılaşılabileceği namaz, oruç ve zekât/sadaka ibadetlerine yer verilmiştir. Ahlaki değerler alanında ise MEB tarafından belirlenen 10 kök değerden adalet, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi¹, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri tercih edilmiştir.

Burada araştırmada sıkça kullanılan model olma, onaylama, sözel telkin ve nitelikli sözel telkinden ne kastedildiğinin açıklanması yerinde olacaktır.

Model Olma: Ebeveynin hedef davranışı, kendi davranışlarıyla örnek olarak çocuğa kazandırmaya çalışmasıdır. Namaz kılma, oruç tutma, trafikte sabırlı davranma, eşine ve çocuklarına yalan söylememe model olmaya örnek olabilecek davranışlardandır. İman alanında model olma ancak iman edilen hususun sözel olarak ifade edilmesi şeklinde tezahür edebileceği için araştırmada geçen model olma ile ilgili ölçek maddeleri sözel telkin maddelerine yakın ifadelerdir. Örnek vermek gerekirse; meleklerin varlığına inandığını sözel olarak ifade etme model olma, meleklerin varlığı ile ilgili kitap okuma veya inanması için nasihat etme sözel telkin davranışlarıdır.

Onaylama: Arzu edilen davranış çocuk tarafından sergilendiğinde ebeveynin çocuğu takdir etmesi, ödüllendirmesi veya memnuniyetini belli etmesidir. Örneğin çocuğun ibadetleri yerine getirdiğinde takdir edilmesi, ahlaki değerlere uygun hareket ettiğinde övülmesi onaylama boyutuna giren davranışlardır.

Sözel Telkin: Hedef davranışın nasihat ederek, öğüt vererek, nutuk çekerek kazandırılmaya çalışılmasıdır. Örneğin orucun önemini anlatmak ve çocuğa namaz kılması için nasihat etmek sözel telkin davranışlarıdır.

¹ Sevgi değeri yöntem kısmında belirtilen nedenle sonradan çalışmadan çıkarılmıştır.

Nitelikli Sözel Telkin: İstenilen davranışın kitap okuma, hikaye anlatma, masal okuma, ayet ve hadislere atıfta bulunma yoluyla kazandırılmaya çalışılmasıdır. Adalet temalı kitaplar okumak ve sabır ile ilgili ayet ve hadisleri çocukla paylaşmak nitelikli sözel telkine örnek olabilecek davranışlardır.

B. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmamızın temel problemi ülkemizde farklı demografik özelliklere sahip ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken dinin iman, ibadet ve ahlak/değerler alanlarından hangilerine ağırlık verdiklerini, bu alanlar ile ne ölçüde ve nasıl ilgilendiklerini (sözel telkin, model olma ve onaylama) ortaya koymaktır.

Araştırmamızın alt problemleri ise şunlardır:

1. Katılımcıların iman eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Katılımcıların namaz eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Katılımcıların oruç eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutları; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Katılımcıların zekât eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

5. Katılımcıların adalet eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

6. Katılımcıların dürüstlük eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu,

annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

7. Katılımcıların saygı eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

8. Katılımcıların sabır eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

9. Katılımcıların sorumluluk eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

10. Katılımcıların yardımseverlik eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutlarından aldıkları puanlar; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

C. SAYILTILAR

1. Anne ve babaların kişisel bilgi formunda verdikleri bilgilerin doğru olduğu,
2. İnanç, ibadet ve ahlak alanlarındaki ölçek maddelerine samimiyetle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

D. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın içerik ve uygulama ile ilgili birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır:

1. Türkiye genelinde her ilden anne ve babalara ulaşmak hedeflenmiş olmakla birlikte bazı iller katılımcı sağlanamadığı için çalışma dışında kalmıştır.

2. Anketler gönüllülük esasına göre uygulandığından annelerin katılım oranı daha yüksek olmuştur.

3. Çalışmaya katılan kişiler örgün veya yaygın belirli seviyede din eğitimi almış bireylerden oluşmaktadır.

4. Araştırma, ibadet alanında namaz, oruç ve zekât; ahlak alanında ise adalet, dürüstlük, saygı, sabır, sorumluluk ve yardımseverlik ile sınırlıdır.

E. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde çocuğun din eğitimi, İslâm'da aile ve çocuk eğitimi ile ilgili kitap, makale ve tez çalışmaları olmakla birlikte "Ailede Din Eğitimi" başlığı altında akademik düzeyde çok sayıda eser bulunmadığı görülmektedir. Burada, araştırmamızın bağlamından uzaklaşmamak düşüncesiyle sadece ailede din eğitimi (iman eğitimi, ibadet eğitimi ve ahlak eğitimi) üzerine yazılmış kitap, makale, bildiri ve tezlerden ulaşılabildiklerimize yer verilmiştir.

1. Kitaplar

Ailede din eğitimi alanında yapılmış ilk çalışmalardan biri Mehmet Emin Ay'ın (1997) *Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi* adlı kitabıdır. Eserin ilk bölümünde, ailede verilecek din eğitiminde takip edilmesi gereken prensiplere yer verilmiş ve ilk dini bilgilerin ailede alınmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise yaygın ve örgün din eğitimi kurumlarında ideal din eğitimi verilebilmesi için gerekli olan şartlar öğretmen, öğrenci ve aile üçgeninde ele alınmış, ağırlıklı olarak öğretmenin vasıflarına yer verilmiştir.

Ailede din eğitimi ile ilgili yapılmış bir diğer çalışma olan Abdurrahman Dodurgalı'nın (1998) *Ailede Çocuğun Din Eğitimi* kitabında, ailede çocuğun dini terbiyesi Kur'an ve sünnet perspektifinde ele alınmış ve psikolojinin verileri ile desteklenmiştir. Ayrıca din eğitiminin mahiyeti, ilkeleri ve metotları üzerinde durulmuş; ailenin çocuğun din eğitimindeki rolü ve önemi gelişim psikolojisinin verilerinden yararlanılarak ele alınmıştır.

Ailede din eğitimi ile alakalı yurt dışında yaşayan Türk ailelerin din eğitimi durumları ile ilgili de çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Mustafa Tavukçuoğlu'nun (2000a; 2000b) *Avrupa'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi -Avusturya Örneği-* ve *Belçika'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi* adlı çalışmalarında yurt dışı özelinde ailelerin din eğitimi sorumluluklarına ve yaşadıkları problemlere temas edilmiştir.

Editörlüğünü Gülsüm Pehlivan Ağırakça ve Arife Gümüş'ün (2018) birlikte yaptığı *Ailede Din Eğitimi* adlı -ADEP için hazırlanmış olan- eserde çocukların gelişim özellikleri, ebeveyn tutumları ile iman, ibadet, ahlak eğitimi, Kur'an öğretimi ve dini gelişim açısından ev düzeni şeklinde çocuğun din eğitimi ile alakalı başlıklar bulunmaktadır. Kitaptaki son başlık ebeveynlerin kullanabilecekleri yazılı, görsel ve işitsel kaynaklara ayrılmış, bu bağlamda çocuklara yönelik kitap tavsiyeleri ile ailece izlenebilecek filmler liste halinde verilmiştir.

Ailede din eğitimini genel olarak ele alan bu çalışmaların yanı sıra özel olarak ailede ahlak/değerler eğitimine yönelik kitapların da bulunduğu görülmektedir. Çocukların

iman ve ibadet eğitimine yönelik çalışmalar sadece aile özelinde olmadığı için burada yer verilmemiştir.

Mehmet Zeki Aydın'a (2005) ait *Ailede Ahlak Eğitimi* isimli eserde hem ebeveynlere hem de eğitimcilere rehberlik edecek ahlak eğitimi ilke ve yöntemleri üzerinde durulmuştur. Kitapta ahlak kavramının teorik çerçevesi ele alındıktan sonra çocuğun eğitiminde ailenin önemi (aile içi iletişim ve ebeveyn tutumları) üzerinde durulmuş ve ailede ahlak eğitimine yönelik 68 ilke verilmiştir.

Bilal Yorulmaz (2018) tarafından keleme alınan *Ailede Değerler Eğitimi* adlı eserde değerlerin en iyi şekilde aktarılacağı yerin aile olduğu ancak değerler eğitimine yönelik çalışmaların daha çok okullara yoğunlaştığı ifade edilmektedir. Bir TÜBİTAK projesi olan çalışmanın teorik kısmında değerler eğitiminde ailenin rolü ve dikkat etmesi gereken hususlar üzerinde durulmuş, bulgular kısmında ise çocuğun ailede diğerkâmlık değerini kazanmasında ebeveynin sözel telkin, onaylama ve model olma davranışlarının etkisine dair bulgulara yer verilmiştir.

Yukarıda görüldüğü gibi anne babanın, çocukların terbiyesinde üstlendiği rol ve dini gelişim üzerindeki etkisi birçok eserde dile getirilmekle birlikte son dönemde yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular da ailenin bu konudaki etkisini teyit etmektedir. Bunlardan biri olan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan *Aile Yapısı Araştırması* ile katılımcıların %58'inin dini bilgilerinin kaynağının aile olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2006, s. 22).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, TÜİK ile birlikte yapmış olduğu *Türkiye'de Dini Hayat Araştırması*'na katılanların da %91,8'i, "Dini Bilginin Kaynağı" sorusuna "Ailem ve Yakın Çevrem" olarak cevap vermiştir. Aynı araştırmada dini bilgilerin en çok 16 yaş ve öncesinde öğrenildiği tespit edilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 111-114).

Bir başka araştırma da İlim Kültür Eğitim Vakfı (İLKE) ve Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER) işbirliği ile 2015 yılında gerçekleştirilmiştir. *Çocukların Dini Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü: Beklentileri ve Zorlanma Alanları* adlı çalışmada anne babanın çocuğun din eğitiminde önemli bir faktör olduğu ortaya konulmuştur (Alpaydın, Ayar & Gümüş, 2015, s. 67-68).

2. Makaleler

Ailede din eğitimi ile alakalı yazılmış ilk makalelerden biri olan Halis Ayhan'ın (1971) "Ailede Din Eğitimi" adlı çalışmasında, fitrat üzere doğan çocuğun aile içerisinde nasıl terbiye edilmesi gerektiği ve değerlerin aktarımında ailenin önemi ele alınmıştır. Hüseyin Peker (1985a; 1985b) "*Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları*" adıyla yazdığı iki

makalede çocuğun kısaca model alma, taklit gibi gelişim özellikleri ve daha çok kimleri taklit ettiği üzerinde durmakta; çocuğun dini ve ahlaki gelişiminde dikkat edilmesi gerekli hususları maddeler halinde anlatmaktadır.

M. Faruk Bayraktar'a (1995), ait *"Ailenin Eğitim Görevi"* adlı makalede din eğitimi, ailenin asli görevleri arasında sayılmakta ve ailelerin görevlerini başka kurumlara havale etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Anne ve babanın sorumlulukları –fiziksel, duygusal, sosyal, dini ve ahlaki- birçok açıdan ele alınmakta, Hz. Peygamber (s.a.v)'in çocuk sevgisi ve çocuklarla iletişimi örnek gösterilerek ilke ve yöntemler sunulmaktadır. Bunlara ilaveten ailenin çocuğun ibadet eğitiminde (özellikle namaz ibadetinde) nelere dikkat etmesi gerektiği ele alınmaktadır.

Ali Rıza Aydın'a (1996) ait *"Çocuğun Dinî Şahsiyet Kazanmasında Ailenin Önemi"* adlı makalede şahsiyet ve dinî şahsiyet kavramları üzerinde durulmakta, çocuğun dini şahsiyetinin oluşumunda ailedeki dinî hayatın, atmosferin ve ailede dini bilgilerin aktarılma şeklinin önemi ortaya konulmaktadır.

"Ailede Çocukların Dinî ve Ahlaki Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler" adlı makalede Mustafa Öcal (1996), ailede karşılaşılan dini ve ahlaki problemleri "aile fertlerinden, sosyal çevreden ve basın-yayın organlarından kaynaklanan problemler" şeklinde üç grupta ele almıştır. Problemlerin alt başlıklarına yer verdikten sonra ailede çocukların dini ve ahlaki terbiyelerinde dikkat edilecek hususları yine aynı şekilde üç grup halinde incelemiş ve Hz. Peygamber (s.a.v)'in hayatından örnekler sunmuştur.

2000 yılından itibaren ailenin çocukların din eğitimindeki önemini öne çıkaran makale sayısının arttığı görülmektedir. Bunlardan biri olan Şuayip Özdemir'in (2002) *"Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü"* adlı makalesinde, çocuğun dini şahsiyetinin gelişiminde ailenin rolü üzerinde durulmuş, Hz. Peygamber (s.a.v)'in hayatından örnekler ile ailenin çocuğun din eğitiminde dikkat etmesi gereken hususlar ele alınmıştır.

Ayşegül Yiğit'in (2006) *"Çocuğun Gelişim Özellikleri ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi"* adlı makalesinde ailenin, çocuğun biyolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu olduğu kadar dini gelişimini de desteklemek ile yükümlü olduğu üzerinde durulmuştur. Ailenin önemi ele alındıktan sonra çocukların gelişim evreleri üzerinden din eğitimi özellikleri anlatılmıştır. Makalede aile içi iletişim ve ebeveyn tutumlarına din eğitimi bağlamında yer verilmiş, ayrıca kısaca ödülün ve cezanın kullanımına değinilmiştir.

Bir başka makale de Mehmet Emin Ay'ın (2007) *"Ailede İdeal Din Eğitimi İçin Üç Esas"* adlı çalışmasıdır. Çalışmada, ailenin çocukların fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimleri

üzerindeki etkisi kadar dini gelişimde de çok önemli bir yere sahip olduğu, bu sebeple de ilk dini bilgilerin ailede verilmesi, anne ve babanın çocuk psikolojisini iyi bilmesi ve dini prensipleri bizzat yaşayarak örnek olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Ahmet Koç'un (2008) *"Okul Çağı Çocuklarının Ailede Din Eğitimi"* adlı makalesinde de ailelerin çocuğun din eğitiminde önemli bir role sahip olduğu ancak yeterli bilgilerinin olmadığı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca son çocukluk döneminin gelişim özellikleri hakkında bilgi verilmiş ve okul çağı denilen bu dönemde ailelerin çocuğun dini gelişimi için neler yapması, neler yapmaması gerektiği ele alınmıştır.

Süleyman Gümrükçüoğlu'nun (2017) *"Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü"* adlı makalesinde de çocukluk dönemi din eğitiminin önemi ve ailenin sorumluluğu, aile içi ilişkilerin, anne-baba tutumlarının ve disiplin anlayışının çocuğun din eğitimine yansımaları ele alınmaktadır. Bu anlamda çocukluk dönemi (doğum öncesi, bebeklik dönemi, ilk çocukluk evresi, son çocukluk evresi, ilk ergenlik dönemi) gelişim alanları ve dini gelişim özellikleri hakkında bilgi verilmekte; sevgi, dil ve üslup, model olma, ödül ve ceza gibi ailenin din eğitiminde uygulayacağı metotlar üzerinde durulmaktadır.

Fatih Özkan'a (2019) ait *"Ailenin Dini Tutum ve Davranışlarının Çocuğun Dini Tutum ve Davranışlarına Etkisi: Diyarbakır Örneği"* adlı makale, ailelerin davranış örüntülerinin çocukların dini tutum ve davranışlarına etkisini incelemek amacıyla ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik yapılmış anket verilerine dayanan bir alan araştırmasıdır. Elde edilen verilere göre çocukların dini bilgilerini ilk olarak anneden, daha sonra babadan, dededen veya nineden aldıkları görülmüştür. Araştırma ile "aile içerisinde yemeklerden sonra dua etmenin, birlikte kutsal mekânları ziyaret etmenin ve dini içerikli filmler seyretmenin, çocuğun sorduğu dini sorulara anne ve babanın cevap verme tarzının" önemli olduğu, çocukların dini kimlik geliştirmesine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Anne ve babanın dine bağlılığı ve dini yaşantısının çocukların dua etme, oruç tutma, Kur'an bilme düzeylerini olumlu etkilediği ortaya konulmuştur.

Ömer Özdemir'in (2019) *"Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi"* başlığı ile hazırladığı çalışmada farklı demografik özelliklere sahip 30 aile ile mülakat yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak ailelerin, çocuklarına din eğitimi vermek istedikleri ancak kendilerini yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. Özdemir; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere resmi kurumların ve STK'ların ailede din eğitimi okulları, seminerler ve konferanslar düzenlemesini teklif olarak sunmuştur.

Hüseyin Doğan'ın (2020), *"Aile İçi Çocuk Eğitiminde Takip Edilecek Temel Dinî ve Ahlâkî İlkeler"* makalesi de ailede din eğitimi bağlamında değerlendirilebilecek makalelerden biridir. Doğan burada, çocuk eğitiminde ailenin önemini ve sorumluluğunu, ayrıca ço-

çuğun ahlaki ve manevi gelişimine dikkat edilmesinin gerekliliğini Kur'an ve hadisler ışığında ele almıştır.

Yukarıda görüldüğü üzere ailede din eğitimi özelinde kaleme alınmış çok sayıda makale bulunmakla birlikte ailede iman ve ibadet eğitimi ile ilgili aynı durum söz konusu değildir. Ancak bu sonucun, iman ve ibadet eğitiminin, ailede din eğitimi çalışmaları içerisinde ele alınması ile ilgili olduğu söylenebilir.

Ailede ibadet eğitimi ile ilgili ulaşabildiğimiz makalelerden biri olan Mehmet Emin Ay'ın (1994), *"Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerindeki Etkileri"* çalışmasında, çocukların dinî şahsiyetinin aile içerisinde olduğu, bu bağlamda anne ve babanın başta ibadet hayatı olmak üzere dini tutumlarının şekillendirici etkisi üzerinde durulmuştur. Ay, Bursa, Balıkesir, Erzurum ve Van illerindeki toplam 1000 İHL öğrencisine yönelik bir anket çalışması yapmış ve ebeveynlerin sürekli olarak ibadetleri yerine getirme oranlarını (anneler %83.01, babalar %80.90) ve çocuklarının ibadetleri ile ilgilenme düzeylerini (%85.3) tespit etmiştir (Ay, 1994, s. 165, 167). Açık uçlu sorular ile de desteklenen çalışmada, ebeveynlerin ibadetleri yaşama durumu ile çocuklarını ibadete teşvik etmeleri veya bu konuda ilgisiz kalmaları arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Ailede iman eğitimi ile ilgili ulaşabildiğimiz çalışmalardan biri ise Ramazan Altıntaş'ın (1999) *"Aile ve Okulda İnanç Eğitimi"* makalesidir. Altıntaş burada, "fitrat" kavramı üzerinden inancın potansiyel bir duygu olduğunu ve ortaya çıkıp gelişmesinde ailenin önemini ele almaktadır. Altıntaş, aile ile birlikte inanç gelişiminde okulun rolü üzerinde de durmakta ve inanç öğretiminin uzmanlık gerektirdiğini ifade etmektedir.

Abdurrahman Kasapoğlu'na (2008) ait *"Kur'an'a Göre Ailenin Din Eğitimi Görevi: İman ve İbadet Eğitimi"* şeklindeki makalede ise ailenin, çocukların kişilik ve kimlik kazanmasında üzerine düşen görevler ile -Kur'an perspektifinden- ailede iman ve ibadet eğitimi üzerinde durulmakta ve ailenin din eğitiminde en önemli kurum olduğu, dinen sorumlu olduğu vurgulanmaktadır.

3. Bildiriler

Mehmet Emin Ay, *"Ailede Verilecek Din Eğitiminde Genel Prensipler"* adlı bildirisini İslamî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV)'nın düzenlemiş olduğu İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu'nun ikincisinde sunmuştur. Bildiride, çocuklara din eğitimi verme prensiplerinin neler olması ve nasıl bir yol takip edilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Adı geçen sempozyum bildirilerinden biri olan H. Mahmut Çamdibi'ne (2005) ait *"Ailede Çocuğun Ahlakî Terbiyesi"*nde sevgi, güven, disiplin, irade ve vicdan kavramları üzerinden çocukların ahlaki gelişimi ele alınmakta ve ahlak eğitimine yönelik ailelerin dikkat etmesi gereken hususlar ele alınmaktadır.

Mustafa Köylü (2009), Çağımızın Ahlak Bunalımı ve Çözüm Arayışları Sempozyumu'nda sunduğu *"Ahlak Eğitiminde Ailenin Rolü"* adlı bildirisinde ahlak eğitimini olumlu (aile, çocukların kendi tecrübeleri, güdüleme ve akran grubu) ve olumsuz etkileyen faktörleri (aile yapısının bozulması, medya, alkol ve uyuşturucu) ele almakta, aile odaklı bir ahlak eğitimi üzerinde durmaktadır.

Konuyla ilgili bir diğer çalışma *İslami İlimler Araştırma Vakfı* tarafından düzenlenen *Aile ve Eğitim* başlıklı tartışmalı ilmi toplantıdır. Toplantıda sunulan bildirilerden konumuzla ilgili olanlar şunlardır:

Abdullah Özbek'e (2010) ait *"Ailede Dini Sorumluluk Eğitimi"* adlı bildiride öncelikle aile kavramı, İslam geleneğinde aileye yüklenen anlam ve ailenin önemi üzerinde durulmakta; daha sonra sorumluluk kavramı, ailede öğrenilmesi gereken bir değer olarak ele alınmakta ve bu konuda öneriler sunulmaktadır.

H. Mahmut Çamdibi'nin (2010) *"Ailede Ahlak Terbiyesi"* adlı bildirisinde insan şahsiyetinin temelinde sorumluluk duygusu olduğundan hareketle ahlakın değişmesi ve gelişmesi bu değer varlığı ile ilişkilendirilmiştir. Din eğitimi ve ahlak terbiyesinde Allah sevgisinin öncelikli olarak verilmesi gerektiği ifade edilmekte, marifetullah (Allah'ı tanımak ve bilmek) ve ubudiyet (kulluk) üzerinde durulmaktadır. Ayrıca kalbin özellikleri, nefsin dereceleri ve akıl kuvveti ile birlikte karakter, fazilet, adalet, sevgi, heva ve melek-şeytan kavramları ele alınmıştır.

Mustafa Köylü (2010), *"Değerler Eğitiminde Ailenin Fonksiyonu"* adlı bildirisinde insan yaşamı için gerekli olan değerlerin aktarımında ailenin fonksiyonu üzerinde durmakta, bu bağlamda aileyi tehdit eden krizler ile aile modellerini (anne-baba tutumları) ele almaktadır. Ayrıca mutlu-huzurlu bir aile ortamı oluşturma, çocuğun gelişim özelliklerini bilme, dengeli bir disiplin uygulama, çocuğa model olma ve çocukları kitle iletişim araçlarından koruma gibi değerler eğitimine dair temel ilkeler sunmaktadır.

Mehmet Faruk Bayraktar (2010) da *"Ailede Ahlak Eğitimi ile İlgili Bir Bibliyografya Çalışması (Osmanlı Örneği)"* adlı bildirisinde, ahlak eğitiminde Piaget ve Kohlberg gibi batılı bilim adamlarının çalışmalarının ve tercüme eserlerin referans alındığına ancak İslam geleneğinde ortaya çıkan ahlak ile ilgili eserlerin bilinmediğine veya göz ardı edildiğine dikkat çekmektedir. Bayraktar bildiride bu görüşleri doğrultusunda, Kınalızâde Ali Efendi'nin *Ahlak-ı Alâî*, Yusuf Nabî'nin *Hayriyye*, Sünbülzâde Vehbî'nin *Lutfiyye*, İbrahim Edhem Paşa'nın *Terbiyetü'l-Etfal* adlı eserlerinin tanıtımını yapmaktadır.

Alan ile ilgili bir bildiri de Çocuk Sorunları ve İslâm Sempozyumu'nda sunulan Ahmet Koç'a (2010) ait *"Okul Öncesi Dönemde Ailede Çocuğun Din Eğitimi"* adındaki tebliğdir. Bu çalışmada Koç, öncelikle okul öncesi dönemdeki çocukların genel gelişim özellik-

leri ve dini gelişimleri üzerinde durmaktadır. Ayrıca ailenin okul öncesi dönem din eğitiminde dikkat etmesi gereken temel ilkeleri ele almakta ve bildirinin sonunda aileyi desteklemek adına MEB ve DİB'e yönelik öneriler sunmaktadır.

Ruhattin Yazoğlu (2016), *"Aile İçi Din Eğitiminin Aile Fertlerinin Ahlakı Üzerindeki Etkileri"* adlı çalıştay bildirisinde insanın doğuştan iyi ve kötü fiiller yapabilme potansiyeline sahip bir varlık olduğu ve ailede verilen din eğitiminin fertlerin ahlaki yapılarını etkilediği üzerinde durmuştur.

4. Tezler

Ailede din eğitimi (iman, ibadet ve ahlak eğitimi) ile ilgili lisansüstü tezlerden ulaşılabildiklerimiz de şu şekildedir:

Mehmet Cesur (1997), *"Lokman Suresi Işığında Ailede Çocuğun Ahlakı Eğitimi"* adlı yüksek lisans tezinde ailenin eğitici rolünü ve çocukların gelişim alanlarını (bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal, ahlaki gelişim ve dil gelişimi) ele aldıktan sonra Lokman Suresi'ni iman, ibadet ve ahlak eğitimi bağlamında incelemeye tabi tutmuştur.

Emine Erdem (2001), *"Muvatta Hadisleri Işığında Ailede Çocuğun Din Eğitimi"* başlığı ile hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde ailenin toplumdaki yeri, mahiyeti ve kuruluşu (eş seçimi, kız isteme, düğün, velime, eğlence) ile birlikte ailenin doğum öncesi, doğum sonrası eğitim görevlerini ele almış, ailede çocuğun ibadet (namaz, oruç, dua), ahlak ve âdâb eğitimi üzerinde durmuştur.

Osman Gül (2004) tarafından hazırlanmış olan, *"Ailenin Dinî Eğitimi"* adlı yüksek lisans tezi, Samsun'da yaşayan ve tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 341 denek üzerinde gerçekleştirilen bir araştırma içermektedir. Anne ve babaların din eğitimi durumlarını ve ihtiyaçlarını tespit etmek üzere hazırlanmış olan çalışmada, ebeveynlerin düşünceleri çerçevesinde çözüm önerileri sunulmaktadır. Ayrıca anne ve babalardan, ihtiyaç duydukları din eğitimi için bir ders planı ve bu dersleri verecek öğretmenlerin nitelikleri konusunda alınan görüşler paylaşılmıştır.

Süleyman Abanoz'un (2008), *"6-12 Yaş Arası Çocukların Dinî ve Ahlakî Gelişimlerinde Anne ve Babalarının Rolü (İzmir ve Sakarya Örneği)"* şeklindeki yüksek lisans tezinde anne ve babaların, çocukların (6-12 yaş) dinî ve ahlaki gelişimi üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Bu amaçla İzmir ve Sakarya'da ikamet eden 6-12 yaşlarındaki 405 çocuğa anket uygulanmış ve elde edilen sonuçlar ebeveynlerin özellikleri dikkate alınarak yorumlanmıştır. Anket verilerine göre çocukların yaşlarının inanç gelişiminde etkili olduğu tespit edilmiş, aileden (anne, baba, nine, dede) dini öğrenmenin daha kalıcı olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca ebeveynin genç ve eğitilmiş olması da inanç gelişimini etkileyen faktörler olarak görülmüştür.

Dilek Ünal (2008) da “Çocuğun Din Eğitiminde Ana-Baba Rollerini Bilecik Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında Bilecik’te yaşayan 203 anne ve babaya anket uygulayarak çocuğun din eğitiminde ailenin önemini ve çocuğun ailede kazandığı değerleri tespit etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda tezde kavramsal olarak ailenin tanımı ve fonksiyonuna da yer verilmiştir.

Fatih Özkan (2011) “Çocuğun Din Eğitiminde Anne-Babanın Etkisi: Diyarbakır Örneği” isimli yüksek lisans çalışmasında, aile kurumunun önemi ve görevi, anne-baba tutumları, ailenin din eğitimindeki rolü ile ilgili teorik bir çerçeve sunduktan sonra Diyarbakır’da yapmış olduğu araştırmanın bulgularına yer vermiştir. Araştırma, anne-babanın dini inanç ve tutumlarının çocuğun dini eğilimlerinin şekillenmesindeki etkisini incelemek üzere yapılmıştır. DKAB dersi almamış, 1130 ilköğretim 3. Sınıf öğrencisine anket uygulanarak yapılan araştırmanın sonucunda çocukların dinî inanç ve tutumlarının oluşumunda anne ve babalarının davranışlarının çok etkili olduğu tespit edilmiştir.

Fezva Kılıç (2012), “Dini Kimliğin Oluşmasında Yetişkin Tutumlarının Rolü (Çocuklukta Yaşanmış Hatıra Örnekleriyle)” adlı yüksek lisans tezinde dinî kimlik ve dinî kimliği etkileyen unsurlar üzerinden teorik bir çerçeve sunmuş, mülakat yöntemi ile elde ettiği çocukluk hatıraları üzerinden dinî kimliğin oluşumunu etkileyen faktörleri, aile ve çevrenin etkisini tespit etmeye çalışmıştır.

Yukarıda ailede din eğitimi ile ilgili ortaya konulmuş çalışmalardan (kitap, makale, bildiri, tez) ulaşılabildiklerimize yer vermeye çalıştık. Konuyla ilgili çok sayıda teorik çalışma olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili alan araştırmalarının ise son yıllarda artış gösterdiği ancak henüz yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın; ailede din eğitimini iman, ibadet ve ahlak eğitimi şeklinde bütüncül olarak ele alması ve ailelerin çocuklarının din eğitimine katkı biçimlerini (sözel telkin, model olma ve onaylama) tespit etmesi bakımından diğer alan araştırmalarına göre farklılık taşıdığını düşünmekteyiz. Ayrıca bu araştırmanın temel farkının, ülkemizde -farklı düzeylerde de olsa din eğitimi almış olan- anne ve babaların çocuklarına din eğitimi verirken hangi alana ağırlık verdikleri (iman, ibadet ve ahlak) ve ne şekilde bir din eğitimi vermeyi tercih ettiklerini ortaya koymak olduğunu söyleyebiliriz.

F. YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ebeveynlerin araştırmacılar tarafından ailede iman, ibadet ve ahlak eğitimi alanlarında geliştirilen davranış ölçeklerinin model olma, onaylama ve sözel telkin alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitimi, gelir durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, aldığı din eğitimi ve çocuklarının cinsiyeti arasındaki ilişki in-

celeneceği için nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Krathwohl (1993)'e göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Herhangi bir şekilde etkileme ve değiştirme çabası gösterilmez (Köse, 2015, s. 111).

Genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel tarama yolu ile bulunan ilişkiler neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz. Ancak bazı ipuçları vererek bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin kestirilmesine imkân sağlayacak sonuçlar verir. Gerçek nedensel ilişki ancak deneme modelleri ile tespit edilebilir. Bu nedenle ilişkisel tarama modelleri deneme modellerine imkân olmadığı durumlarda yaygın bir kullanım alanına sahiptir (Karasar, 2007, s. 81-84).

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye genelinde 2-18 yaş arası çocuk sahibi olan ebeveynler oluşturmaktadır. Bu büyüklükte bir evreni % 95 güven seviyesinde % 5 hata ile temsil etmek için örneklem grubunun en az 384 kişiden oluşması gerekmektedir.

Tablo 1: Evren ve Örneklem Hesaplaması

Evren Büyüklüğü	±0.05 örnekleme hatası		
	(d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	80	71	77
500	217	165	196
750	254	185	226
1000	278	198	244
2500	333	224	286
5000	357	234	303
10000	370	240	313
25000	378	244	319
50000	381	245	321
100000	383	245	322
1000000	384	246	323
100 Milyon	384	245	323

Kaynak: (Y. Yazıcıoğlu, 2004)

Araştırmanın örneklemini Türkiye genelinden 909 ebeveyn oluşturmuştur. Çalışmanın öncesinde cinsiyet, yaş, yaşanan bölge, eğitim durumu ve hane halkı geliri bakımından kotalar oluşturulmuş ve evreni yansıtmasına çalışılmıştır. Fakat araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olduğu için her bir kota yeterli düzeyde doldurulamamıştır. Buna rağmen elde edilen veriler istatistiki analizler yapmak için yeterli düzeydedir. Aşağıda araştırmaya katılan ebeveynlerin çeşitli demografik özelliklere göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

	Cinsiyet	
	Sayı	Yüzde
Kadın	538	59,2
Erkek	371	40,8
Toplam	909	100,0

Araştırmanın örneklemini 538 anne, 371 baba oluşturmaktadır. Kadın ve erkek katılımcıların eşit oranda katılım göstermesi için özel bir çaba gösterilmiştir. Fakat katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu çalışmada erkek katılımcıların yeterli ilgiyi göstermesinden dolayı %40,8-%59,2 oranında bir örneklem oluşturulabilmiştir. Bu oran tam olarak evreni yansıtmasa da istatistiki analizler yapmak için yeterlidir.

Tablo 3: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Yaş		
	Sayı	Yüzde
25 ve altı	16	1,8
26-30 arası	90	9,9
31-35 arası	180	19,8
36-40 arası	219	24,1
41-45 arası	240	26,4
46-50 arası	106	11,7
51-55 arası	41	4,5
56-60 arası	11	1,2
61 ve üzeri	6	0,7
Toplam	909	100,0

Örneklemin %1,8'i 25 yaş ve altı, %9,9'u 26-30 yaş arası, %19,8'i 31-35 yaş arası, %24,1'i 36-40 yaş arası, %26,4'ü 41-45 yaş arası, %11,7'si 46-50 yaş arası, %4,5'i 51-55 yaş arası ve %1,2'si 56-60 yaş arasındadır. Çalışmaya 2-18 yaş arası çocuk sahibi ebeveynler kabul edildiği için örneklemin %92,5'i bu yaş aralığında çocuk sahibi olma ihtimali yüksek olan 26-50 yaş arası ebeveynlerden oluşmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Dağılımı

Yaşanılan Bölge		
	Sayı	Yüzde
Marmara Bölgesi	294	32,3
İç Anadolu Bölgesi	125	13,8
Ege Bölgesi	101	11,1
Akdeniz Bölgesi	109	12,0
Karadeniz Bölgesi	121	13,3
Doğu Anadolu Bölgesi	74	8,1

Güneydoğu Anadolu Bölgesi	85	9,4
Toplam	909	100,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %32,3'ü Marmara Bölgesinde, %13,8'i İç Anadolu Bölgesinde, %11,1'i Ege Bölgesinde, %12'si Akdeniz Bölgesinde, %13,3'ü Karadeniz Bölgesinde, %8,1'i Doğu Anadolu Bölgesinde ve %9,4'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Eğitim Durumu		
	Sayı	Yüzde
İlköğretim mezunu	175	19,3
Lise mezunu	268	29,5
Lisans mezunu	304	33,4
Lisansüstü mezunu	162	17,8
Toplam	909	100,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %19,3'ü İlköğretim, %29,5'i lise, %33,4'ü lisans ve %17,8'i lisansüstü mezundur.

Tablo 6: Katılımcıların Hane Toplam Geliri Değişkenine Göre Dağılımı

Hane Toplam Geliri		
	Sayı	Yüzde
2500 TL ve altı	96	10,6
2501 TL-5000 TL arası	302	33,2
5001 TL-10.000 TL arası	356	39,2
10001 TL ve üzeri	155	17,1
Toplam	909	100,0

Araştırmada katılımcıların aylık gelirleri yerine hane halkının toplam geliri sorulmuştur. Buna göre örneklemin %10,6'sı 2500 TL ve altı, %33,2'si 2501-5000 TL arası, %39,2'si 5001-10.000 TL arası ve %17,1'i 10.001 ve üzeri gelire sahiptir.

Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımı

Medeni Durum		
	Sayı	Yüzde
Evli ve eşyle birlikte	896	98,6
Eşinden ayrılmış	13	1,4
Toplam	909	100,0

Katılımcıların %98,6'sı evli ve eşyle birlikte iken %1,4'ü eşinden ayrılmıştır.

Tablo 8: Katılımcıların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Dağılımı

Evlilik Süresi		
	Sayı	Yüzde
0-5 yıl	72	7,9
6-10 yıl	174	19,1
11-15 yıl	238	26,2
16-20 yıl	229	25,2
21 yıl ve üzeri	196	21,6
Toplam	909	100,0

Araştırmanın yürütüldüğü dönemde katılımcıların %7,9'u 0-5 yıl, %19,1'i 6-10 yıl, %26,2'si 11-15 yıl, %25,2'si 16-20 yıl, %21,6'sı 21 yıl ve üzeri evlilik süresine sahiptir.

Tablo 9: Katılımcıların Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Dağılımı

Sahip Olunan Çocuk Sayısı		
	Sayı	Yüzde
1 çocuk	136	15,0
2 çocuk	395	43,5
3 çocuk	252	27,7
4 çocuk ve üzeri	126	13,9
Toplam	909	100,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %15'i bir, %43,5'i iki, %27,7'si üç ve %13,9'u dört ve üzeri sayıda çocuk sahibidir.

Tablo 10: Katılımcıların Çocuğunun Cinsiyeti Değişkenine Göre Dağılımı

Çocuk Cinsiyet		
	Sayı	Yüzde
Hepsi kız	179	19,7
Hepsi erkek	226	24,9
Hem kızım hem oğlum var	504	55,4
Toplam	909	100,0

Katılımcıların %19,7'sinin sadece kız çocuğu, %24,9'unun sadece erkek çocuğu ve %55,4'ünün hem kız hem erkek çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 11: Katılımcıların Alınan En Üst Düzey Din Eğitimi Değişkenine Göre Dağılımı

Alınan En Üst Düzey Din Eğitimi		
	Sayı	Toplam
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	20,5
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	13,1
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	10,7
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	8,5
Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	6,4
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	3,4
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	10,7
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	7,4
İlahiyat lisans mezunuyum	108	11,9
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	7,6
Toplam	909	100,0

Katılımcıların %20,5'i aileden temel dini bilgileri almış, %13,1'i yaz Kur'an kurslarına devam etmiş, %10,7'si ev/cami sohbetlerine devam etmiş, %8,5'i vakıf/derneklere bir yıldan uzun süren eğitimlere katılmış, %6,4'ü uzun dönem süren Kur'an kursundan, %3,4'ü imam hatip ortaokulundan, %10,7'si imam hatip lisesinden, %7,4'ü ilahiyat ön lisanstan, %11,9'u ilahiyat lisanstan mezun olmuş ve %7,6'sı ilahiyat lisansüstü eğitimini tamamlamıştır.

3. Veri Toplama Araçları

a) Kişisel Bilgi Anketi

Kişisel bilgi anketi ebeveynlerle ilgili değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu ankette ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, yaşadığı bölge, eğitim durumu, hane halkı toplam geliri, medeni durum, evlilik süresi, sahip olunan çocuk sayısı, bu çocukların cinsiyeti ve alınan en ileri düzey din eğitimi sorulmuştur.

b) Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede iman eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 22 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir. Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 75 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuğu olan 300 anne-babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin ebeveyn tarafından davranış her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn olumlu veya olumsuz bir seçim yapmakta kararsız kalmış ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 12: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,941
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-Kare Değeri	16730,783
	Serbestlik Derecesi	2775
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 75 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,941 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 1, 2, 4, 8, 14, 16, 20, 27, 29, 32, 33, 34, 36, 41, 44, 53, 55, 58, 59, 63, 65, 66, 67, 68,72, 73,74. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 3, 5, 6, 13, 17, 18, 19, 21, 22, 35, 38, 42, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 57, 60, 61, 69, 70, 71 ve 75. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 13: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	10,733	48,785	48,785	10,733	48,785	48,785	5,667	25,760	25,760
2	1,966	8,938	57,722	1,966	8,938	57,722	4,608	20,946	46,706
3	1,298	5,899	63,621	1,298	5,899	63,621	3,721	16,915	63,621
4	0,938	4,265	67,886						
5	0,720	3,274	71,160						
6	0,675	3,067	74,227						
7	0,600	2,727	76,955						
8	0,561	2,551	79,506						
9	0,509	2,312	81,818						
10	0,466	2,118	83,936						
11	0,411	1,869	85,805						
12	0,407	1,848	87,653						
13	0,374	1,699	89,352						
14	0,358	1,629	90,980						
15	0,350	1,590	92,570						
16	0,313	1,423	93,993						
17	0,272	1,237	95,230						
18	0,248	1,129	96,359						
19	0,234	1,062	97,421						
20	0,230	1,044	98,465						
21	0,181	0,824	99,288						
22	0,157	0,712	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 63,621'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 25,760'ını, ikinci faktörün % 20,946'sını, üçüncü faktörün % 16,915'ini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 14: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
24 Çocuğum peygamberimizin sünnetine uygun bir hareket yaptığında onu takdir ederim.	0,747	0,750		
10 Çocuğum Allah'ı sevdiğini ifade ettiğinde sevindiğimi belli ederim.	0,707	0,741		
25 Peygamberimizin ve diğer peygamberlerin hayatını öğrenmek istediğinde çocuğumu desteklerim.	0,671	0,728		
40 Çocuğum Kur'an-ı Kerim'i öğrendiğinde ve okuduğunda mutlu olurum.	0,584	0,727		
37 Çocuğum Kur'an-ı Kerim'e saygı gösterdiğinde mutlu olduğumu belli ederim.	0,708	0,696		
9 Çocuğum Allah'a dua ettiğinde memnuniyetimi gösteririm.	0,644	0,684		
39 Çocuğum ayetlerin anlamını merak ettiğinde öğrenmesi için onu desteklerim.	0,571	0,659		
7 Çocuğum Allah'a şükrederse mutlu olduğumu belli ederim.	0,530	0,648		
11 Çocuğum iyi davranışlar sergilediğinde Allah'ın böyle davrananları sevdiğini söylerim.	0,592	0,621		
23 Çocuğum bir konuda Peygamberimizin sünnetini bana hatırlatırsa ona teşekkür ederim.	0,527	0,615		

12 Çocuğuma Allah'ın varlığından ve birliğinden bahseden kitaplar okurum veya okuturum.	0,686		0,799	
43 Çocuğuma Kur'an-ı Kerim'in anlam ve öneminden bahseden kitaplar okurum / okuturum.	0,683		0,747	
26 Çocuğuma Peygamberimizi tanıtan kitaplar okurum/okuturum.	0,620		0,726	
56 Çocuğuma meleklerle imandan bahseden kitaplar okurum / okuturum.	0,680		0,715	
30 Çocuğumla zaman zaman peygamber kıssalarını paylaşıyorum.	0,621		0,711	
28 Çocuğumla Peygamberimizin yaşamından örnekler vererek konuşurum.	0,623		0,667	
15 Çocuğuma Allah'ın güzel isim ve sıfatlarını öğretirim.	0,546		0,661	
62 Dünyada hak ettiği cezayı görmeyenlerin ahirette cezalarını çekeceklerini söylerim.	0,692			0,787
47 Sevaplarımızın ve günahlarımızın melekler tarafından yazıldığı inancımı ifade ederim.	0,747			0,767
46 Meleklerin varlığına inandığımı sözel olarak ifade ederim.	0,683			0,720
64 Çevremde haksız davranışta bulunanlara ahireti/hesap gününü hatırlatırım.	0,538			0,672
31 Kutsal kitapların Allah tarafından gönderildiğine olan inancımı sözel olarak ifade ederim.	0,597			0,665

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 10 maddeden, ikinci faktör 7 maddeden ve üçüncü faktör 5 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktöre giren maddeler çocuğun imanın tezahürü olan davranışlarını onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler sözel olarak imanı teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin" ve üçüncü faktördeki maddeler ebeveynin imanının tezahürü olan davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,703**	,679**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,606**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,942	22

Cronbach's Alfa katsayısı $0,90 \leq \alpha \leq 1,00$ arası yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

c) Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede namaz eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 10 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 17 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuğu olan 301 anne-babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa “Kesinlikle Katılıyorum”, çoğunlukla yapılıyorsa “Katılıyorum”, çoğunlukla yapılmıyorsa “Katılmıyorum”, asla yapılmıyorsa “Kesinlikle Katılmıyorum” şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn olumlu veya olumsuz bir seçim yapmakta kararsız kalmış ise “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle “Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 17: KMO ve Bartlett’s Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliği		,847
Bartlett’s Test of	Ki-Kare Değeri	1968,018
Sphericity	Serbestlik Derecesi	136
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örnekleme yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 17 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,847 çıkmıştır. Bu durum örnekleme yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05’in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi’ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlemesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5’in üzerinde olması beklenir. 0,5’in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 1, 11, 12 ve 13. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 8 ve 15. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 18: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	3,205	32,054	32,054	3,205	32,054	32,054	2,763	27,632	27,632
2	1,808	18,084	50,138	1,808	18,084	50,138	1,793	17,934	45,566
3	1,290	12,898	63,037	1,290	12,898	63,037	1,747	17,470	63,037
4	0,831	8,315	71,351						
5	0,808	8,079	79,431						
6	0,597	5,974	85,404						
7	0,534	5,343	90,747						
8	0,367	3,666	94,413						
9	0,318	3,183	97,596						
10	0,240	2,404	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 63,037'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 27,632'sini, ikinci faktörün % 17,934'ünü, üçüncü faktörün % 17,470'ini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 19: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
9 Çocuğum namaz kıldığında memnuniyetimi belli ederim.	0,824	0,907		
6 Çocuğum namaz kıldığında onu överim.	0,709	0,841		
7 Çocuğum camiye gittiğinde takdir ederim.	0,705	0,816		
10 Çocuğumun namaz kılmamasını önemsemem	0,477	0,629		
3 Bazı namazları (vakit, teravih vs.) camide kılarım	0,597		0,764	
2 Evde en az bir vakit cemaatle namaz kılarız.	0,545		0,723	
5 Nafile namaz (teheccüd, ebvabin, kuşluk vs.) kılarım.	0,428		0,649	
16 Çocuğum namazı vaktinde kılmadığında kızırım.	0,829			0,909
17 Çocuğuma, namaz kılmadığında başına kötü şeyler (cehennem, başarısızlık, bereketsizlik) gelebileceğini söylerim.	0,683			0,826
14 Çocuğuma namaz vaktini hatırlatırım.	0,505			0,492

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 4 maddeden, ikinci faktör 3 maddeden ve üçüncü faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktöre giren maddeler çocuğum namaz kılma davranışını onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler ebeveynin namaz kılarak model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" ve üçüncü faktördeki maddeler sözel olarak namazı teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,353**	,152**
	P		,000	,000
	N		524	524
faktör 2	R			,222**
	P			,000
	N			524
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,697	10

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

d) Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede oruç eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 9 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir. Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında ça-

lışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuğu olan 301 anne-babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış her zaman yapılıyorsa “Kesinlikle Katılıyorum”, çoğunlukla yapılıyorsa “Katılıyorum”, çoğunlukla yapılmıyorsa “Katılmıyorum”, asla yapılmıyorsa “Kesinlikle Katılmıyorum” şık- kı işaretlenmiştir. Veli, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise “Kararsızım” seçeneği işaretlenmiştir. Bu nedenle “Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 22: KMO ve Bartlett’s Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,887
Bartlett’s Test of	Ki-Kare Değerleri	1760,985
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancılı, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,887 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05’in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğu üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değerleri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi’ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5’in üzerinde olması beklenir. 0,5’in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 2, 3 ve 11. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 4, 9, 12 ve 15. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 23: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Topamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	3,758	41,761	41,761	3,758	41,761	41,761	2,024	22,487	22,487
2	1,133	12,583	54,344	1,133	12,583	54,344	2,022	22,463	44,950
3	1,067	11,855	66,199	1,067	11,855	66,199	1,912	21,250	66,199
4	0,819	9,105	75,304						
5	0,697	7,750	83,054						
6	0,502	5,581	88,635						
7	0,397	4,409	93,044						
8	0,339	3,762	96,806						
9	0,287	3,194	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 66,199'dur. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 22,487'sini, ikinci faktörün % 22,463'ünü, üçüncü faktörün % 21,250'sini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 24: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yükü	2. Faktörde Yükü	3. Faktörde Yükü
14 Çocuğuma orucun önemi ile ilgili kitaplar/hikayeler okurum/ okuturum.	0,823	0,890		
16 Oruç ile ilgili ayet ve hadisler okuyarak çocuğumu oruca teşvik ederim.	0,837	0,889		
13 Çocuğuma orucun önemini anlatırım.	0,713	0,521		
5 Ramazan'da mazeretsiz oruç tutmadığım günler olur	0,707		0,836	
6 Ramazan orucunu tutmam	0,645		0,735	
1 Ramazan orucunun tamamını tutarım.	0,474		0,658	
7 Yaşı küçük olsa da çocuğum oruç tutmak istediğinde izin veririm.	0,594			0,765
8 Çocuğum oruç tuttuğunda mutluluğumu belli ederim.	0,718			0,724
10 Çocuğum oruç tutmaya yeni başladığında onu ödüllendiririm.	0,445			0,643

Tabloda da görüldüğü üzere her bir faktör üçer maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktöre giren maddeler sözel olarak orucu teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin", ikinci faktör altında toplanan maddeler ebeveynin oruç tutarak model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" ve üçüncü faktördeki maddeler çocuğun oruç tutmasını onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama" alt boyutu olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 25: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,446**	,376**
	P		,000	,000
	N		524	524
faktör 2	R			,447**
	P			,000
	N			524
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 26: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,796	9

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

e) Ailede Zekat/Sadaka Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede Zekat/Sadaka eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 9 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Zekat/Sadaka Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Zekat/Sadaka Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanın-

da çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Zekat/Sadaka Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuğu olan 301 anne-babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkki işaretlenmiştir. Veli, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneği işaretlenmiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 27: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,868
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	2396,718
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,868 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlemesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 4, 8 ve 13. maddeler mantiken uygun olmayan bir faktör

altında durduğu, 2, 6 ve 11 ve 12. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görölmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 28: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	BaŐlangıŐ Özdeğerleri			Toplam Faktör Yüklere			Faktör Yüklere DöndürölmüŐ Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	3,985	44,275	44,275	3,985	44,275	44,275	2,436	27,063	27,063
2	1,267	14,072	58,347	1,267	14,072	58,347	2,336	25,961	53,024
3	1,222	13,578	71,925	1,222	13,578	71,925	1,701	18,901	71,925
4	0,716	7,958	79,883						
5	0,599	6,654	86,537						
6	0,452	5,025	91,562						
7	0,360	4,005	95,567						
8	0,217	2,414	97,981						
9	0,182	2,019	100,000						

Tabloda da göröldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 71,925'tir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün % 27,063'ünü, ikinci faktörün % 25,961'ini, üçüncü faktörün % 18,901'ini açıkladığı görölmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 29: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yükü	2. Faktörde Yükü	3. Faktörde Yükü
9 Yardım faaliyetlerine katıldığında çocuğumu desteklerim.	0,849	0,897		
10 Çocuğum sadaka/fitre vermeye istekli olduğunda onu överim.	0,806	0,862		
7 Çocuğum sadaka kutusuna harçlığından para atarsa onu takdir ederim.	0,650	0,736		
14 Çocuğuma zekât ve sadaka ile ilgili kitaplar/kıssalar okurum/ okuturum.	0,856		0,893	
15 Çocuğuma zekât ve sadaka ile ilgili ayet ve hadisler okurum.	0,843		0,893	
16 Çocuğumla zekât ve sadakanın önemi hakkında konuşurum.	0,718		0,765	
2 Öğrencilere burs/maddi destek veririm.	0,607			0,766
1 Zekatımı düzenli veririm.	0,564			0,714
5 Yardım kampanyalarına destek olurum.	0,580			0,688

Tabloda da görüldüğü üzere her faktör üçer maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktöre giren maddeler çocuğun sadaka vermesini onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler sözel olarak zekatı teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin" ve üçüncü faktördeki maddeler ebeveynin zekat/sadaka vererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 30: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,441**	,364**
	P		,000	,000
	N		524	524
faktör 2	R			,549**
	P			,000
	N			524
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 31: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,811	9

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

f) Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede adalet eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 10 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Adalet

Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış her zaman yapılıyorsa “Kesinlikle Katılıyorum”, çoğunlukla yapılıyorsa “Katılıyorum”, çoğunlukla yapılmıyorsa “Katılmıyorum”, asla yapılmıyorsa “Kesinlikle Katılmıyorum” şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise “Kararsızım” seçeneği işaretlenmiştir. Bu nedenle “Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 32: KMO ve Bartlett’s Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,729
Bartlett’s Test of	Ki-Kare Değeri	1079,717
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,729 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05’in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi’ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5’in üzerinde olması beklenir. 0,5’in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 2. 4 ve 7. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör

altında durduğu, 10, 12 ve 14. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görölmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 33: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yüklere			Faktör Yüklere DöndürölmüŐ Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	2,561	25,614	25,614	2,561	25,614	25,614	2,245	22,449	22,449
2	1,740	17,401	43,015	1,740	17,401	43,015	1,708	17,085	39,534
3	1,166	11,658	54,673	1,166	11,658	54,673	1,514	15,140	54,673
4	0,927	9,274	63,947						
5	0,846	8,456	72,403						
6	0,735	7,354	79,757						
7	0,645	6,455	86,212						
8	0,645	6,452	92,664						
9	0,454	4,538	97,202						
10	0,280	2,798	100,000						

Tabloda da göröldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 54,673'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 22,449'unu, ikinci faktörün % 17,085'ini, üçüncü faktörün % 15,140'ını açıkladığı görölmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 34: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yükü	2. Faktörde Yükü	3. Faktörde Yükü
15 Çocuğuma adaletle ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,809	0,889		
16 Adaletle ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,698	0,826		
13 Çocuğuma adalet temalı kitaplar okurum/okuturum.	0,682	0,816		
1 Bir şeyi paylaşmam gerektiğinde büyük payı almak isterim	0,538		0,731	
5 Çok istediğim bir işe girmek için hatırlı insanların referansını kullanabilirim.	0,497		0,683	
6 Ortak yenilen yiyeceği (çerez, meyve, tatlı v.s.) herkesten hızlı yemeye çalışırım	0,474		0,639	
3 İş bölümü yaparken bana az iş düşmesine çaba gösteririm.	0,277		0,494	
8 Çocuğumun arkadaşlarını haksız yere suçlamasına karışmam.	0,539			-0,716
9 Çocuğum herhangi bir paylaşımında bulunurken kardeşine / kardeşlerine adil davranırsa kendisini takdir ederim.	0,530			0,706
11 Çocuğum haksız davrandığı zaman itiraz ederse kendisini takdir ederim.	0,424			0,603

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 3 maddeden, ikinci faktör 4 maddeden ve üçüncü faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler sözel olarak adil davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için “Sözel Telkin”, ikinci faktör altında toplanan maddeler ebeveynin adil davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için “Model Olma” ve üçüncü faktöre giren maddeler çocuğun gösterdiği adil davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için “Onaylama” alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 35: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,438**	,291**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,203**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 36: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,624	10

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

g) Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede dürüstlük eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 10 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 17 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 37: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği		,769
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	1377,978
Sphericity	Serbestlik Derecesi	136
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örnekleme yeterliliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 17 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,769 çıkmıştır. Bu durum örnekleme yeterliliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlemesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin keşişim noktasındaki değer 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 1. 9 ve 13. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 6 ve 15. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerle yeniden yapılan faktör analizinde 2. Madde birden fazla faktörle ilişkili olduğu, 4. Madde ise mantıken uygun olmayan bir faktörün altına kaydığı için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 38: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	2,937	29,372	29,372	2,937	29,372	29,372	2,404	24,044	24,044
2	1,516	15,165	44,536	1,516	15,165	44,536	1,784	17,835	41,879
3	1,229	12,290	56,827	1,229	12,290	56,827	1,495	14,947	56,827
4	0,987	9,868	66,694						
5	0,900	8,996	75,690						
6	0,724	7,244	82,935						
7	0,614	6,135	89,070						
8	0,533	5,328	94,398						
9	0,355	3,551	97,950						
10	0,205	2,050	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 56,827'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 24,044'ünü, ikinci faktörün % 17,835'ini, üçüncü faktörün % 14,947'sini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 39: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
16 Çocuğuma dürüstlükle ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,835	0,859		
17 Dürüstlükle ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşırım.	0,788	0,848		
14 Çocuğuma dürüstlük temalı kitaplar okurum / okuturum.	0,750	0,830		
3 Zor durumda kaldığımda yalan söylerim	0,562		0,707	
12 Çocuğumla birlikte zaman zaman başka kişilerin arkasından konuşuruz	0,425		0,593	
7 Bazı durumlarda (geç kaldığımda, sözümü tutamadığımda v.s.) bahaneler uydururum	0,425		0,561	
5 İnsanların arkasından konuşmam.	0,515		0,523	
8 Çocuğum kendiliğinden suçunu itiraf ederse onu takdir ederim.	0,490			0,665
11 Çocuğum dürüst davrandığı için zayıf not alırsa kızarım. Bu devirde biraz uyanık olmak gerekir	0,657			0,488
10 Çocuğum yalan söylediğinde memnuniyetsizliğimi belli ederim.	0,236			0,460

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 3 maddeden, ikinci faktör 4 maddeden ve üçüncü faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler sözel olarak dürüst davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin", ikinci faktör altında toplanan maddeler ebeveynin dürüst davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" ve üçüncü faktöre giren maddeler çocuğun gösterdiği dürüst davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 40: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,262**	,221**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,214**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda d görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 41: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,686	10

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

h) Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede sabır eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 11 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 15 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 42: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,870
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	1773,928
Sphericity	Serbestlik Derecesi	105
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 15 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,870 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar.

Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 8 ve 11. maddeler mantiken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 13. madde ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerle yeniden yapılan faktör analizinde 5. madde birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 43: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	3,707	33,699	33,699	3,707	33,699	33,699	2,490	22,636	22,636
2	1,692	15,382	49,081	1,692	15,382	49,081	2,232	20,295	42,931
3	1,155	10,502	59,583	1,155	10,502	59,583	1,832	16,652	59,583
4	0,961	8,732	68,315						
5	0,720	6,542	74,857						
6	0,658	5,981	80,838						
7	0,615	5,592	86,431						
8	0,493	4,479	90,909						
9	0,438	3,980	94,890						
10	0,288	2,621	97,510						
11	0,274	2,490	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 59,583'tür. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün toplam varyansın % 22,636'sını, ikinci faktörün % 20,295'ini, üçüncü faktörün % 16,652'sini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 44: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yükü	2. Faktörde Yükü	3. Faktörde Yükü
7 Çocuğum başladığı bir işi bitirirse kendisini takdir ederim.	0,667	0,790		
10 Çocuğum hastalık sürecinde sabır gösterirse (ilaç içme, doktora gitme v.b.) kendisini takdir ederim.	0,613	0,717		
9 Çocuğum kendisine alınan hediyeyi zamanından önce açmayıp beklerse kendisini takdir ederim.	0,577	0,710		
6 Çocuğum kardeşinin veya arkadaşlarının olumsuz davranışlarını sabırla karşılırsa mutluluğumu belli ederim.	0,420	0,597		
15 Sabırla ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,787		0,874	
14 Çocuğuma sabırla ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,792		0,848	
12 Çocuğuma sabır temalı kitaplar okurum/ okuturum.	0,777		0,829	
3 Uzun bir kuyrukta beklemekten şikayet etmem.	0,566			0,741
1 Trafikte beklemek durumunda kaldığımda kornaya basmak, söylenmek gibi tepkiler veririm.	0,525			0,722
2 İnsanların saygısız davranışlarına karşı ani tepki vermem.	0,440			0,644

4 Çocuğuma bir şey öğretirken yaptığı hataları sabırla karşılarım.	0,390			0,517
--	-------	--	--	-------

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 4 maddeden, ikinci faktör 3 maddeden ve üçüncü faktör 4 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler çocuğun gösterdiği sabırlı davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler sözel olarak sabırlı davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin", ve üçüncü faktöre giren maddeler ebeveynin sabırlı davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 45: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,509**	,225**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,174**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 46: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,744	11

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

i) Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede saygı eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 47: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,902
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	2308,503
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,902 çıkmıştır.

Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değer 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 11 ve 12. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 14. madde ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerle yeniden yapılan faktör analizinde 1. madde birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 48: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	4,755	39,625	39,625	4,755	39,625	39,625	2,877	23,975	23,975
2	1,434	11,952	51,577	1,434	11,952	51,577	2,517	20,974	44,949
3	1,305	10,871	62,448	1,305	10,871	62,448	2,100	17,499	62,448
4	0,828	6,903	69,351						

5	0,804	6,697	76,048					
6	0,653	5,445	81,493					
7	0,593	4,938	86,432					
8	0,485	4,043	90,475					
9	0,396	3,302	93,777					
10	0,292	2,435	96,212					
11	0,253	2,108	98,320					
12	0,202	1,680	100,000					

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 62,448'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün % 23,975'ini, ikinci faktörün % 20,974'ünü, üçüncü faktörün % 17,499'unu açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 49: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yükü	2. Faktörde Yükü	3. Faktörde Yükü
10 Çocuğum büyüklerine uygun şekilde hitap ettiğinde onu takdir ederim.	0,772	0,838		
7 Çocuğum büyüklerinin sözünü kesmeden dinlerse onu takdir ederim.	0,717	0,798		
9 Çocuğum odamıza kapıyı çalarak girdiğinde onu takdir ederim.	0,688	0,762		
8 Çocuğum yemeğe büyüklerin başlamasını beklediğinde onu takdir ederim.	0,601	0,725		
16 Saygıyla ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,799		0,862	
15 Çocuğuma saygıyla ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,826		0,855	

13 Çocuğuma saygı temalı kitaplar okurum / okuturum.	0,831		0,847	
4 Eşimin fikirlerine katılmasam da saygı gösteririm.	0,573			0,741
3 Çocuğumun odasına kapıyı çalarak girerim.	0,540			0,684
5 Biriyle konuşurken yüzüne bakarak konuşurum.	0,504			0,628
6 Genellikle randevularıma belirlenen saatten geç giderim	0,354			0,537
2 Toplu taşımayla seyahat ederken büyüklerime yer veririm.	0,288			0,464

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 4 maddeden, ikinci faktör 3 maddeden ve üçüncü faktör 5 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler çocuğun gösterdiği saygılı davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler sözel olarak saygılı davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin", ve üçüncü faktöre giren maddeler ebeveynin saygılı davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 50: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,528**	,439**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,365**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 51: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,841	12

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

j) Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği²

Ebeveynin ailede sevgi eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

² Ölçek geliştirme çalışmalarında katılımcılar ölçeklere cevap verme süresinin uzun olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle sürenin kısaltılması için çaba gösterilmiş ve bu kapsamda Ailede Sevgi Eğitimi Davranış Ölçeği de çalışmadan çıkarılmıştır. Dolayısıyla bulgular kısmında bu ölçeğe dair sonuçlar yer almamaktadır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 52: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,912
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	3015,272
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,912 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 12. ve 14. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 5. ve 6. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 53: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Topamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	5,920	49,336	49,336	5,920	49,336	49,336	3,312	27,604	27,604
2	1,434	11,950	61,286	1,434	11,950	61,286	2,575	21,455	49,059
3	1,076	8,963	70,249	1,076	8,963	70,249	2,543	21,190	70,249
4	0,715	5,961	76,210						
5	0,573	4,775	80,985						
6	0,479	3,991	84,976						
7	0,446	3,717	88,692						
8	0,379	3,160	91,852						
9	0,308	2,564	94,416						
10	0,272	2,263	96,679						
11	0,236	1,967	98,646						
12	0,163	1,354	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 70,249'dur. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün % 27,604'unu, ikinci faktörün % 21,455'ini, üçüncü faktörün % 21,190'ını açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 54: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
10 Çocuğumun sevdiği insanlara hizmet etmesini teşvik ederim.	0,737	0,818		
11 Çocuğumun sevdiği insanları mutlu etmeye çalışmasını (tatlı dilli olmak, yardım etmek v.s.) takdir ederim.	0,749	0,816		
7 Çocuğum annesine, babasına veya kardeşlerine sarılıp öperse mutluluğumu belli ederim.	0,672	0,739		
8 Çocuğumun sevdiği insanlara hediyeler almasını desteklerim.	0,683	0,727		
9 Çocuğumun hayvan ve bitkilerle ilgilenmesini takdir ederim.	0,673	0,717		
4 Eşimi ve çocuklarımı övücü sözler söylerim.	0,726		0,815	
1 Eşime ve çocuklarıma sevgimi gösteririm (sarılmak, öpmek gibi).	0,614		0,722	
2 Eşime ve çocuklarıma hediyeler alırım.	0,606		0,714	
3 Eşime ve çocuklarıma hizmet etmekten zevk alırım.	0,474		0,616	
16 Sevgiyle ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,810			0,873
13 Çocuğuma sevgi temalı kitaplar okurum/okuturum.	0,847			0,864
15 Çocuğuma sevgiyle ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,839			0,842

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 5 maddeden, ikinci faktör 4 maddeden ve üçüncü faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler çocuğun gösterdiği sevgi dolu davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için "Onaylama", ikinci faktör altında toplanan maddeler ebeveynin sevgi göstererek model olması ile ilgili olduğu için "Model Olma" ve üçüncü faktöre giren maddeler sözel olarak sevgiye teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için "Sözel Telkin" alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 55: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,625**	,520**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,468**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 56: Cronbach's Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,899	12

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

k) Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede sorumluluk eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa “Kesinlikle Katılıyorum”, çoğunlukla yapılıyorsa “Katılıyorum”, çoğunlukla yapılmıyorsa “Katılmıyorum”, asla yapılmıyorsa “Kesinlikle Katılmıyorum” şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle “Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 57: KMO ve Bartlett’s Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,897
Bartlett’s Test of	Ki-Kare Değeri	2777,046
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,897 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05’in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi’ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlenmesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar.

Matrisin keşişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 12. madde mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 4, 5 ve 14. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 58: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Dndrlmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	5,515	45,954	45,954	5,515	45,954	45,954	3,733	31,112	31,112
2	1,699	14,155	60,109	1,699	14,155	60,109	2,534	21,119	52,231
3	1,493	12,444	72,553	1,493	12,444	72,553	2,439	20,322	72,553
4	0,693	5,772	78,325						
5	0,576	4,801	83,126						
6	0,498	4,152	87,278						
7	0,406	3,381	90,659						
8	0,292	2,436	93,095						
9	0,249	2,072	95,167						
10	0,207	1,727	96,894						
11	0,193	1,606	98,499						
12	0,180	1,501	100,000						

Tabloda da görüldüğü zere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 72,553'tür. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci

faktörün toplam varyansın % 31,112'sini, ikinci faktörün % 21,119'unu, üçüncü faktörün % 20,322'sini açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 59: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
8 Çocuğum odasını toplamak gibi üzerine düşen işleri yaptığında onu takdir ederim.	0,811	0,858		
9 Çocuğum hatalarının sonuçlarını kabul ettiğinde onu takdir ederim.	0,799	0,857		
11 Çocuğum eşyalarını düzenli kullandığında kendisini takdir ederim.	0,756	0,837		
10 Çocuğum odadan çıkarken ışığı kapattığında onu takdir ederim.	0,707	0,813		
7 Çocuğum ödevlerini özenle yaptığında mutluluğumu belli ederim.	0,675	0,771		
15 Çocuğuma sorumlulukla ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,872		0,889	
13 Çocuğuma sorumluluk temalı kitaplar okurum / okuturum.	0,833		0,857	
16 Sorumlulukla ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,814		0,857	
2 Başladığım bir işi yarım bırakmam.	0,703			0,819
6 Başarısız olduğumda bahane üretmem.	0,616			0,747
3 Yaptığım hataların sonuçlarını kabul ederim.	0,582			0,734
1 Ailede bana düşen görevleri eksiksiz yerine getiririm	0,539			0,677

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 5 maddeden, ikinci faktör 3 maddeden ve üçüncü faktör 4 maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve

alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler çocuğun gösterdiği sorumlu davranışı onaylama durumu ile ilgili olduğu için “Onaylama”, ikinci faktör altında toplanan maddeler sözel olarak sorumlu davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu için “Sözel Telkin” ve üçüncü faktöre giren maddeler ebeveynin sorumlu davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için “Model Olma” alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 60: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,491**	,401**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,376**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p<,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 61: Cronbach’s Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,879	12

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

I) Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeği

Ebeveynin ailede yardımseverlik eğitimi verirken nasıl bir davranış sergilediğini ölçmek amacıyla 9 madde ve 3 alt boyuttan oluşan Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilmiştir.

Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeği geliştirilirken öncelikle 16 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu ailede din eğitimi alanında çalışmalar yapan üç akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeği verileri ülkemizin farklı şehirlerinde ikamet eden ve 0-18 yaş arası çocuk sahibi olan 300 anne ve babaya ulaşılarak elde edilmiştir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek davranış puanı davranışın sıklığını gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Örneğin davranış ebeveyn tarafından her zaman yapılıyorsa "Kesinlikle Katılıyorum", çoğunlukla yapılıyorsa "Katılıyorum", çoğunlukla yapılmıyorsa "Katılmıyorum", asla yapılmıyorsa "Kesinlikle Katılmıyorum" şıkkı işaretlenmiştir. Ebeveyn, olumlu ve olumsuz bir seçim yapmakta kararsız ise "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 62: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		,876
Bartlett's Test of	Ki-Kare Değeri	2022,549
Sphericity	Serbestlik Derecesi	120
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 16 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,876 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014, s. 303). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlemesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değerin 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014, s. 304). Anti-İmaj Korelasyon Matrisine bakıldığında bütün maddelerin 0,5 değerinin üstünde olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 4 faktör altında toplandığı görülmüştür. Fakat 10 ve 11. Maddeler tek başlarına bir alt boyut oluşturamayacakları için ölçekten çıkarılmış ve yeniden faktör analizi yapılmıştır. Yeniden yapılan faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Analize alınan maddelerden 6, 12 ve 14. maddeler mantıken uygun olmayan bir faktör altında durduğu, 2 ve 5. maddeler ise birden fazla faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin yine 3 faktörde toplandıkları görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 63: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Topamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	4,176	46,395	46,395	4,176	46,395	46,395	2,459	27,321	27,321
2	1,206	13,396	59,792	1,206	13,396	59,792	2,180	24,224	51,545
3	1,099	12,210	72,002	1,099	12,210	72,002	1,841	20,456	72,002
4	0,603	6,703	78,704						
5	0,550	6,112	84,816						
6	0,464	5,160	89,977						
7	0,415	4,607	94,583						
8	0,307	3,412	97,995						
9	0,180	2,005	100,000						
12	0,180	1,501	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 3 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı % 72,002'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün % 27,321'ini, ikinci faktörün % 24,224'ünü, üçüncü faktörün % 20,456'sını açıkladığı görülmektedir.

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 64: Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası		
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü
15 Çocuğuma yardımseverlikle ilgili hikayeler/anılar anlatırım.	0,868	0,887		
13 Çocuğuma yardımseverlik temalı kitaplar okurum / okuturum.	0,830	0,860		
16 Yardımseverlikle ilgili ayet ve hadisleri çocuğumla paylaşıyorum.	0,793	0,846		
9 Çocuğum bir arkadaşına giysi, eşya, oyuncak vs'yi karşılık beklemeden verdiğinde kendisini desteklerim.	0,696		0,799	
7 Çocuğum arkadaşlarının derslerine/işlerine yardım ettiğimde kendisini takdir ederim.	0,687		0,787	
8 Çocuğumun harçlıklarından para artırıp ihtiyaç sahiplerine vermesini takdir ederim.	0,618		0,737	
3 Sokak hayvanlarına yiyecek ve su veririm.	0,741			0,833
4 Eşyalarını taşımakta zorlanan insanlara yardım ederim.	0,677			0,742
1 İhtiyaç sahibi akrabalarım ve arkadaşlarıma yardım ederim.	0,570			0,644
1 Ailede bana düşen görevleri eksiksiz yerine getiririm	0,539			0,677

Tabloda da görüldüğü üzere üç faktör de üçer maddeden oluşmaktadır. Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktördeki maddeler sözel olarak yardımsever davranmaya teşvik ve telkin ile ilgili olduğu

için “Sözel Telkin”, ikinci faktör altında toplanan maddeler çocuğun gösterdiği yardım-severlik davranışını onaylama durumu ile ilgili olduğu için “Onaylama”, ve üçüncü faktöre giren maddeler ebeveynin yardımsever davranışlar göstererek model olması ile ilgili olduğu için “Model Olma” alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 65: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

		faktör 1	faktör 2	faktör 3
faktör 1	R		,487**	,453**
	P		,000	,000
	N		300	300
faktör 2	R			,430**
	P			,000
	N			300
faktör 3	R			
	P			
	N			

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < ,001$).

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014, s. 366) Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 66: Cronbach’s Alfa Değerleri

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,848	9

Cronbach’s Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek oldukça güvenilirdir.

G. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), ikiden fazla bağımsız gruba ilişkin ortalamaların en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koyan güçlü bir parametrik istatistiktir (Büyüköztürk, Çokluk, & Köklü, 2015, s. 178). Parametrik bir test olan ANOVA'nın kullanılabilmesi için ortalaması kıyaslanacak (en az aralık ölçeğinde olan) verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerini taşıması ve grupların varyanslarının eşit olması gerekmektedir (Can, 2014, s. 148).

Ailede iman, namaz, zekât, adalet, dürüstlük, sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik eğitimi davranış ölçeklerinin sözel telkin ve model olma boyutları, ailede oruç eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin boyutu, parametrik test varsayımlarını yerine getirmektedir. Bu nedenle ebeveynin yaşı, eğitim durumu, gelir durumu, yaşadığı bölge evlilik süresi, çocuk sayısı, çocukların cinsiyeti ve aldığı din eğitimi düzeyi değişkenlerine göre katılımcıların yukarıdaki alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşmaların olup olmadığını tespit etmek için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* ve farklılıkların kaynağını görmek için ise *Scheffe Testi* ve *Tukey Testi* kullanılmıştır. Varyansların eşitliğinin sağlanamadığı durumlarda ise *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır.

Ailede iman, namaz, adalet dürüstlük, zekât, sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik eğitimi davranış ölçeklerinin onaylama boyutları, ailede oruç eğitimi davranış ölçeğinin onaylama ve model olma boyutları ise normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ebeveynin yaşı, eğitim durumu, gelir durumu, yaşadığı bölge evlilik süresi, çocuk sayısı, çocukların cinsiyeti ve aldığı din eğitimi düzeyi değişkenlerine göre katılımcıların yukarıdaki alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşmaların olup olmadığı non-parametrik *Kruskal Wallis H Testi* ile incelenmiştir. *Kruskal Wallis H Testi*, parametrik test varsayımlarının karşılanamadığı durumlarda ANOVA yerine kullanılan non-parametrik bir testtir (Can, 2014, s. 158). *Kruskal Wallis H Testi*, gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymakta fakat bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu göstermemektedir. Bu nedenle *Kruskal Wallis H Testi*'ne göre anlamlı farklılaşmaların çıktığı durumlarda her bir grup ikilisi arasında *Mann-Whitney U testleri* yapılmış ve anlamlı farklılaşmaları görüldüğü gruplar belirlenmiştir.

İlişkisiz Örneklemeler İçin t-testi iki bağımsız örneklemden oluşan bir bağımsız değişkenin aritmetik ortalamalarının bağımlı değişkene göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmak için kullanılan parametrik bir tekniktir (Büyüköztürk, Çokluk, & Köklü, 2015, s. 159). Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre katılımcıların ailede iman, namaz, zekât, adalet, dürüstlük, sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik eğitimi davranış ölçeklerinin sözel telkin ve model olma boyutları, ailede oruç eğitimi davranış ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığını belirlemek için *İlişkisiz Örneklemeler İçin t-testi* yapılmıştır.

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre katılımcıların ailede iman, namaz, adalet, dürüslük, zekât, sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik eğitimi davranış ölçeklerinin onaylama boyutları, ailede oruç eğitimi ölçeğinin onaylama ve model olma boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı belirlemek için ise *İlişkisiz Örneklem*ler İçin *t-testi*'nin non-parametrik karşılığı olan *Mann-Whitney U Testi* yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

I. AİLEDE İMAN EĞİTİMİ

Bu bölümde ailede iman eğitiminin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutu; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiştir. Çalışmanın hacmini artırmamak için her alt boyut için sadece anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilecektir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede iman eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda ebeveynin yaşı ve hanenin aylık geliri değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 67: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	4,0472	0,95998
31-35 arası	180	3,7833	1,00987
36-40 arası	219	3,8813	0,98361
41-45 arası	240	3,8333	0,96233
46 ve üzeri	164	3,6829	1,01978
Toplam	909	3,8328	0,99036

Tablo 67'de yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 68: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	9,51	4	2,378	2,439	0,045
Gruplar içi	881,073	904	0,975		
Toplam	890,583	908			

Tablo 68 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 69: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	p
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,26384	0,12087	0,187
	36-40 arası	0,16589	0,11681	0,615
	41-45 arası	0,21384	0,11513	0,341
	46 ve üzeri	0,36424	0,12304	0,026

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "30 yaş altı" ve "46 yaş üzeri" yaş grupları arasında ve "30 yaş ve altı" grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$). Diğer yaş grupları arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır.

b) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 70: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	4,2500	0,89443
2501 TL-5000 TL arası	302	3,8311	0,99565
5001 TL-10.000 TL arası	356	3,7612	0,98825
10001 TL ve üzeri	155	3,7419	0,98587
Toplam	909	3,8328	0,99036

Tablo 70’te hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 71: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	19,813	3	6,604	6,864	0,000
Gruplar içi	870,77	905	0,962		
Toplam	890,583	908			

Tablo 71 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu

tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 72: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
2500 TL ve altı	2501 TL-5000 TL arası	0,41887	0,11493	0,004
	5001 TL-10.000 TL arası	0,48876	0,11281	0,000
	10001 TL ve üzeri	0,50806	0,1274	0,001

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların alt gelir grubu ile alt-orta, üst-orta ve üst gelir grubu arasında ve alt gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Ailede iman eğitiminin sözel telkin boyutuyla ilgili elde edilen bulgular sonucunda ilk olarak 30 yaş ve altındaki ebeveynlerin 46 yaş üzerindeki ebeveynlere nazaran daha çok sözel telkine başvurdukları görülmektedir. Sözel telkin içerisinde yer alan iman esaslarıyla ilgili kitap okuma ve okutma maddelerini göz önünde bulundurduğumuzda, nitelikli sözel telkini öne çıkaran güncel pedagojik anlayışların 30 yaş ve altındaki katılımcılarımız üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere son yıllarda din eğitimi uzmanlarınca çocuklara Allah, Peygamber, Kur'an ve melekler hakkında kitaplar okuma ve okutma tavsiye edilmekte olup çocuklara yönelik bu tür yayınlarda belirgin bir artış görülmektedir. Yine 30 yaş altındaki katılımcılarımızın hemen hemen dörtte birinin erkek olup, gerisinin kadın olduğunu ve bu kadınların da yarısından fazlasının ev kadını olduğunu düşündüğümüzde, bu sonucu ev kadınlarının çocuklarına daha fazla vakit ayırma imkanına sahip olmalarına da bağlayabiliriz.

İkinci olarak alt gelir grubunda yer alan ebeveynlerin iman eğitiminin sözel telkin boyutunda diğer gelir gruplarına göre daha aktif olduğu ortaya çıkmıştır. Alt gelir grubundan olan katılımcılarımız ileride görüleceği üzere iman eğitiminin model olma boyutu ile namaz ve oruç ibadetlerinin sözel telkin boyutunda da genel olarak diğer katılımcılarımızdan daha yüksek puan almışlardır. Acar ve arkadaşlarının bireylerin dindarlık düzeyleri hakkındaki araştırmalarına göre, sosyo ekonomik düzey düştükçe dindarlık düzeyinde bir yükselme görüldüğü tespit edilmiştir (Acar, Yıldırım, & Ergene,

1996, s. 49, 50). Ekonomik düzey düştükçe dindarlık düzeyinde bir yükselme görüldüğünü söyleyen araştırma verileri doğrultusunda bu sonuçların alt gelir grubunda olanların dindarlık düzeyleriyle ilişkili olduğunu ifade edebiliriz.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede iman eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda; ebeveynin yaşı, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı ve çocuğun cinsiyeti değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 73: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	4,0283	1,22247
31-35 arası	180	3,9333	1,18934
36-40 arası	219	4,2192	0,98493
41-45 arası	240	4,3542	0,80505
46 ve üzeri	164	4,3598	0,87842
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 73'te yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 74: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	25,894	4	6,473	6,486	0,000
Gruplar içi	902,265	904	0,998		
Toplam	928,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığından kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için Dunnett T3 Testi kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 75: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnett T3 Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	p
31-35 arası	30 yaş ve altı	-0,09497	0,14818	0,999
	36-40 arası	-0,28584	0,11085	0,098
	41-45 arası	-0,42083	0,10276	0,001
	46 ve üzeri	-0,42642	0,11209	0,002

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "31-35 arası" ile "41-45 arası" ve "31-35 arası" ile "46 ve üzeri" yaş grupları arasında ve "31-35 arası" grubu aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Eğitim Değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek

amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 76: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma
İlköğretim mezunu	175	4,5086	0,90254
Lise mezunu	268	4,2761	0,95902
Lisans mezunu	304	4,0296	1,07589
Lisansüstü mezunu	162	4,0679	0,99768
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 76'da eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 77: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	29,867	3	9,956	10,03	0,000
Gruplar içi	898,291	905	0,993		
Toplam	928,158	908			

Tablo 77 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 78: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlköğretim mezunu	Lise mezunu	0,23245	0,09683	0,125
	Lisans mezunu	0,47897	0,09454	0,000
	Lisansüstü mezunu	0,44067	0,10862	0,001
Lise mezunu	İlköğretim mezunu	-0,23245	0,09683	0,125
	Lisans mezunu	0,24651	0,08348	0,034
	Lisansüstü mezunu	0,20822	0,09915	0,221

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilköğretim mezunu ebeveynler ile lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, ilköğretim mezunu ebeveynler lehine ve Lise mezunu ebeveynler ile lisans mezunu ebeveynler arasında, lise mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin Çalışma Durumu değişkenine göre annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 79: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem için t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	Sd	p
Ev Hanımı	273	4,2930	1,03710	2,413	536	0,016
Çalışan	265	4,0792	1,01753			

Annenin Çalışma Durumu değişkenine göre annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t- testi sonucunda ev hanımı ($\bar{x}=4,2930$) ve çalışan anneler ($\bar{x}=4,0792$) arasında ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 80: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	4,4583	0,92812
2501 TL-5000 TL arası	302	4,2848	1,04946
5001 TL-10.000 TL arası	356	4,1264	0,97477
10001 TL ve üzeri	155	4,0516	1,03066
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 80’de hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 81: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	13,916	3	4,639	4,592	0,003
Gruplar içi	914,242	905	1,01		
Toplam	928,158	908			

Tablo 81 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden Scheffe Testi yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 82: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
2500 TL ve altı	2501 TL-5000 TL arası	0,17357	0,11776	0,538
	5001 TL-10.000 TL arası	0,33193	0,11559	0,042
	10001 TL ve üzeri	0,40672	0,13054	0,022

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların alt gelir grubu ile alt-orta ve üst gelir grubu arasında ve alt gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

e) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Evlilik Süresi Değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma Boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 83: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Ortalama	Standart Sapma
0-5 yıl	72	4,0417	1,16809
6-10 yıl	174	3,6494	1,35922
11-15 yıl	238	4,2143	0,88129
16-20 yıl	229	4,4672	0,7522
21 yıl ve üzeri	196	4,4235	0,77741
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 83'te evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 84: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	80,741	4	20,185	21,533	0,000
Gruplar içi	847,418	904	0,937		
Toplam	928,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı evlilik sürelerine sahip ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 85: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	Evlilik Süresi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
11-15 yıl	0-5 yıl	0,17262	0,14904	0,938
	6-10 yıl	0,56486	0,11782	0,000
	16-20 yıl	-0,25296	0,07572	0,009
	21 yıl ve üzeri	-0,20918	0,07967	0,086
16-20 yıl	0-5 yıl	0,42558	0,14636	0,044
	6-10 yıl	0,81782	0,11441	0,000
	11-15 yıl	0,25296	0,07572	0,009
	21 yıl ve üzeri	0,04378	0,07453	1,000
21 yıl ve üzeri	0-5 yıl	0,3818	0,14844	0,109
	6-10 yıl	0,77404	0,11705	0,000
	11-15 yıl	0,20918	0,07967	0,086
	16-20 yıl	-0,04378	0,07453	1,000

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların 11-15 yıl grubu ile 6-10 yıl grubu arasında 11-15 yıl grubu lehine, 16-20 yıl grubu ile 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıl grupları arasında 16-20 yıl grubu lehine ve 21 ve üzeri yıl grubu ile 6-10 yıl grubu arasında, 21 ve üzeri yıl grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

f) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 86: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	3,8529	1,22643
2 çocuk	395	4,1367	1,04544
3 çocuk	252	4,4286	0,83669
4 çocuk ve üzeri	126	4,3254	0,82781
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 86'da sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 87: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	33,109	3	11,036	11,159	0,000
Gruplar içi	895,05	905	0,989		
Toplam	928,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 88: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
3 çocuk	1 çocuk	0,57563	0,11763	0,000
	2 çocuk	0,29186	0,07446	0,001
	4 çocuk ve üzeri	0,10317	0,09065	0,828
4 çocuk ve üzeri	1 çocuk	0,47246	0,12845	0,002
	2 çocuk	0,18869	0,09058	0,208
	3 çocuk	-0,10317	0,09065	0,828

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında, üç çocuk sahibi ebeveynler lehine ve dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler ile bir çocuk sahibi ebeveynler arasında, 4 ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

g) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 89: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	n	Ortalama	Standart Sapma
Hepsi kız	179	3,9944	1,16839
Hepsi erkek	226	4,2655	1,0068
Hem kızım hem oğlum var	504	4,246	0,94321
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 89’da çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 90: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	9,601	2	4,801	4,735	0,009
Gruplar içi	918,557	906	1,014		
Toplam	928,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,009$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,015$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı cinsiyetlerde çocuklara sahip ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için Dunnett T3 Testi kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 91: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnnett T3 Testi* Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cinsiyeti	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Hepsi kız	Hepsi erkek	-0,27107	0,11005	0,042
	Hem kızım hem oğlum var	-0,25162	0,09691	0,030

Dunnnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların sadece kız çocuklara sahip ebeveynlerle sadece erkek ve hem kız hem erkek çocuklara sahip ebeveynler arasında ve sadece kız çocuklara sahip ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Ailede iman eğitiminin model olma boyutuyla ilgili elde edilen bulgular sonucunda öncelikle 41 ve üzeri yaşta olan katılımcılarımızın 31-35 arası yaş grubundaki ebeveynlere nazaran daha aktif oldukları görülmektedir. Uysal, ülkemizde yapılan araştırmalarda 31-40 yaşları arasında dindarlıkta bir düşüş gözlenirken, 41-50 yaş ve sonrasında dindarlıkta bir yükselme ve istikrar görüldüğünü belirtmektedir (Uysal, Yetişkinlikte Dindarlık ve Kültürel Arka Planı, 2006, s. 227). Bizim araştırmamızda da 41 yaş ve üzeri lehine iman eğitiminin model olma boyutunda anlamlı bir farklılaşma söz konusudur.

İman eğitiminin model olma boyutunda ikinci olarak alt gelir grubundaki katılımcıların, alt-orta ve üst gelir grubundan daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. İman eğitiminin sözel telkin boyutunda ifade ettiğimiz üzere bu sonuç, gelir düzeyi düştükçe dindarlık düzeyinde yükselme görüldüğünü belirten araştırma verileriyle tutarlılık arz etmektedir.

Elde ettiğimiz bulgulara göre ev hanımları iman eğitiminin model olma boyutunda çalışan annelerden daha aktiftirler. Bu durum model olmayla ilgili ölçek maddelerimizde yer alan meleklerin sevapları ve günahları yazdığını ifade etme, haksızlıkların cezasının ahirette görüleceğini söyleme ve haksızlık yapanlara ahireti hatırlatma gibi normatif hususlara geleneksel dinî söylemde daha çok rastlanmasından kaynaklanmış olabilir. Nitekim Çekin'in Kur'an kursuna giden kadınlara dair araştırmasında, ev hanımlarının normatif dindarlık eğilimlerinin yüksek düzeyde, memur olarak görev yapanların ise düşük düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Çekin, 2014, s. 531).

Konuyla ilgili bir diğer bulgu, ilköğretim mezunu ebeveynlerin lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlere, lise mezunu ebeveynlerin de lisans mezunu ebeveynlere göre iman eğitiminin model olma boyutunda daha aktif olduğu şeklindedir. Benzer bir şekilde

Yemez ve Akdoğan'ın araştırmasında davranışsal dinî değerler konusunda "İlköğretim" grubundakilerin "Lisansüstü" grubundakilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları, "Ön Lisans" grubundakilerin ise "Üniversite" ve "Lisansüstü" grubundakilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları bulunmuş; bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe davranışsal dini değerlerin azaldığı yorumu getirilmiştir (Yemez & Akdoğan, 2019, s. 482-483). Bizim elde ettiğimiz sonuç da söz konusu yorumla tutarlılık arz etmektedir.

Araştırmamıza göre evlilik süresi uzadıkça iman eğitiminin model olma boyutunda artış söz konusudur. Katılımcılarımızın evlilik süresinin artmasıyla birlikte yaşlarının da arttığını göz önünde bulundurduğumuzda bu verinin yukarıda geçen yaş ilerledikçe dindarlık düzeyinde artış görüldüğünü ifade eden araştırma verileriyle ilişkili olduğunu ifade edebiliriz.

İman eğitiminin model olma boyutunda elde ettiğimiz bir diğer sonuç, üç çocuk sahibi ebeveynlerin bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden, dört çocuk sahibi ebeveynlerin de bir çocuk sahibi ebeveynlerden daha yüksek puan almalarıdır. Bu durumda çocuk sayısındaki artışın ebeveynlerin model olması noktasında itici bir unsur işlevi gördüğü söylenebilir. Araştırmamıza katılan tek çocuk sahibi ebeveynlerin %80'inin 40 yaş altı olduğunu düşündüğümüzde yaş ve dindarlık arasında kurulan ilişkiyi burada da yenileyebiliriz.

Son olarak sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuklara sahip ebeveynlerin iman eğitiminin model olma boyutunda sadece kız çocukları olan ebeveynlerden daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçta ölçek maddelerimizde yer alan uyarı yönü ağır basan ifadelere kız çocuklarına sahip olan ebeveynlerin daha az ihtiyaç duymasının etkili olması ihtimal dahilindedir. Nitekim okul öncesi döneme yönelik yapılan bir araştırmada davranış problemi gösteren kız çocuklarının oranının erkek çocuklarından daha düşük olduğu görülmektedir (Derman & Başal, 2013, s. 127). Bir başka araştırmada da, ortaokul düzeyindeki kız çocuklarının saygılı olmak, yardımseverlik, işbirliği yapmak gibi bazı değerlerde erkek çocuklara göre daha ileride olduğu belirtilmektedir (Ünlü & Metin, İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlere Ulaşma Düzeyleri, 2016, s. 697). Sınırlı sayıda da olsa bu veriler kız çocuklarının uyarı nitelikli söylemlere ihtiyaç gösteren davranışları daha az sergilediklerine işaret etmektedir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede iman eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece annenin çalışma durumu ve evlilik süresi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *ilişkisiz örneklem için t-testi* yapılamamıştır. Bu nedenle ilişkisiz örneklem için t-testinin non-parametrik karşılığı olan *Mann-Whitney U Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 92: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Mann-Whitney U Testi* Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ev Hanımı	273	278,63	76065,50	33680,500	0,025
Çalışan	265	260,10	68925,50		

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *Mann-Whitney U Testi* sonucunda ev hanımları ve çalışan anneler arasında, ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p=0,025$).

b) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 93: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	Sd	x2	p	Anlamlı Fark
0-5 yıl	72	437,73	4	9,964	0,041	6-10 yıl-0-5 yıl
6-10 yıl	174	483,26				6-10 yıl-11-15 yıl
11-15 yıl	238	438,5				6-10 yıl-16-20 yıl
16-20 yıl	229	445,75				
21 yıl ve üzeri	196	467,1				

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın 6-10 yıl grubu ile 0-5 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl grupları arasında ve 6-10 yıl grubu lehine olduğu belirlenmiştir.

Ailede iman eğitiminin onaylama boyutuyla ilgili elde edilen bulgular sonucunda ilk olarak ev hanımlarının çalışan annelerden daha aktif oldukları görülmektedir. Bu durum daha önce de ifade ettiğimiz üzere ev hanımlarının çocuklarıyla daha çok vakit geçirme imkanına sahip olmalarından kaynaklanmış olabilir.

İkinci olarak 6-10 yıl arası evli olanların 0-5 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl evli olanlardan onaylama konusunda daha etkin oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak 5 yıllık evli ebeveynlerin ölçeğimizde yer verdiğimiz onaylama maddelerimizi (Çocuğu peygamberimizin sünnetine uygun bir hareket yaptığında takdir etme, Allah'ı sevdiğini ifade ettiğinde sevdiğini belli etme, Peygamberimizin ve diğer peygamberlerin hayatını öğrenmek istediğinde destekleme, Kur'an-ı Kerim'i öğrendiğinde ve okuduğunda mutlu olma, Allah'a dua ve şükrettiğinde memnuniyetini gösterme v.b.) gerçekleştirmesine izin verecek yaşta çocukları olma ihtimalinin düşük olmasını göz önünde bulunduramaz gerekmektedir. 6-10 yıl evli olanların ise, katılımcılarımız arasında çocuklarının yaşları (10 yaş ve altı) ölçek maddelerimizde yer alan onaylama davranışlarını göstermeye en uygun olan grup olduğu görülmektedir. Zira Kur'an'ı öğrenmeye, Peygamberimizi ve diğer peygamberleri tanımaya, sevmeye teşvik amaçlı onaylama ifadelerinin kullanılması, ailelerin daha ziyade çocuklarının temel eğitime yeni başladığı yıllarda tercih ettikleri davranışlardandır.

II. AİLEDE İBADET EĞİTİMİ

Bu bölümde ailede ibadet eğitimi kapsamında namaz, oruç ve zekât/sadaka eğitiminin sözel telkin, model olma ve onaylama boyutları; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiştir. Çalışmanın hacmini artırmamak için her bir ibadetin alt boyutları için sadece anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilecektir.

A. AİLEDE NAMAZ EĞİTİMİ

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede namaz eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin cinsiyeti hariç geri kalan tüm değişkenlerde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 94: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	3,3113	1,5329
31-35 arası	180	2,9722	1,41591
36-40 arası	219	3,242	1,28179
41-45 arası	240	3,4417	1,21218
46 ve üzeri	164	3,4695	1,24054
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 94'te yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 95: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	29,535	4	7,384	4,263	0,002
Gruplar içi	1565,792	904	1,732		
Toplam	1595,327	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığında kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,003$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 96: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	p
31-35 arası	30 yaş ve altı	-0,3391	0,1825	0,483
	36-40 arası	-0,26979	0,13653	0,392
	41-45 arası	-0,46944	0,13138	0,004
	46 ve üzeri	-0,49729	0,14325	0,006

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "31-35 arası" ile "41-45 arası" ve "31-35 arası" ile "46 ve üzeri" yaş grupları arasında ve "31-35 arası" grubu aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Eğitim Değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 97: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma
İlköğretim mezunu	175	3,9714	1,16673
Lise mezunu	268	3,5373	1,25514
Lisans mezunu	304	2,9243	1,30151
Lisansüstü mezunu	162	2,8333	1,25233
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 97'de eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 98: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	25,894	4	6,473	6,486	0,000
Gruplar içi	902,265	904	0,998		
Toplam	928,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,010$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı eğitim durumlarına sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için Dunnett T3 Testi kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 99: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Eğitim Durumu	Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlköğretim mezunu	Lise mezunu	0,43412	0,11686	0,001
	Lisans mezunu	1,04709	0,11555	0,000
	Lisansüstü mezunu	1,1381	0,13213	0,000
Lise mezunu	İlköğretim mezunu	-0,43412	0,11686	0,001
	Lisans mezunu	0,61297	0,10701	0,000
	Lisansüstü mezunu	0,70398	0,12474	0,000

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilköğretim mezunu ebeveynler ile lise, lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, ilköğretim mezunu ebeveynler lehine ve lise mezunu ebeveynler ile lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, lise mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$). Dolayısıyla mezuniyet seviyesi yükseldikçe Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan alınan puanlar düşmektedir.

c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 100: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklem için t- testi* Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	
Ev Hanımı	273	3,6190	1,34545	6,446	536	0,000
Çalışan	265	2,8830	1,30177			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığı

ğını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda ev hanımı ($\bar{x}=3,6190$) ve çalışan anneler ($\bar{x}=2,8830$) arasında ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 101: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	3,9688	1,1828
2501 TL-5000 TL arası	302	3,4801	1,32367
5001 TL-10.000 TL arası	356	3,1096	1,29867
10001 TL ve üzeri	155	2,9161	1,26878
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 101’de hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 102: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	88,402	3	29,467	17,697	0,000
Gruplar içi	1506,924	905	1,665		
Toplam	1595,327	908			

Tablo 102 incelendiğinde yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 103: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Aylık Gelir	Aylık Gelir	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
2500 TL ve altı	2501 TL-5000 TL arası	0,48862	0,15119	0,016
	5001 TL-10.000 TL arası	0,8592	0,1484	0,000
	10001 TL ve üzeri	1,05262	0,16759	0,000
2501 TL-5000 TL arası	2500 TL ve altı	-0,48862	0,15119	0,016
	5001 TL-10.000 TL arası	0,37058	0,10095	0,004
	10001 TL ve üzeri	0,564	0,1275	0,000

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların alt gelir grubu ile alt-orta, üst-orta ve üst gelir grubu arasında, alt gelir grubu lehine ve alt-orta gelir grubu ile üst-orta ve üst gelir grubu arasında, alt-orta gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

e) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 104: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Ortalama	Standart Sapma
0-5 yıl	72	3,2917	1,39857
6-10 yıl	174	2,8046	1,50789
11-15 yıl	238	3,0546	1,27998
16-20 yıl	229	3,6026	1,18625
21 yıl ve üzeri	196	3,6429	1,13905
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 104'te evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 105: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	100,967	4	25,242	15,27	0,000
Gruplar içi	1494,36	904	1,653		
Toplam	1595,327	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı evlilik sürelerine sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 106: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	Evlilik Süresi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
16-20 yıl	0-5 yıl	0,31095	0,18251	0,606
	6-10 yıl	0,79802	0,13861	0,000
	11-15 yıl	0,548	0,11414	0,000
	21 yıl ve üzeri	-0,04024	0,11298	1,000
21 yıl ve üzeri	0-5 yıl	0,35119	0,18381	0,446
	6-10 yıl	0,83826	0,14031	0,000
	11-15 yıl	0,58824	0,1162	0,000
	16-20 yıl	0,04024	0,11298	1,000

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların 16-20 yıl grubu ile 11-15 yıl ve 6-10 yıl grupları arasında, 16-20 yıl grubu lehine ve 21 ve üzeri yıl grubu ile 6-10 yıl ve 11-15 yıl grupları arasında, 21 ve üzeri yıl grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

f) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 107: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	2,9265	1,39646
2 çocuk	395	3,162	1,37567
3 çocuk	252	3,5516	1,23419
4 çocuk ve üzeri	126	3,5635	1,10632
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 107'de sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 108: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	51,11	3	17,037	9,985	0,000
Gruplar içi	1544,217	905	1,706		
Toplam	1595,327	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 109: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnett T3 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
3 çocuk	1 çocuk	0,62512	0,14277	0,000
	2 çocuk	0,38956	0,10409	0,001
	4 çocuk ve üzeri	-0,0119	0,12553	1,000
4 çocuk ve üzeri	1 çocuk	0,63702	0,15509	0,000
	2 çocuk	0,40147	0,12044	0,006
	3 çocuk	0,0119	0,12553	1,000

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında, üç çocuk sahibi ebeveynler lehine ve dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında, 4 ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

g) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 110: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	n	Ortalama	Standart Sapma
Hepsi kız	179	2,9553	1,32318
Hepsi erkek	226	3,3009	1,36551
Hem kızım hem oğlum var	504	3,4048	1,2903
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 110'da çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 111: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	26,716	2	13,358	7,715	0,000
Gruplar içi	1568,611	906	1,731		
Toplam	1595,327	908			

Tablo 111 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı cinsiyetlerde çocuklara sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 112: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cinsiyeti	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Hepsi kız	Hepsi erkek	-0,34558	0,13166	0,032
	Hem kızım hem oğlum var	-0,44945	0,11449	0,000

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların sadece kız çocuklara sahip ebeveynlerle sadece erkek ve hem kız hem erkek çocuklara sahip ebeveynler arasında ve sadece kız çocuklara sahip ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

h) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 113: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Ortalama	Standart Sapma
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	3,2527	1,46144
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	3,1513	1,48232
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	3,6804	1,17745
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	3,3247	1,12906

Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	3,4828	1,32773
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	3,1935	1,6004
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	3,4639	1,21674
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	3,3433	1,24988
İlahiyat lisans mezunuyum	108	3,0833	1,19285
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	2,9565	1,21794
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 113'te alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Tablo 115: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 114: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	35,281	9	3,92	2,259	0,017
Gruplar içi	1560,046	899	1,735		
Toplam	1595,327	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,017$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı din eğitimi seviyelerine sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 115: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	Aileden temel dini bilgileri aldım	0,42772	0,16055	0,305
	Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	0,52915	0,18099	0,156
	Vakıf/derneklere bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	0,35574	0,17564	0,852
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	0,19765	0,21139	1,000
	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	0,48686	0,31131	0,989
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	0,21649	0,17192	1,000
	İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	0,33713	0,19393	0,973
	İlahiyat lisans mezunuyum	0,59708	0,16573	0,018
	İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	0,72389	0,18918	0,009

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynler ile ilahiyat lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Ailede namaz eğitiminin sözel telkin boyutuyla ilgili elde edilen bulgular sonucunda öncelikle 41 yaş ve üzeri ebeveynlerin 31-35 yaş arası ebeveynlerden namaz eği-

timinde sözel telkine daha çok başvurdukları görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle günümüz eğitim anlayışında çocuğa kızma, başına kötü şeyler gelebileceğini söyleme gibi olumsuz telkinlere başvurmanın doğru olmadığı sıkça ifade edilmesi nedeniyle yaşı genç ebeveynlerin namaz eğitiminin sözel telkin boyutunda ölçek maddelerimizin mahiyeti gereği geride kaldığını düşünmekteyiz.

Namaz eğitiminde ikinci olarak ilköğretim mezunu ebeveynlerin lise, lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, lise mezunu ebeveynlerin de lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha fazla sözel telkine başvurdukları ortaya çıkmıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe namaz eğitiminin sözel telkin boyutundan alınan puanların düşmesi yukarıda yaşla ilgili yazdıklarımızı desteklemektedir. Bu durum namaz ibadetiyle ilgili kızma, olumsuz uyarıda bulunma gibi geleneksel söylemin eğitim seviyesi yükseldikçe etkisini yitirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Namaz eğitiminde sözel telkine daha çok başvuran bir diğer grubun ev hanımları olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmamızda ev hanımlarının oruç eğitiminde de çalışan kadınlardan daha çok sözel telkine başvurdukları ortaya çıkmıştır. Ancak ilgili bölümde görüleceği üzere değerler eğitiminde sözel telkine başvurma konusunda çalışan kadınlar ev kadınlarından daha aktif çıkmışlardır. Bu durum bize ev hanımlarıyla çalışan hanımların sözel telkine başvurmada etkili olan faktörün telkine konu olan şeyin mahiyeti ve biçimi olduğunu düşündürmektedir. Bir önceki paragrafta geçtiği üzere namaz eğitiminin sözel telkininde yer alan olumsuz uyarılar, normatif içerikli olup nitelikli bir telkin özelliği taşımaktan çok bu yöndeki geleneksel söylemin devamı şeklindedir. Bu da bize elde ettiğimiz sonucun iman eğitiminin model olma boyutunda ifade ettiğimiz üzere ev hanımlarının normatif dindarlık eğilimlerinin çalışan kadınlardan daha yüksek olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Bulgulardan alt gelir grubunun alt-orta, üst-orta ve üst gelir grubundan; alt-orta gelir grubunun da üst-orta ve üst gelir grubundan namaz eğitiminin sözel telkininde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Yani gelir düzeyi düştükçe namaz eğitiminin sözel telkin boyutunda artış olduğu görülmektedir. Bu durum ibadetlerle ilgili geleneksel söylemin düşük gelirli ailelerde etkisini sürdürdüğü şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca burada gelir düzeyiyle namaz kılama arasında negatif ilişki olduğunu söyleyen araştırma verilerinden hareketle alt ve alt-orta gelir gruplarının namaz ibadetini yerine getirmeye daha fazla önem vermelerinin çocuklarına namaz kılmaları yönünde telkinde bulunmalarında etkili olduğu da ifade edilebilir. Nitekim Yılmaz'ın doktora tezinde ailelerin gelir seviyesi arttıkça günlük namaz ibadetini yerine getirme oranında düzenli bir azalma gözlemlendiği tespit edilmiştir (Yılmaz, 2008, s. 113). Bu tespitten hareketle, alt ve alt-orta gelir grubunun dinî pratiklerin yerine getirilmesine daha fazla önem vermelerinin de namaz eğitiminin sözel telkin boyutunda etkin çıkmasında rol oynadığı düşünülebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda ebeveynlerin evlilik süresi uzadıkça (16 yıl ve üzeri) ve çocuk sayısı arttıkça (üç ve üzeri) namaz eğitiminde daha çok sözel telkine başvurdukları görülmektedir. Araştırmamıza katılan 3 çocuk sahibi ebeveynlerin %64'ü, dört

ve üzeri çocuk sahibi olanların ise %76'sı 16 yıl ve üzeri evlidirler. Evlilik süresinin artması yaşın da yükselmesi anlamına geldiğinden bu sonuçta yukarıda yaşla ilgili yazdıklarımızın etkisi olduğunu düşünmekteyiz.

Kız çocuğu olan ebeveynlerin sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuğu olanlara göre namaz eğitiminde daha az sözel telkinde buldukları ortaya çıkmıştır. İman eğitiminde de belirttiğimiz üzere bu durum kız çocuklarına sahip olan ebeveynlerin olumsuz uyarıda bulunmalarını gerektiren davranışlarla daha az karşılaşmalarından kaynaklanmış olabilir.

Son olarak namaz eğitiminde sözel telkine başvurma konusunda ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlerin örgün yüksek din öğretimi alan ilahiyat lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuç örgün din eğitiminde öne çıkan ibadet eğitiminde kızma, olumsuz uyarıda bulunma şeklindeki telkinlere başvurma doğru olmadığı yönündeki anlayışın etkisi olarak değerlendirilebilir. Ev cami sohbetlerinde ise geleneksel söylemin (ibadeti yerine getirmeyenlere olumsuz tepki gösterme gibi) etkisini sürdürdüğü söylenebilir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede namaz eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin cinsiyeti, evlilik süresi, çocuk sayısı ve alınan din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t- testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 116: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem İçin t- testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	S	t	Sd	p
Kadın	538	2,7937	1,08494	-2,736	907	0,006
Erkek	371	2,9946	1,09296			

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda baba ($\bar{x}=2,9946$)

ve anneler ($\bar{x}=2,7937$) arasında babalar lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

b) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 117: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Ortalama	Standart Sapma
0-5 yıl	72	2,9722	1,12553
6-10 yıl	174	2,6954	1,09348
11-15 yıl	238	2,7437	1,08571
16-20 yıl	229	2,9956	1,10619
21 yıl ve üzeri	196	3,0204	1,03755
Toplam	909	2,8757	1,0921

Tablo 117’de evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 118: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	17,872	4	4,468	3,792	0,005
Gruplar içi	1065,08	904	1,178		
Toplam	1082,953	908			

Tablo 118 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı evlilik sürelerine sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak an-

lamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 119: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tukey Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	Evlilik Süresi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
6-10 yıl	0-5 yıl	-0,27682	0,1521	0,363
	11-15 yıl	-0,0483	0,10827	0,992
	16-20 yıl	-0,30023	0,10916	0,048
	21 yıl ve üzeri	-0,32501	0,11306	0,034

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların 6-10 yıl grubu ile 16-20 yıl ve 21 ve üzeri yıl grupları arasında ve 6-10 yıl grubu aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

c) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 120: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	2,8971	1,15007
2 çocuk	395	2,7316	1,05382
3 çocuk	252	3,0556	1,08452
4 çocuk ve üzeri	126	2,9444	1,11216
Toplam	909	2,8757	1,0921

Tablo 120'de sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 121: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	17,006	3	5,669	4,813	0,002
Gruplar içi	1065,947	905	1,178		
Toplam	1082,953	908			

Tablo 121 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 122: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
3 çocuk	1 çocuk	0,1585	0,11548	0,597
	2 çocuk	0,32391	0,0875	0,003
	4 çocuk ve üzeri	0,11111	0,11841	0,830

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların üç çocuk sahibi ebeveynler ile iki çocuk sahibi ebeveynler arasında ve üç çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$). Diğer gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır.

d) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 123: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Ortalama	Standart Sapma
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	2,6237	1,1938
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	2,6639	1,10681
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	2,9794	1,06046
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	2,9221	1,01003
Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	3,1724	1,02833
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	2,8387	1,12833
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	2,8866	1,15358
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	2,9403	1,01325
İlahiyat lisans mezunuyum	108	3,0185	0,90669
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	3,1884	1,04706
Toplam	909	2,8757	1,0921

Tablo 123'te alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 124: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	32,754	9	3,639	3,115	0,001
Gruplar içi	1050,199	899	1,168		
Toplam	1082,953	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,001$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı seviyelerde din eğitimi alan ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 125: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnnett T3 Testi Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Aileden temel dini bilgileri aldım	Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	-0,04021	0,134	1,000
	Ev/cami sohbetlerine devam ettim	-0,35573	0,13876	0,384
	Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	-0,29842	0,14461	0,826
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	-0,54876	0,16092	0,040

	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	-0,21505	0,22075	1,000
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	-0,26294	0,14622	0,960
	İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	-0,31664	0,15161	0,806
	İlahiyat lisans mezunuyum	-0,39486	0,12359	0,067
	İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	-0,56475	0,15346	0,015

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile uzun dönem süren Kur'an kursu ve ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynler arasında ve aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Elde edilen bulgular sonucunda ailede namaz eğitiminin model olma boyutunda ilk olarak babaların annelerden daha etkin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonucu camide ve cemaatle namaz kılarak model olmada kadınların erkeklerin gerisinde kaldığı şeklinde yorumlamamız daha doğru olacaktır. Zira diğer araştırmalarda da camide ve cemaatle kılınan namazlarla ilgili benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Örneğin DİB tarafından yapılan araştırmada erkeklerin %67,3'ünün namazlarını cami veya mescitte kılmak istediği, bu oranın kadınlarda %57,3 olduğu bulunmuştur. Yine erkeklerin %32,1'inin, kadınların ise %20,7'sinin teravih namazını düzenli kıldığı tespit edilmiştir. Erkeklerde teravih namazını kılmayanların oranı %16, kadınlarda ise %30,6'dır. Aynı araştırmada kadınların vakit namazlarını kılma oranının (%49,8) erkeklerden (%34,8) daha yüksek olduğu belirtilmektedir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 45, 65, 70). Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu da yaptıkları araştırmada, erkeklerin %74 civarı her hafta bir defa veya daha fazla camiye giderek namaz kıldıklarını, aynı oranın kadınlar için %50 seviyesinde olduğunu bulmuşlardır (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2009, s. 24). Yapıcı, meta analiz yaptığı çalışmasında 16 araştırmaya istinaden kadınlarda günlük beş vakit namazlarını düzenli kılanların %37,03; ara sıra kılanların %36,94; hiç kılmayanların %26,03 olduğunu söylerken; erkeklerde ise namazlarını düzenli kılanların %33,56; ara sıra kılanların %46,23; hiç kılmayanların %20,21 olduğunu söylemektedir. Araştırmada "ara sıra" ya da "zaman zaman" namaz kılma bakımından erkeklerin ön planda olduğu belirtilmektedir (Yapıcı, 2012, s. 14,18). Uysal'ın yaptığı araştırmada da cami ve cami dışında yapılan dinî toplantılara katılma, cemaatle namaz kılma ve teravih namazı kılma hususlarında erkeklerin kadınlara göre daha aktif tutum ve davranış sergiledikleri ortaya çıkmıştır (Uysal, İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma, 1995, s. 268). Bu sonuçlar da namaz

eğitiminin model olma boyutunda erkeklerin önde çıkmasının, camide ve cemaatle namaz kılma pratiğini kadınlardan daha sık yerine getirmelerinden kaynaklandığı düşüncemizi desteklemektedir.

16 yıl ve üzeri evli olanların 6-10 yıl arası evli olanlara nazaran namaz eğitiminin model olma boyutunda daha aktif olduğu görülmektedir. Araőtirmamıza katılan 6-10 yıl arası evli olanların çoğunluğunu 41 yaş altı oluőtururken, 16 yıl ve üzeri evli olanların çoğunluğunu 41 yaş üzeri oluşturmaktadır. Bu durumda DİB'in araőtirmasına benzer bir şekilde yaş arttıka namaz kılma oranının arttığını söyleyebiliriz (Diyamet İŞleri Başkanlığı, 2014, s. 45, 63, 67).

Yine üç ocuk sahibi ebeveynlerin namaz eğitiminin model olma boyutunda iki ocuk sahibi ebeveynlerden daha etkin oldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç araőtirmamıza katılanların demografik durumundan kaynaklanmış olabilir. Şöyle ki, iki ocuk sahibi katılımcılarımızın çoğu 41 yaş altıyken  ocuk sahibi katılımcılarımızın çoğunun yaşı 41'den büyüktür. Yukarıda belirttiğimiz üzere yaş arttıka namaz kılma oranının arttığı görülmektedir.

Son olarak uzun yıllar Kur'an kursuna devam eden ebeveynlerle ilahiyat alanında lisansüstü öğrenim gören ebeveynlerin namaz eğitiminin model olma boyutunda temel dini bilgilerini aileden alan ebeveynlerden anlamlı şekilde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Burada uzun dönem Kur'an kursu eğitimiyle ilahiyat lisansüstü eğitimini ayrı ayrı değerlendirmek daha yerinde olacaktır. Araőtirmamıza katılan Kur'an kursu mezunlarının %93'n kadınlara oluşturmaktadır. Yukarıda geçtiği üzere namaz eğitiminin model olma boyutunda erkekler ön planda olduğu halde Kur'an kursu mezunu kadınlara evde temel dini bilgileri alanlara nazaran model olmada daha etkin olması uzun süreli Kur'an kursu eğitiminin cemaatle namaz kılma, nafile namaz kılma gibi hususları özendirdiği şeklinde yorumlanabilir. İlahiyat alanında lisansüstü öğrenim görenlerin ise aldıkları din eğitiminin belirleyici olduğu söylenebilir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede namaz eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece çocuk sayısı değişkeninde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 126: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
1 çocuk	136	446,09	3	11,392	0,010	3 çocuk-1 çocuk
2 çocuk	395	448,51				3 çocuk-2 çocuk
3 çocuk	252	488,13				3 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
4 çocuk ve üzeri	126	418,69				

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir, iki, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler arasında ve üç çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda namaz eğitiminde, üç çocuk sahibi olan ebeveynlerin bir, iki, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerden daha çok onaylamaya başvurduğu görülmektedir. Bu durumda çocuk sayısı arttıkça onaylama davranışının arttığı söylenebilir. Dört ve üzeri çocuğu olan ailelerde onaylama davranışında görülen düşmenin ise araştırmamıza katılan bu gruptaki ailelerin çocuklarının yaşlarıyla alakalı olduğunu düşünmekteyiz. Zira araştırmamıza katılan dört ve üzeri çocuk sahibi olan ebeveynlerin

büyük kısmının çocuklarının 20'li, 30'lu yaşlarda olduğu görülmektedir. Bu yaşlardaki çocuklara namaz kıldıklarında takdir etme, övme, memnuniyeti belli etme gibi daha çok namaza başlama yıllarında ve onlu yaşlarda gösterilecek türden onaylama cümlelerinin kurulma olasılığı düşüktür.

B. AİLEDE ORUÇ EĞİTİMİ

1. SÖZEL TELKİN

Ailede oruç eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri ve çocuk sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t- testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 127: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem İçin t- testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	S	t	Sd	p
Kadın	538	4,0929	0,9891	2,994	907	0,003
Erkek	371	3,8895	1,03254			

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda anne ($\bar{x}=4,0929$) ve babalar ($\bar{x}=3,8895$) arasında anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 128: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ Eğitimi Davranış lŐeđinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma SonuÇları

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma
İlköğretim mezunu	175	4,1886	1,01929
Lise mezunu	268	4,1343	0,95432
Lisans mezunu	304	3,8882	1,03757
Lisansüstü mezunu	162	3,8395	0,99635
Toplam	909	4,0099	1,01145

Tablo 128'de eğitim değişkenine göre ebeveynlerin özel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuÇları verilmiştir.

Tablo 129: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede OruÇ Eğitimi Davranış lŐeđinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) SonuÇları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	18,945	3	6,315	6,281	0,000
Gruplar işi	909,966	905	1,005		
Toplam	928,911	908			

Tablo 129 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede OruÇ Eğitimi Davranış lŐeđinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek iÇin tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuÇlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 130: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlköğretim mezunu	Lise mezunu	0,05424	0,09745	0,958
	Lisans mezunu	0,30041	0,09515	0,019
	Lisansüstü mezunu	0,34907	0,10933	0,017
Lise mezunu	İlköğretim mezunu	-0,05424	0,09745	0,958
	Lisans mezunu	0,24617	0,08402	0,036
	Lisansüstü mezunu	0,29482	0,09979	0,034

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilköğretim mezunu ebeveynler ile lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, ilköğretim mezunu ebeveynler lehine ve lise mezunu ebeveynler ile lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, lise mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t- testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 131: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem için t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	Sd	p
Ev Hanımı	273	4,2161	0,97061	2,953	536	0,003
Çalışan	265	3,9660	0,99372			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda çalışan anne ($\bar{x}=3,9660$) ve ev hanımları ($\bar{x}=4,2161$) arasında ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 132: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	4,3333	0,8035
2501 TL-5000 TL arası	302	4,0993	1,04233
5001 TL-10.000 TL arası	356	3,9213	1,00112
10001 TL ve üzeri	155	3,8387	1,035
Toplam	909	4,0099	1,01145

Tablo 132’de hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 133: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	19,792	3	6,597	6,568	0,000
Gruplar içi	909,119	905	1,005		
Toplam	928,911	908			

Tablo 133 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 134: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Aylık Gelir	Aylık Gelir	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
2500 TL ve altı	2501 TL-5000 TL arası	0,234	0,11743	0,265
	5001 TL-10.000 TL arası	0,41199	0,11526	0,005
	10001 TL ve üzeri	0,49462	0,13017	0,002

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların alt gelir grubu ile üst-orta ve üst gelir grubu arasında ve alt gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 135: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	3,875	1,0984
2 çocuk	395	3,957	1,05949
3 çocuk	252	4,1706	0,86005
4 çocuk ve üzeri	126	4	1,01193
Toplam	909	4,0099	1,01145

Tablo 135'te sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 136: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	19,792	3	6,597	6,568	0,000
Gruplar içi	909,119	905	1,005		
Toplam	928,911	908			

Tablo 136 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 137: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
3 çocuk	1 çocuk	0,29563	0,10721	0,030
	2 çocuk	0,21367	0,08123	0,043
	4 çocuk ve üzeri	0,17063	0,10994	0,407

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında ve üç çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Ailede oruç eğitiminin sözel telkin boyutuyla ilgili elde ettiğimiz bulgulara bakıldığında öncelikle annelerin babalardan daha aktif oldukları görülmektedir. Bu sonuçta annelerin çocuklarıyla babalardan daha fazla vakit geçirme imkanına sahip olmaları ya da çocuklarına daha fazla vakit ayırmaları etkili olmuş olabilir. Ayrıca bazı araştırmalar annelerin oruç tutma konusunda babalardan daha önde olduklarını göstermektedir. Örneğin, DİB'in araştırmasına göre ülkemizde sağlığı elverdiği sürece Ramazan ayında oruç tutan erkeklerin oranı %80.7 iken kadınların oranı %86'dır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 73). Yine Yapıcı, 14 araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle kadınlar

arasında herhangi bir engelleri olmadığı müddetçe Ramazan ayında düzenli oruç tutanların % 70.48, ara sıra oruç tutanların % 14.91, hiç oruç tutmayanların % 14.61 olduğunu söylerken; erkekler arasında herhangi bir engel olmadığı sürece düzenli oruç tutanların % 67.76, ara sıra oruç tutanların % 12.12, hiç oruç tutmayanların % 20.12 olduğunu ifade etmektedir (Yapıcı, 2012, s. 14). Görüldüğü üzere kadınların oruç tutma oranları az bir farkla da olsa (yaklaşık %6) erkeklerden daha fazladır. Bu durumun kadınların çocuklarını oruca teşvik edici sözel faaliyetlerde bulunmalarında da etkili olması ihtimal dahilindedir.

Namaz eğitiminin sözel telkin boyutunda olduğu gibi burada da ev hanımları çalışan kadınlara nazaran daha etkin çıkmışlardır. Gerek namaz gerekse oruç ibadetinin sözel telkin boyutunda önde çıkmalarından hareketle ev hanımlarının ibadet eğitiminin sözel telkinine daha fazla önem verdiğini söylememiz mümkündür. Çalışan hanımlar ise ilerleyen sayfalarda görüleceği üzere değerler eğitiminin sözel telkinine daha fazla önem vermektedirler.

Namaz ibadetinde olduğu gibi oruç ibadetinde de eğitim seviyesi yükseldikçe sözel telkiden alınan puanların düştüğü görülmektedir. İlköğretim ve lise mezunu ebeveynlerin oruç eğitiminde lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha çok sözel telkine başvurdukları tespit edilmiştir. Burada araştırmamıza katılan ilköğretim mezunlarının %74'ünün, lise mezunlarının ise %70'inin kadın olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Oysa lisans mezunları arasında kadın erkek oranı yarı yarıya iken, lisansüstü mezunları arasında erkek oranı %59'tur. Yine yukarıda çalışan hanımlardan daha yüksek puan aldığını gördüğümüz ev hanımlarının da %42'si ilköğretim, %46'sı lise mezunudur. Bu durumda eğitim düzeyi yükseldikçe sözel telkide bulunma davranışının azaldığı yönündeki bu sonucun katılımcıların cinsiyeti ve mesleğiyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Oruç eğitiminin sözel telkin boyutunda rol oynayan bir diğer faktörün gelir durumu olduğu anlaşılmaktadır. Alt gelir grubunda yer alan ebeveynlerin oruç eğitiminde üst-orta ve üst gelir grubunda yer alan ebeveynlerden daha fazla sözel telkine başvurdukları ortaya çıkmıştır. Bu veriyi yüksek gelirli ailelerde oruç tutma oranının düştüğünü tespit eden Yılmaz'ın araştırma verileriyle (Yılmaz, 2008, s. 115-116) birlikte düşünecek olursak, ebeveynin oruç ibadetiyle ilgili sözel telkide bulunmasıyla kendilerinin oruç tutmaları arasında olumlu bir ilişkili olduğunu ifade edebiliriz.

Üç çocuk sahibi ebeveynlerin oruç eğitiminin sözel telkin boyutunda bir ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerden daha aktif oldukları görülmektedir. Bir ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarının yaşları nedeniyle oruç tutma konusunda sözel telkide bulunmak için erken olduğunu düşünme ihtimalleri söz konusu olmakla beraber çocuk sayısındaki artışın oruç eğitiminin sözel telkin boyutuna olumlu etki ettiğini söyleyebiliriz.

2. MODEL OLMA

Ailede oruç eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin eğitim durumu, çocuk sayısı ve aldığı din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 138: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
İlköğretim mezunu	175	419,33	3	12,912	0,005	İlköğretim-Lise
Lise mezunu	268	461,86				İlköğretim-Lisans
Lisans mezunu	304	461				İlköğretim-Lisansüstü
Lisansüstü mezunu	162	470,93				

Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın ilköğretim mezunu ebeveynler ile lise, lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında ve ilköğretim mezunu ebeveynler aleyhine olduğu belirlenmiştir.

b) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 139: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
1 çocuk	136	426,44	3	11,994	0,007	3 çocuk- 1 çocuk
2 çocuk	395	448,7				3 çocuk- 2 çocuk
3 çocuk	252	478,46				
4 çocuk ve üzeri	126	458,66				

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında ve üç çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

c) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 140: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
1. Aileden temel dini bilgileri aldım	186	392,56	9	65,644	0,000	10-1/2/3/4/5
2. Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	422,83				9-1/2/3/4/5

3. Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	458,11				8-1/2
4. Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitilere katıldım	77	457,31				7-1/2/3/4/5
5. Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	455,76				6-1
6. İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	482,31				
7. İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	496,98				
8. İlahiyat n lisanstan mezun oldum	67	490,24				
9. İlahiyat lisans mezunuyum	108	494,31				
10. İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	504,17				

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede OruÇ Eğitimi Davranış  lŐeđinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek iÇin yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılıŐmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın 10. grup ile 1,2,3, 4 ve 5. gruplar arasında, 10. grup lehine; 9. grup ile 1,2,3,4 ve 5. grup arasında, 9. grup lehine; 8. grup ile 1 ve 2. gruplar arasında 8. grup lehine; 7. grup ile 1,2,3,4 ve 5. grup arasında, 7. grup lehine; 6. grup ile 1. grup arasında, 6. grup lehine oluştuğu belirlenmiştir.

Elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda ilkokretim mezunlarının oruÇ eğitiminde model olma konusunda diğer eğitim basamaklarından mezun olanların gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Bu sonuÇta eğitim düzeyinin yükselmesinden ziyade katılımcıların din

eğitimini aldıkları yerin etkili olduğunu düşünmekteyiz. Nitekim araştırmamıza katılan lise mezunlarının %39'u, lisans ve lisansüstü mezunlarının yarısından fazlası örgün din eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır. Yine araştırmamızda imam hatip lisesi, ilahiyat lisans, ilahiyat lisansüstü mezunlarının, uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olanlar da dahil başka yerlerden din eğitimi alanlardan; ilahiyat önlisans mezunlarının aileden temel dini bilgileri alanlar ve yaz Kur'an kurslarına devam edenlerden; imam hatip ortaokulundan mezun olanların aileden temel dini bilgileri alanlardan oruç eğitiminin model olma boyutunda daha etkin oldukları ortaya çıkmıştır. Bu verilerden hareketle ülkemizde örgün din eğitiminin oruç ibadetinde model olmayı destekleyici bir rol oynadığı söylenebilir.

Üç çocuk sahibi ebeveynler oruç ibadetinin model olma boyutunda bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden daha yüksek puan almışlardır. Namaz ibadetinde belirttiğimiz üzere bu sonucun da üç çocuk sahibi katılımcılarımızın çoğunun yaşının 41 ve üzeri olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Nitekim Köktaş tarafından yapılan araştırmada yaş ilerledikçe Ramazan ve nafil oruç tutma oranlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Örneğin; 26-30 yaşlarında engelleyici bir durum yoksa Ramazan orucunun tamamını tutanların oranı %40, 31-40 yaşlarında %51 iken; 41-50 yaşlarında %57, 51-60 yaşlarında ise %62'dir (Köktaş, 1993, s. 114-115).

3. ONAYLAMA

Ailede oruç eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin eğitim durumu, annenin çalışma durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 141: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
İlköğretim mezunu	175	463,69	3	15,601	0,001	İlköğretim- Lisansüstü
Lise mezunu	268	488,05				Lise- Lisans
Lisans mezunu	304	442,9				Lise- Lisansüstü
Lisansüstü mezunu	162	413,63				

Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın lise mezunu ebeveynler ile lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, lise mezunu ebeveynler lehine ve ilköğretim mezunu ebeveynler ile lisansüstü mezunu ebeveynler arasında, ilköğretim mezunu ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için ilişkisiz örneklem için t-testi yapılamamıştır. Bu nedenle *ilişkisiz örneklem için t-testinin non-parametrik karşılığı olan Mann-Whitney U Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 142: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Mann-Whitney U Testi* Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	u	p
Ev Hanımı	273	288,51	78762,50	30983,500	0,000
Çalışan	265	249,92	66228,50		

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını

belirlemek amacıyla yapılan *Mann-Whitney U Testi* sonucunda ev hanımları ve çalışan anneler arasında, ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p=0,000$).

c) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 143: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
0-5 yıl	72	379,81	4	18,077	0,001	11-15 yıl-0-5 yıl
6-10 yıl	174	430,85				16-20 yıl-0-5 yıl
11-15 yıl	238	455,32				16-20 yıl-6-10 yıl
16-20 yıl	229	474,32				21 yıl ve üzeri-0-5 yıl
21 yıl ve üzeri	196	481,1				21 yıl ve üzeri-6-10 yıl

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p<0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın 11-15 yıl grubu ile 0-5 yıl grubu arasında, 11-15 yıl grubu lehine; 16-20 yıl grubu ile 0-5 yıl ve 6-10 yıl grupları arasında, 16-20 yıl grubu lehine ve 21 yıl ve üzeri grubu ile 0-5 yıl ve 6-10 yıl grupları arasında, 21 yıl ve üzeri grubu lehine olduğu belirlenmiştir. Evlilik süresi arttıkça ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar da artış göstermektedir.

d) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 144: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Sıra Ortalaması	sd	x ²	p	Anlamlı Fark
1 çocuk	136	377,52	3	30,041	0,000	3 çocuk- 1 çocuk
2 çocuk	395	452,45				3 çocuk- 2 çocuk
3 çocuk	252	492,56				4 çocuk ve üzeri- 1 çocuk
4 çocuk ve üzeri	126	471,52				

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın üç çocuk sahibi ebeveynler ile bir ve iki çocuk sahibi ebeveynler arasında, üç çocuk sahibi ebeveynler lehine ve dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynler ile bir çocuk sahibi ebeveynler arasında, dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

Oruç ibadetinin onaylama boyutuyla ilgili elde ettiğimiz veriler doğrultusunda öncelikle lise mezunu ebeveynlerin lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, ilköğretim mezunu ebeveynlerin de lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Yukarıda oruç ibadetinin sözel telkin boyutunda geçtiği üzere ilköğretim ve lise mezunu katılımcılarımızın çoğunluğunu kadınlar ve bu kadınların da yarıya yakını ev hanımları oluşturmaktadır. Nitekim ev hanımlarının oruç eğitiminin onaylama boyutunda da çalışan hanımlardan aktif olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda eğitim düzeyinin yanı sıra anne ve ev hanımı olmanın oruç ibadetinin onaylama boyutunda etkili olduğunu ifade etmemiz yanlış olmayacaktır.

Oruç eğitiminin onaylama boyutunda etkili olduğu görülen diğer bir değişken evlilik süresidir. 11-15 yıl arası evli olanların 0-5 yıl arası evli olanlardan; 16 yıl ve üzeri evli olanların 0-10 yıl arası evli olanlardan; 21 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olanların da 0-10 yıl arası evli olanlardan oruç eğitiminin onaylama boyutunda daha aktif oldukları ortaya çıkmıştır. Evlilik süresi 10 yılın altında olan katılımcılarımızın çocuklarının yaşlarının çoğunlukla oruç tutamayacak kadar küçük olmasından dolayı oruç eğitiminin onaylama boyutundan düşük puan aldıklarını düşünmekteyiz. Diğer gruplarda evlilik süresine paralel olarak onaylama boyutundan alınan puan ortalamalarının artmasından hareketle evlilik süresindeki artışın ebeveynlerin oruç eğitiminde onaylama davranışı göstermelerine olumlu etkide bulunduğunu ifade edebiliriz.

Yine oruç eğitiminde üç çocuk sahibi ebeveynlerin bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden; dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynlerin de bir çocuk sahibi ebeveynlerden daha fazla onaylama davranışında buldukları tespit edilmiştir. Üç çocuk sahibi olmanın namaz, oruç gibi ibadetlerin eğitiminde ebeveynlerin davranışlarına olumlu etkide bulunduğu görülmektedir. Ancak araştırmamıza katılan bir çocuk sahibi ebeveynlerin çoğunun evlilik süresinin 10 yılın altında olup çocuklarının yaşlarının yukarıda da ifade ettiğimiz üzere çoğunlukla oruç tutamayacak kadar küçük olduğunu belirtmemiz gerekir. Dört ve üzeri çocuğu olan katılımcılarımızın burada ortalamasının üç çocuk sahibi olanların gerisinde kalması, çocuklarının yaşlarının namaz ibadetinde de geçtiği üzere çoğunlukla ölçek maddelerimizde yer alan onaylama davranışlarının gösterilmesi için uygun olmayacak kadar büyük olmasıyla ilişkili olabilir.

C. AİLEDE ZEKÂT EĞİTİMİ

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede zekât eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda ebeveynlerin sadece aldıkları din eğitimi açısından aralarında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 145: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	3,4301	1,24682
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	3,5378	1,20585
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	3,6804	1,01598
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	3,5584	1,11796
Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	3,7931	1,12013
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	3,6129	1,11587
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	3,4742	1,13737
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	3,5522	1,17142
İlahiyat lisans mezunuyum	108	3,8981	0,97578
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	3,8116	1,01858
Toplam	909	3,6095	1,13629

Tablo 145'te alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 146: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	23,052	9	2,561	2,004	0,036
Gruplar içi	1149,306	899	1,278		
Toplam	1172,359	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,005$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığında kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,031$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı seviyelerde din eğitimi alan ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 147: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnnett T3 Testi Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlahiyat lisans mezunuyum	Aileden temel dini bilgileri aldım	0,46804	0,13105	0,019
	Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	0,36033	0,14504	0,452
	Ev/cami sohbetlerine devam ettim	0,21774	0,13949	0,995
	Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	0,33971	0,15826	0,761
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	0,10504	0,1745	1,000

	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	0,28524	0,22132	1,000
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	0,42392	0,14884	0,194
	İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	0,34591	0,17116	0,852
	İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	0,08655	0,15444	1,000

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilahiyat lisans mezunu ebeveynler ile aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler arasında ve ilahiyat lisans mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Elde edilen bulgular doğrultusunda zekât eğitiminde kitap/kıssa/ayet ve hadis okuma ya da okutma gibi nitelikli bir sözel telkine başvurma konusunda ilahiyat fakültesinden mezun olan ebeveynlerin aileden temel dini bilgileri alan ebeveynlerden daha etkin oldukları tespit edilmiştir. Daha önce ev cami sohbetlerine devam edenlerin namaz eğitiminde geleneksel sözel telkin yöntemlerine ilahiyat fakültesi mezunlarından daha çok başvurduğu görülmüştü. Oruç eğitiminin sözel telkin boyutunda ise din eğitimi alınan yere göre gruplar arasında anlamlı bir fark yoktu. Zekât eğitiminin sözel telkin boyutundan ilahiyat fakültesi mezunlarının daha yüksek puan almalarının öncelikle ölçek maddelerimizin zekâtla ilgili ayet, hadis, kıssa okuma ve okutma gibi nitelikli bir sözel telkin gerektirmesinden kaynaklandığını düşünmekteyiz.

2. MODEL OLMA

Ailede zekât eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri ve aldığı din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 148: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma
İlköğretim mezunu	175	3,6857	1,13389
Lise mezunu	268	3,944	0,96018
Lisans mezunu	304	4,0526	0,88843
Lisansüstü mezunu	162	4,1975	0,7709
Toplam	909	3,9758	0,95578

Tablo 148’de eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 149: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynleri Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	24,756	3	8,252	9,28	0,000
Gruplar içi	804,712	905	0,889		
Toplam	829,468	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı mezuniyet durumuna sahip ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 150: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnett T3 Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Lisans mezunu	İlköğretim mezunu	0,36692	0,09972	0,002
	Lise mezunu	0,1086	0,07769	0,654
	Lisansüstü mezunu	-0,1449	0,07915	0,343
Lisansüstü mezunu	İlköğretim mezunu	0,51182	0,10495	0,000
	Lise mezunu	0,2535	0,08431	0,017
	Lisans mezunu	0,1449	0,07915	0,343

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların lisans mezunu ebeveynler ile ilköğretim mezunu ebeveynler arasında, lisans mezunu ebeveynler lehine ve lisansüstü mezunu ebeveynler ile ilköğretim ve lise mezunu ebeveynler arasında, lisansüstü mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$). Eğitim seviyesi arttıkça Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan alınan puan da artmaktadır.

b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t- testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 151: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem için t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	3,7656	1,06928	-4,193	536	0,000
Çalışan	265	4,1208	0,88364			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda çalışan anne

(\bar{x} =4,1208) ve ev hanımları (\bar{x} =3,7656) arasında çalışan anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğuğu görülmektedir.

c) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekāt EĞitimi Davranış leğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekāt EĞitimi Davranış leğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 152: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekāt EĞitimi Davranış leğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	n	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	3,7708	1,10004
2501 TL-5000 TL arası	302	3,8046	0,99746
5001 TL-10.000 TL arası	356	4,0421	0,89501
10001 TL ve zeri	155	4,2839	0,81188
Toplam	909	3,9758	0,95578

Tablo 152’de hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekāt EĞitimi Davranış leğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 153: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekāt EĞitimi Davranış leğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	29,158	3	9,719	10,991	0,000
Gruplar içi	800,309	905	0,884		
Toplam	829,468	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür (p =,002). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığında

kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 154: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Aylık Gelir	Aylık Gelir	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
5001 TL-10.000 TL arası	2500 TL ve altı	0,2713	0,12188	0,154
	2501 TL-5000 TL arası	0,2375	0,07446	0,009
	10001 TL ve üzeri	-0,24174	0,08064	0,017
10001 TL ve üzeri	2500 TL ve altı	0,51304	0,12984	0,001
	2501 TL-5000 TL arası	0,47924	0,08687	0,000
	5001 TL-10.000 TL arası	0,24174	0,08064	0,017

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların üst gelir grubu ile alt, alt-orta ve üst-orta gelir grubu arasında, üst gelir grubu lehine ve üst-orta gelir grubu ile alt-orta gelir grubu arasında, üst-orta gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$)

d) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 155: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Ortalama	Standart Sapma
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	3,7366	1,11523
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	3,958	0,91499
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	3,8557	0,95731
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	4	0,97333
Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	3,931	0,91502
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	3,9677	0,91228
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	4,0928	0,93633
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	4,0149	0,89599
İlahiyat lisans mezunuyum	108	4,1204	0,78201
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	4,4058	0,73402
Toplam	909	3,9758	0,95578

Tablo 155'te alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 156: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	28,692	9	3,188	3,579	0,000
Gruplar içi	800,775	899	0,891		
Toplam	829,468	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı seviyelerde din eğitimi alan ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 157: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlahiyat lisans mezunuyum	Aileden temel dini bilgileri aldım	0,38381	0,11113	0,028
	Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	0,16239	0,11268	0,999
	Ev/cami sohbetlerine devam ettim	0,2647	0,12292	0,756
	Vakıf/derneklere bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	0,12037	0,13404	1,000
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	0,18934	0,14177	1,000
	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	0,15263	0,1803	1,000
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	0,02759	0,12125	1,000

	İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	0,10544	0,13283	1,000
	İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	-0,28543	0,11606	0,478
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	Aileden temel dini bilgileri aldım	0,66924	0,1204	0,000
	Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	0,44781	0,12184	0,014
	Ev/cami sohbetlerine devam ettim	0,55013	0,13136	0,002
	Vakıf/ derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	0,4058	0,14182	0,192
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	0,47476	0,14914	0,080
	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	0,43806	0,18616	0,582
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	0,31301	0,1298	0,520
	İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	0,39087	0,14068	0,239
	İlahiyat lisans mezunuyum	0,28543	0,11606	0,478

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilahiyat lisans mezunu ebeveynler ile aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler arasında, ilahiyat lisans mezunu ebeveynler lehine ve ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynler ile aileden temel dini bilgiler

alan, yaz Kur'an kurslarına devam eden ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynler arasında, ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Elde edilen bulgulardan öncelikle zekât eğitiminin model olma boyutunda lisans mezunu ebeveynlerin ilköğretim mezunu ebeveynlerden, lisansüstü mezunu ebeveynlerin de ilköğretim ve lise mezunu ebeveynlerden zekât eğitiminde model olma konusunda daha aktif oldukları anlaşılmaktadır. Yani eğitim seviyesi yükseldikçe zekât eğitiminin model olma boyutundan alınan puanlar artmıştır. Yıldız, eğitim düzeyi arttıkça ibadet etme davranışının azaldığını, kurban ve zekât ibadetlerinde ise arttığını ifade etmektedir (Akdoğan, 2002' den aktaran Yıldız, 2017, s. 63). Ancak biz bu sonuçta zekâtın malî güç gerektiren bir ibadet olması nedeniyle eğitim seviyesiyle birlikte katılımcıların gelir durumunun yükselmesinin de etkili olduğunu düşünmekteyiz. Zira araştırmamıza katılanlar arasında aylık geliri 5000 TL'nin altında kalanların oranı; ilköğretim mezunları arasında %81, lise mezunları arasında %61, lisans mezunları arasında %24, lisansüstü mezunları arasında ise %9'dur.

Gelir düzeyi arttıkça zekât eğitiminin model olma boyutunda görülen artış yukarıda eğitim seviyesiyle gelir düzeyi arasında kurduğumuz ilişkinin isabetli olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçlarımıza göre üst gelir grubu alt, alt-orta ve üst-orta gelir grubundan; üst-orta gelir grubu da alt-orta gelir grubundan zekât eğitiminin model olma boyutundan daha yüksek puan almıştır. Yılmaz'ın araştırmasında da gelir düzeyi arttıkça zekât verme oranının arttığı ve gelir düzeyinin artmasıyla zekât verme arasında oldukça anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, 2008, s. 120). DİB'in araştırmasında da ülkemizde maddi durumu uygun olduğunda her yıl zekât verenlerin oranı %71,9, maddi durumu uygun olsa bile zekât vermeyenlerin oranı ise sadece %1,1 çıkmıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 75)

Namaz ve oruç ibadetinde ev hanımlarının aldığı puanlar çalışan annelerden yüksek iken; zekât eğitiminin model olma boyutunda çalışan annelerin daha etkin olduğu görülmektedir. Bu sonucun da çalışan hanımların gelir durumunun ev hanımlarından daha iyi olmasıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim araştırmamıza katılan çalışan anneler arasında hanenin aylık geliri 5000 TL'nin üzerinde olanlar %71 iken bu oran ev hanımları arasında sadece %27'dir.

Zekât eğitiminin model olma boyutunda son olarak ilahiyat lisans mezunu ebeveynlerin aileden temel dini bilgiler alan ebeveynlerden, ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynlerin de aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile yaz Kur'an kurslarına veya ev/cami sohbetlerine devam etmiş ebeveynlerden daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bu verilerden gelir durumunun yanı sıra yüksek din öğretiminin zekât ibadetinin model olma boyutunda yönlendirici bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

3. ONAYLAMA

Ailede zekât eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda, ebeveynin cinsiyeti ve eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *ilişkisiz örneklemeler için t-testi* yapılamamıştır. Bu nedenle ilişkisiz örneklemeler için *t-testinin* non-parametrik karşılığı olan *Mann-Whitney U Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 158: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	538	470,35	253050,00	91539	0,003
Erkek	371	432,74	160545,00		

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *Mann-Whitney U Testi* sonucunda anne ve babalar arasında anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p=0,003$).

b) Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle *ANOVA testinin* non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 159: Eğitim Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
İlköğretim mezunu	175	434,02	3	17,442	0,001	Lise-İlköğretim
Lise mezunu	268	491,54				Lise- Lisans
Lisans mezunu	304	451,98				Lise- Lisansüstü
Lisansüstü mezunu	162	422,88				

Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p<0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın lise-den mezun olan ebeveynler ile ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynler arasında ve lise mezunu ebeveynler lehine oluştuğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda zekât eğitimi kapsamında çocuğu yardım faaliyetlerine katıldığında destekleme, sadaka/fitre vermeye istekli olduğunda övme, sadaka kutusuna harçlığından para attığında takdir etme gibi onaylama davranışlarından annelerin babalardan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bu sonuçta annelerin çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmelerinin ve dinî eğitimlerinde babalardan daha aktif rol oynamalarının etkili olduğunu düşünmekteyiz -o da yukarıda görüldüğü üzere araştırmamızda babalar sadece namaz ibadetinde o da cemaatle namaz kılma, teravih namazı kılma bağlamında- annelerden daha aktif çıkmışlardır.

Oruç eğitiminin onaylama boyutunda olduğu gibi zekât eğitiminin onaylama boyutunda da lise mezunu ebeveynler daha aktif çıkmışlardır. Lise mezunu ebeveynler zekât eğitiminin onaylama boyutundan ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha yüksek puan almışlardır. Araştırmamıza katılan lise mezunlarının %70'i kadın oldukları düşünüldüğünde bu sonuçta yukarıda ifade edildiği üzere annelerin çocuklarıyla daha fazla ilgilenmelerinin etkili olduğunu ifade edebiliriz.

III. AİLEDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Bu bölümde ailede değerler eğitimi kapsamında adalet, dürüstlük, saygı, sabır, sorumluluk ve yardımseverlik eğitiminin sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutları; ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre ele alınmıştır. Çalışmanın hacmini arttırmamak için her alt boyutta sadece anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

A. AİLEDE ADALET EĞİTİMİ

Ailede adalet eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş, anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede adalet eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda ebeveynin yaşı, cinsiyeti, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri ve çocuk sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 160: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	3,9151	1,0701
31-35 arası	180	3,6778	1,12193
36-40 arası	219	3,5936	1,07266
41-45 arası	240	3,575	1,06808
46 ve üzeri	164	3,4756	1,08787
Toplam	909	3,6216	1,08849

Tablo 160'ta yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet EĞitimi Davranış ŐleĐinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 161: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet EĞitimi Davranış ŐleĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	29,535	4	7,384	4,263	0,002
Gruplar içi	1565,792	904	1,732		
Toplam	1595,327	908			

Tablo 161 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Adalet EĞitimi Davranış ŐleĐinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 162: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet EĞitimi Davranış ŐleĐinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	P
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,23732	0,1327	0,381
	36-40 arası	0,32149	0,12824	0,09
	41-45 arası	0,34009	0,1264	0,056
	46 ve zeri	0,43948	0,13507	0,01

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "30 yaş ve altı" ile "46 ve üzeri" yaş grupları arasında ve "30 yaş ve altı" grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

b) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 163: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem için t- testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	S	T	Sd	P
Kadın	538	4,3875	0,66075	4,669	676,858	0,000
Erkek	371	4,1469	0,82731			

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda anne ($\bar{x}=4,3875$) ve babalar ($\bar{x}=4,1469$) arasında anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 164: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem için t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	3,5348	1,10467	-2,072	536	0,039
Çalışan	265	3,7283	1,05966			

Annenin Çalışma Durumu değişkenine göre annelerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklemler için t- testi* sonucunda çalışan anneler ($\bar{x}=3,7283$) ve ev hanımları ($\bar{x}=3,5348$) arasında çalışan anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

d) Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 165: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
2500 TL ve altı	96	3,9583	1,02512
2501 TL-5000 TL arası	302	3,5497	1,16247
5001 TL-10.000 TL arası	356	3,6096	1,05447
10001 TL ve üzeri	155	3,5806	1,02483
Toplam	909	3,6216	1,08849

Tablo 165'te hanenin aylık geliri değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 166: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	12,76	3	4,253	3,621	0,013
Gruplar içi	1063,058	905	1,175		
Toplam	1075,817	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,028$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,011$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı gelir gruplarında yer alan ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 167: Hanenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Aylık Gelir	Aylık Gelir	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
2500 TL ve altı	2501 TL-5000 TL arası	0,40866	0,12418	0,007
	5001 TL-10.000 TL arası	0,34878	0,11862	0,022
	10001 TL ve üzeri	0,37769	0,13313	0,030

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların alt gelir grubu ile alt-orta, üst-orta ve üst gelir grubu arasında ve alt gelir grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 168: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	3,8382	0,99048
2 çocuk	395	3,6076	1,06654
3 çocuk	252	3,623	1,14868
4 çocuk ve üzeri	126	3,4286	1,10583
Toplam	909	3,6216	1,08849

Tablo 168’de sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 169: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	11,155	3	3,718	3,161	0,024
Gruplar içi	1064,662	905	1,176		
Toplam	1075,817	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,023$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,023$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 170: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnnett T3 Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	0,23064	0,10047	0,127
	3 çocuk	0,21522	0,11158	0,285
	4 çocuk ve üzeri	0,40966	0,13007	0,011

Dunnnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların bir çocuk sahibi ebeveynler ile dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler arasında ve bir çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Ailede adalet eğitiminin sözel telkin boyutuyla ilgili elde edilen bulgular sonucunda ilk olarak 30 yaş ve altı ebeveynlerin, 46 yaş ve üzeri ebeveynlere oranla adalet eğitimi sözel telkin davranışında daha aktif oldukları görülmektedir. Araştırmada ayet/hadis ve hikâye okuma, hatıra anlatma şeklinde yer alan ölçek maddeleri, etkili bir sözel telkin davranışını gerektirmektedir. Genç ebeveynlerin çocukla birebir vakit geçirmeyi gerekli kılan sözel telkin davranışını daha çok göstermelerinde son dönem pedagojik söylemlerin ve çocuk kitaplarındaki gelişmelerin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim değerlerle ilgili yerli ve yabancı çok sayıda nitelikli çocuk kitabının olduğu ve ebeveynlerin, çocukları ile etkileşimli kitap okumaları konusunda çocuk eğitimi kitaplarında ve aileye yönelik seminerlerde sık sık teşvik edildiği bilinmektedir (bkz. Yılmaz, 2018; Ergül, 2016; Öncü, 2016).

İkinci olarak annelerin babalara göre sözel telkin davranışında daha etkin oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumun öncelikle, annelerin çocuklarla daha fazla vakit geçirmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca günümüzde babaların annelere kıyasla çocuk eğitiminde daha pasif kaldıkları ve çocukların terbiyesini büyük oranda anneye bıraktıkları görülmektedir. Nitekim Özensel de, Konya ili özelinde yapmış olduğu çalışmada çocuk eğitiminde annelerin babalardan daha fazla sorumluluk aldıklarını ortaya koymuştur. Çocukların ahlaki ve ruhsal eğitimi ile en çok kimin ilgilendiği sorusuna katılımcıların %53'ü anne, %25'i her ikisi, %21'i de baba cevabı vermiştir. (Özensel, 2004, s. 88-90). İzmir ve Sakarya örneği üzerinden çocukların dini ve ahlaki gelişimlerinde anne ve babaların rolünü çalışan Abanoz da, ailede din ve ahlak eğitiminde annelerin daha etkin olduğunu tespit etmiştir (Abanoz, 6-12 Yaş Arası Çocukların Dini ve Ahlaki Gelişimlerinde Anne ve Babaların Rolü, 2020, s. 142).

Üçüncü olarak çalışan anneler, adalet sözel telkin davranışında ev hanımı olan annelere göre daha aktif çıkmıştır. Bu durum, sözel telkinin model olma, onaylama davranışları gibi çocukla uzun vakit geçirmeyi gerektirmemesi ile ilgili olabilir. Ayrıca çalışma hayatı içerisinde olan anneler, ev hanımlarına göre daha fazla sosyal ve ahlaki problemle karşılaşmaktadırlar. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından, çalışan kadınların iş yaşamında karşılaştıkları ekonomik ve sosyal problemler ile ilgili yapılan çalışmada, kadınların düşük ücret alma, sosyal güvenlikten yoksun olma ve mobbinge maruz kalma gibi sorunlarla karşılaştığı ifade edilmektedir (Önder, 2013). Buradan yola çıkarak çalışan kadınların, adalet gibi ahlaki değerlere daha çok önem verip bunlarla ilgili sözel telkinde bulunmaları muhtemeldir. Özensele yukarıda ifade ettiğimiz çalışmada çocukların ahlaki ve ruhsal eğitimlerinde annelerin daha etkin çıkmasını, araştırmaya katılan annelerin ağırlıklı olarak ev hanımı olmaları ile ilişkilendirmiştir (Özensele, 2004, s. 88-90). Ancak araştırmamızda adalet sözel telkin boyutunda çalışan anneler daha etkin çıkmıştır.

Elde edilen bir başka sonuca göre, adalet eğitimi sözel telkin boyutunda bir çocuk sahibi ebeveynler dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerden daha etkindirler. Bu durum, etkili sözel telkinin birebir vakit geçirmeyi gerekli kılması ile bağlantılı düşünülebilir. Sözel telkin ölçek maddeleri çocuklarla etkin vakit geçirmeyi gerektiren davranışlar içerdiğinden tek çocuk sahibi ebeveynlerin bu davranışları yerine getirmesi daha mümkün görünmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynlerden tek çocuk sahibi olanların yaşlarının daha genç olması da sonucu etkilemiş olabilir. Nitekim adalet sözel telkin davranışında 30 yaş ve altı ebeveynlerin lehine bir sonuç çıktığı daha önce ifade edilmiştir. Ebeveynlerin genç olması, sahip olunan çocuğun okul öncesi dönemde olduğunu ve bu durumda anne babanın etkili sözel telkinde bulunma olasılığının artmış olabileceğini düşündürmektedir.

Son olarak alt gelir gurubunun orta ve üst gelir gurubuna göre adalet sözel telkin boyutunda pozitif yönde anlamlı farklılığa sahip olduğu görülmektedir. Sonucun öncelikle sözel telkin davranışından daha çok adalet değeri ile ilgili olduğu düşünülebilir. Gelir düzeyi değişkeni ile ilgili sadece adalet eğitiminde bir farklılaşmanın olması, buradaki sonucun adalet değeri ile ilgili olduğunu akla getirmektedir. Nitekim gelir durumu, bireyin yaşam biçimini ve kalitesini etkilemektedir. Sosyoekonomik eşitsizlikler sebebiyle alt gelir grubundaki ebeveynlerin adalet değeri üzerinde daha fazla sözel telkin davranışında bulunması muhtemeldir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede adalet eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece alınan din eğitimi değişkeninde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 171: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Ortalama	Standart Sapma
Aileden temel dini bilgileri aldım	186	4,1613	0,8404
Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	4,2311	0,78866
Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	4,1546	0,80156
Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	4,2532	0,71921
Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	4,4138	0,63618
İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	4,5161	0,58429
İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	4,3711	0,65859
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	4,5149	0,51471
İlahiyat lisans mezunuyum	108	4,4167	0,72182
İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	4,2246	0,69945
Toplam	909	4,2893	0,74237

Tablo 171’de alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 172: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	13,905	9	1,545	2,855	0,003
Gruplar içi	486,502	899	0,541		
Toplam	500,406	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,003$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,001$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı seviyelerde din eğitimi alan ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 173: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnett T3 Testi Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	Din Eğitimi Seviyesi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	Aileden temel dini bilgileri aldım	0,35364	0,08804	0,004
	Yaz Kur’an kurslarına devam ettim	0,28383	0,09582	0,142
	Ev/cami sohbetlerine devam ettim	0,36029	0,10285	0,026

	Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	0,26168	0,1033	0,415
	Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	0,10113	0,10456	1,000
	İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	-0,0012	0,12234	1,000
	İmam hatip lisesinden mezun oldum	0,14379	0,09179	0,995
	İlahiyat lisans mezunuyum	0,09826	0,09369	1,000
	İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	0,29029	0,10509	0,249

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların ilahiyat ön lisanstan mezun olan ebeveynler ile aileden temel dini bilgiler alan ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynler arasında ve ilahiyat ön lisanstan mezun olan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Elde edilen bulgulara göre ilahiyat ön lisans mezunu olan ebeveynlerin, aileden temel dini bilgileri almış olan ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlere göre adalet değerinde model olmada daha etkin oldukları görülmektedir. Her ne kadar sadece ilahiyat ön lisans ile anlamlı farklılaşma çıkmış olsa da genel olarak ortalamalara baktığında aileden temel dini bilgileri almış olan ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlerin puanlarının diğer din eğitimi seviyelerine göre düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum, planlı programlı din eğitiminin, adalet davranışını göstermeye olumlu katkıda bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede adalet eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 174: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Hepsi kız	179	451,46	2	6,333	0,042	erkek-hem kız hem erkek
Hepsi erkek	226	486,63				
Hem kızım hem oğlum var	504	442,08				
Toplam	909	3,2904	1,32551			

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın erkek çocuk sahibi ebeveynler ile hem kız hem erkek çocuk sahibi ebeveynler arasında ve erkek çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

b) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 175: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
1. Aileden temel dini bilgileri aldım	186	516,45	9	22,239	0,008	1-2
2. Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	427,46				1-3
3. Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	415,8				1-4
4. Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	451,95				1-5
5. Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	424,78				1-7
6. İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	486,92				1-8
7. İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	432,59				1-9

8. İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	440,7				1-10
9. İlahiyat lisans mezunuyum	108	448,48				
10. İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	462,01				

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile –imam hatip ortaokulundan mezun ebeveynler hariç- diğer tüm ebeveyn grupları arasında ve aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre erkek çocuk sahibi ebeveynler hem kız hem erkek çocuk sahibi olanlara göre adalet değerinde daha fazla onaylama davranışı göstermektedir. Bu durumun, aile içerisinde bazı davranışların, kız çocukların vazifesi olarak görülmesi ve yerine getirildiğinde doğal karşılanması, erkek çocukların olumlu tutum ve davranışlarının ise takdire değer görülmesi ile ilgili olduğu söylenebilir. Yapılan sınırlı sayıda araştırmada, bazı değerlerin kız çocuklar tarafından daha fazla sergilendiği ve erkek çocukların onların gerisinde kaldığı tespit edilmiştir (Aslan, 2017). Yardımseverlik değerinin onaylama boyutunda geniş olarak yer verilecek olan Ünlü ve Metin'in araştırmaları, ahlaki yargı ve davranışlarda kız ve erkek çocuklar arasında farklılık olduğunu göstermektedir (Ünlü & Metin, İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlere Ulaşma Düzeyleri, 2016). Ayrıca ebeveynlerin değerler konusunda çocukların cinsiyetlerine göre farklı tutumlar sergilemesinde kişisel özelliklerin, toplumsal beklentilerin ve kültürel özelliklerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

İkinci olarak ailede temel dini bilgiler alan ebeveynlerin, imam hatip ortaokulundan mezun ebeveynler dışında diğer ebeveyn gruplarına göre adalet değerini onaylama davranışında daha etkin oldukları görülmektedir. Bu durumda örgün din eğitimi alanlar, adalet değerinde model olmada daha etkin iken nispeten pasif bir davranış olan onaylamada ise aileden din eğitimi almış olan ebeveynlerin önde oldukları anlaşılmaktadır.

B. AİLEDE DÜRÜSTLÜK EĞİTİMİ

Ailede dürüstlük eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş, anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede dürüstlük eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda yaş, annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 176: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	4,1038	0,99455
31-35 arası	180	3,9722	1,02172
36-40 arası	219	3,9269	0,95981
41-45 arası	240	3,7667	1,01646
46 ve üzeri	164	3,7561	0,9853
Toplam	909	3,8834	1,0009

Tablo 176'da yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 177: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	12,911	4	3,228	3,254	0,012
Gruplar içi	896,728	904	0,992		
Toplam	909,639	908			

Tablo 177 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 178: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	P
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,13155	0,12194	0,817
	36-40 arası	0,17683	0,11785	0,562
	41-45 arası	0,33711	0,11615	0,031
	46 ve üzeri	0,34768	0,12412	0,041

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "30 yaş ve altı" ile "41-45 arası" grupları ve "30 yaş ve altı" ile "46 ve üzeri" yaş grupları arasında ve "30 yaş ve altı" grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 179: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklem* için t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	3,8278	1,05180	-2,404	536	0,017
Çalışan	265	4,0302	0,89137			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda çalışan anne ($\bar{x}=4,0302$) ve ev hanımları ($\bar{x}=3,8278$) arasında çalışan anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

c) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 180: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	4,125	0,87295
2 çocuk	395	3,8684	0,99383

3 çocuk	252	3,8452	1,03901
4 çocuk ve üzeri	126	3,746	1,04259
Toplam	909	3,8834	1,0009

Tablo 180’de sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 181: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	10,772	3	3,591	3,615	0,013
Gruplar içi	898,867	905	0,993		
Toplam	928,911	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,047$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,012$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 182: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Dunnnett T3 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	0,25665	0,09002	0,028
	3 çocuk	0,27976	0,09943	0,031
	4 çocuk ve üzeri	0,37897	0,11929	0,010

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların bir çocuk sahibi ebeveynler ile iki, üç ve dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler arasında ve bir çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Ailede dürüstlük eğitiminin sözel telkin boyutunda elde edilen bulgulara göre ilk önce 30 yaş ve altı ebeveynlerin 41-45 yaş ile 46 yaş üzeri olan ebeveynlere göre daha aktif oldukları görülmektedir. Adalet ölçeğinin sözel telkin boyutunda ifade edildiği gibi bu durum; son dönemlerde değerler eğitiminde çocuklara kitap okuma veya okutma konusunda ebeveynlerin teşvik edilmesi, çocuk kitaplarının hem nicelik hem de nitelik bakımından gelişme göstermesi ve ulaşılabilir olması ile bağlantılı düşünülebilir. Ayrıca araştırmaya katılan genç ebeveynlerin ağırlıklı olarak kadın olması da, annelerin çocuklarla daha fazla zaman geçirdiği düşünüldüğünde, bu sonucu etkilemiş olabilir.

İkinci olarak, dürüstlük değerinin sözel telkin olarak verilmesinde çalışan anneler ev hanımı olan annelere göre daha etkin çıkmıştır. Adalet değerinde ifade edildiği gibi çalışan annenin, iş ve sosyal hayatında yaşadığı tecrübelerin çocuklarına ahlaki değerlerle ilgili sözel telkinde bulunma davranışlarını etkilediği düşünülmektedir.

Son olarak, bir çocuk sahibi ebeveynlerin iki, üç, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlere göre daha aktif olduğu anlaşılmaktadır. Adalet sözel telkin boyutunda ifade edildiği üzere bu durumun, öncelikle nitelikli sözel telkin davranışının çocukla birebir vakit geçirmeyi gerekli kılması ile ilgili olduğu söylenebilir. Buna ilaveten bir çocuk sahibi ebeveynlerin çoğunluğunun 30 yaş altı olması da sonucu etkilemektedir. Yukarıda belirtildiği gibi araştırmaya katılan genç ebeveynler, çocuklarına kitap okuma, hikâye anlatma gibi nitelikli sözel telkin davranışında daha aktif görünmektedir. Ayrıca 4 ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarının çoğunun 20'li, 30'lu yaşlarda olması, anne babanın çocuklarına kitap okuma gibi etkili sözel telkin davranışında bulunma olasılığını düşürmektedir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede dürüstlük eğitiminin model boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda, dürüst davranarak model olma konusunda araştırmaya katılan ebeveynlerin birbirine yakın tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede dürüstlük eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece çocuğun cinsiyeti değişkeninde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 183: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sd	x2	P	Anlamlı Fark
Hepsi kız	179	450,04	2	6,802	0,033	erkek-hem kız hem erkek
Hepsi erkek	226	485,04				
Hem kızım hem oğlum var	504	443,29				
Toplam	909	3,2904	1,32551			

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar

tespit edilmiştir ($p<0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın erkek çocuk sahibi ebeveynler ile hem kız hem erkek çocuk sahibi ebeveynler arasında ve erkek çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablolardan anlaşıldığı üzere çocukların cinsiyeti dürüstlük eğitimi onaylama boyutunda anlamlı farklılaşmaya yol açmaktadır. Erkek çocuklarına karşı onay bildiren ifadelerin daha fazla kullanılması, adalet eğitiminin onaylama boyutunda da ifade edildiği gibi bazı tutum ve davranışların kız çocuklarından doğal olarak beklendiği, aynı davranışlar erkek çocuklar tarafından sergilendiğinde ise sözel olarak onaylama ihtiyacı hissedildiği anlamına gelmektedir. Adalet değeri onaylama boyutunda ifade edildiği gibi Aslan, Ünlü ve Metin'in araştırması da bazı ahlaki yargı ve davranışlarda kız çocukların, erkeklere nazaran daha önde olduğu tespitine yer vermiştir.

C. AİLEDE SAYGI EĞİTİMİ

Ailede saygı eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş, anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede saygı eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece yaş değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür.

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 184: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	3,9623	1,08605

31-35 arası	180	3,7056	1,04479
36-40 arası	219	3,7032	1,05732
41-45 arası	240	3,55	1,1042
46 ve üzeri	164	3,5793	1,0331
Toplam	909	3,6711	1,07158

Tablo 184'te yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 185: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	14,328	4	3,582	3,149	0,014
Gruplar içi	1028,321	904	1,138		
Toplam	1042,649	908			

Tablo 185 incelendiğinde yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 186: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	P
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,25671	0,13058	0,284
	36-40 arası	0,25907	0,1262	0,242
	41-45 arası	0,41226	0,12438	0,008
	46 ve üzeri	0,383	0,13292	0,033

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların “30 yaş ve altı” ile “41-45 arası” grupları ve “30 yaş ve altı” ile “46 ve üzeri” yaş grupları arasında ve “30 yaş ve altı” grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Elde edilen bulgulara göre saygı eğitiminin sözel telkin boyutunda 30 yaş ve altı ebeveynlerin 41 yaş üstü ebeveynlere oranla daha etkin oldukları görülmektedir. Adalet ve dürüstlük değerlerinin sözel telkin boyutunda da karşımıza çıkan bu sonuç, daha önce ifade edildiği gibi öncelikle genç anne babaların, çocuklarının eğitiminde etkili sözel telkin davranışını benimsemeleri ile açıklanabilir. Ayet, hadis okuma, kitaptan hikâye okuma veya anlatma gibi nitelikli bir sözel telkin, öncelikle anne babanın ebeveynlik tutumu ile ilgili olup gerekli materyallerin varlığı ve ulaşılabilir olması ile de alakalıdır. Aynı zamanda çocuklara saygı ile ilgili kitap okuma, hikâye anlatma, anıları paylaşma nitelikli zaman geçirmeyi de gerektirmektedir. Genç ebeveynlerin son dönem pedagojik söylemlere (nitelikli beraberliğin önemi, çocukların gelişimi için kitap okumanın önemi gibi) uygun bir şekilde çocuklarla etkili vakit geçirmeye daha fazla önem verdiklerini söylemek mümkündür. Burada araştırmaya katılan 30 yaş altı ebeveynlerin dörtte üçünün annelerden oluşması da bu sonucu etkilemektedir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede saygı eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılaşmalar ortaya çıkmamıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin saygı konusunda benzer tutum ve davranışlara sahip oldukları söylenebilir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede saygı eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece annenin çalışma durumu, çocuk sayısı ve alınan din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür.

a) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için ilişkisiz örneklem için t-testi yapılamamıştır. Bu nedenle *ilişkisiz örneklem için t-testinin non-parametrik karşılığı olan Mann-Whitney U Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 187: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Mann-Whitney U Testi* Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	281,32	76801,00	32945,000	0,044	0,000
Çalışan	265	257,32	68190,00			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *Mann-Whitney U Testi* sonucunda ev hanımları ve çalışan anneler arasında, ev hanımları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p=0,044$).

b) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 188: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	N	Sıra Ortalaması	Sd	x2	P	Anlamlı Fark
1 çocuk	136	492,67	3	9,180	0,027	1 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
2 çocuk	395	452,04				2 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
3 çocuk	252	463,45				3 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
4 çocuk ve üzeri	126	406,71				

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynler ile bir, iki ve üç çocuk sahibi ebeveynler arasında ve dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler aleyhine olduğu belirlenmiştir.

c) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 189: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Sıra Ortalaması	sd	x ²	p	Anlamlı Fark
1. Aileden temel dini bilgileri aldım	186	492,36	9	17,946	0,036	1-5
2. Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	496,08				1-10
3. Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	437,28				2-5
4. Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	448,17				2-10

5. Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	381,03				
6. İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	425,82				
7. İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	445,87				
8. İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	450,28				
9. İlahiyat lisans mezunuyum	108	454,79				
10. İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	409,02				

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynler arasında, aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler lehine ve yaz Kur'an kurslarına devam eden ebeveynler ile uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynler arasında, yaz Kur'an kurslarına devam eden ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre ailede saygı eğitimi onaylama boyutunda ev hanımlarının daha etkin olduğu görülmektedir. Çocukların saygılı davranışlarını takdir etme şeklindeki ölçek maddelerinde ev hanımları lehine bir sonuç çıkması, ebeveynin çocukla birlikte geçirdiği zamanın ve çocuğu gözlemleme fırsatının daha fazla olması ile ilişkilendirilebilir. Çalışan annenin, çocuğu ile geçirdiği sürenin sınırlı olması ve bu zaman zarfında da annelerin nitelikli zaman geçirme çabası ile hareket ettiği ve etkili sözel telkini daha çok tercih ettiği düşünülebilir. Nitekim adalet, dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin sözel telkin boyutunda çalışan anneler lehine bir sonuç çıkması bu düşüncemizi doğrulamaktadır.

İkinci olarak saygı konusunda dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlere oranla bir, iki ve üç çocuk sahibi ebeveynlerin onaylama davranışında daha etkin oldukları görülmektedir. Bu durumun dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının yaşlarının büyük olması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Daha önce de ifade edildiği gibi bu gruptaki ebeveynlerin 20'li, 30'lu yaşlarda çocukları bulunmaktadır. Nitekim çocukların yaşları büyüdükçe anne babaların daha az onaylama davranışında buldukları söylenebilir.

Bir diğer sonuca göre saygı eğitimi onaylama davranışında, aileden din eğitimi alan ebeveynlerin uzun dönem Kur'an kursunda eğitim alıp mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlere oranla; yaz Kur'an kursuna devam eden ebeveynlerin de uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlere kıyasla daha etkin oldukları görülmektedir. Aileden din eğitimi alan bireylerin -farklı eğitim düzeylerine sahip olmalarına rağmen- onaylama davranışında benzerlik göstermeleri, saygı konusunda geleneksel kodları devam ettirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca ilahiyat lisansüstü eğitimi alan ebeveynlerin, saygı ile ilgili geleneksel bazı davranış kalıplarına ihtiyatlı yaklaştıkları söylenebilir.

D. AİLEDE SABIR EĞİTİMİ

Ailede sabır eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş ve sadece anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede sabır eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin sabır sözel telkin davranışında benzer tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede sabır eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Bu durum, araştırmaya katılan ebeveynlerin sabırlı olarak model olma konusunda benzer davranışlar sergilediklerini göstermektedir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede sabır eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece çocuk sayısı ve çocuğun cinsiyeti değişkenlerinde anlamlı farklılaşma görülmüştür:

a) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis Testi tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 190: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	N	Sıra Ortalaması	Sd	x2	P	Anlamlı Fark
1 çocuk	136	487,84	3	10,314	0,016	1 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
2 çocuk	395	459,2				2 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
3 çocuk	252	459,77				3 çocuk- 4 çocuk ve üzeri
4 çocuk ve üzeri	126	396,85				

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynler ile bir, iki ve üç çocuk sahibi ebeveynler arasında ve dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynler aleyhine olduğu belirlenmiştir.

b) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 191: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sd	x2	P	Anlamlı Fark
Hepsi kız	179	454,61	2	10,807	0,005	erkek-hem kız hem erkek
Hepsi erkek	226	498,38				
Hem kızım hem oğlum var	504	435,69				
Toplam	909	3,2904	1,32551			

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p<0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın erkek çocuk sahibi ebeveynler ile hem kız hem erkek çocuk sahibi ebeveynler arasında ve erkek çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Elde edilen bulgulara göre ailede sabır eğitiminde, çocukların sayısı ebeveynlerin onaylama davranışını etkilemektedir. Nitekim araştırmada 1, 2 ve 3 çocuk sahibi ebeveynlerin 4 ve üzeri çocuk sahibi olanlara göre sabır davranışını onaylamada daha etkin oldukları görülmektedir. Bu durum, saygı eğitimi onaylama boyutunda ifade edilen sebeplerden kaynaklanmış olabilir.

Diğer bir bulguya göre sabır eğitiminde ebeveynlerin, erkek çocuklara, kız çocuklara oranla daha fazla onaylama davranışında buldukları anlaşılmaktadır. Adalet, dürüstlük ve yardımseverlik eğitimi onaylama boyutunda da aynı sonuçların çıkması, daha önce ifade edildiği gibi ailelerde kişisel ve toplumsal sebeplerle bazı ahlaki değerlerin

kız çocuklarından doğal olarak beklenmesi, erkek çocuklarda görüldüğünde ise takdir edilmesi gereken bir durum olarak algılanması ile ilgilidir. Nitekim Aslan ve Ünlü ve Metin'in araştırmalarında da ahlaki değer yargılarını benimseme ve davranışta bulunma noktasında cinsiyete göre farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir (Aslan, 2017; Ünlü & Metin, 2016).

E. AİLEDE SORUMLULUK EĞİTİMİ

Ailede sorumluluk eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş, farklılaşmanın olmadığı değişkenler ifade edildikten sonra anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede sorumluluk eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece ebeveynin yaşı ve annenin çalışma durumu değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 192: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	3,9906	1,05555
31-35 arası	180	3,7833	1,13981
36-40 arası	219	3,7123	1,00658
41-45 arası	240	3,5708	1,12186
46 ve üzeri	164	3,5976	1,08373
Toplam	909	3,7008	1,08991

Tablo 192'de yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 193: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	15,957	4	3,989	3,394	0,009
Gruplar içi	1062,652	904	1,176		
Toplam	1078,609	908			

Tablo 193 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 194: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	p
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,20723	0,13274	0,523
	36-40 arası	0,27824	0,12829	0,193
	41-45 arası	0,41973	0,12644	0,008
	46 ve üzeri	0,39301	0,13512	0,03

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların "30 yaş ve altı" ile "41-45 arası" grupları ve "30 yaş ve altı" ile "46 ve üzeri" yaş grupları arasında ve "30 yaş ve altı" grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

b) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 195: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *İlişkisiz Örneklem için t- testi* Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	3,6630	1,09979	-2,427	536	0,016
Çalışan	265	3,8830	0,99881			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda çalışan anne ($\bar{x}=3,8830$) ve ev hanımları ($\bar{x}=3,6630$) arasında çalışan anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre sorumluluk eğitiminde, 30 yaş ve altı ebeveynlerin, 41 yaş üstü ebeveynlere oranla daha fazla sözel telkinde buldukları görülmektedir. Daha önce adalet, dürüstlük ve saygı değerlerinin sözel telkin boyutunda ifade edildiği gibi son dönemlerde üzerinde çokça durulan etkileşimli kitap okuma, hikâye ve masal anlatma ile çocukla nitelikli vakit geçirmenin önemi gibi konuların, genç ebeveynlerin nitelikli sözel telkin davranışında daha etkin olmalarını sağladığı söylenebilir. Ayrıca araştırmaya katılan genç ebeveynlerin çoğunluğunun annelerden oluşması ve genç ebeveynlerin çocuk sayısının da az olması birebir vakit geçirmeyi gerekli kılan etkili sözel telkin davranışını olumlu etkilemiştir denilebilir.

Diğer bir bulguya göre çalışan anneler, ev hanımlarına göre sorumluluk eğitimi sözel telkin davranışında daha etkin çıkmıştır. Adalet, dürüstlük ve yardımseverlik değerlerinde olduğu gibi burada da çalışan annelerin daha fazla sözel telkinde buldukları görülmektedir. Sorumluluk gibi sosyal boyutu yüksek olan bir değer eğitiminde çalışan annelerin, hem evde hem de işteki sorumlulukları gereği, ev hanımlarına göre çocuklarına daha fazla sözel telkinde bulunmaları mümkündür. Ayrıca daha önce ifade edildiği

gibi sözel telkin, model olma ve onaylama gibi çocukla uzun süreli vakit geçirmeyi gerektirmediyinden çalışan anneler için daha uygulanabilir bir davranıştır.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede sorumluluk eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dürüstlük, saygı ve sabır eğitiminde olduğu gibi bu durum, araştırmaya katılan ebeveynlerin sorumluluk değeri model olma davranışında da benzerlik taşıdığı anlamına gelmektedir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede sorumluluk eğitiminin onaylama boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece evlilik süresi ve alınan din eğitimi değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis Testi tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 196: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
0-5 yıl	72	436,83	4	12,456	0,014	6-10 yıl-0-5 yıl
6-10 yıl	174	506,81				6-10 yıl-11-15 yıl
11-15 yıl	238	447,68				6-10 yıl-16-20 yıl
16-20 yıl	229	438,86				6-10 yıl-21 yıl ve üzeri
21 yıl ve üzeri	196	443,43				

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın 6-10 yıl grubu ile 0-5 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri grupları arasında ve 6-10 yıl grubu lehine olduğu belirlenmiştir.

b) Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 197: Alınan Din Eğitimi Seviyesi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Din Eğitimi Seviyesi	n	Sıra Ortalaması	sd	x ²	p	Anlamlı Fark
1. Aileden temel dini bilgileri aldım	186	502,82	9	17,953	0,036	1-2
2. Yaz Kur'an kurslarına devam ettim	119	449,17				1-3
3. Ev/cami sohbetlerine devam ettim	97	431,58				1-4
4. Vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katıldım	77	433,18				1-5
5. Uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun oldum	58	405,05				1-7

6. İmam hatip ortaokulundan mezun oldum	31	473,98				1-9
7. İmam hatip lisesinden mezun oldum	97	436,5				10-5
8. İlahiyat ön lisanstan mezun oldum	67	458,65				
9. İlahiyat lisans mezunuyum	108	430,35				
10. İlahiyat lisansüstü eğitimi tamamladım	69	487,92				

Alınan din eğitimi seviyesi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile yaz Kur'an kurslarına devam eden, ev/cami sohbetlerine devam eden, vakıf/derneklerde bir yıldan uzun süren eğitimlere katılan, uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan, imam hatip lisesinden mezun olan ve ilahiyat lisans mezunu ebeveynler arasında, aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler lehine ve ilahiyat lisansüstü eğitimi alan ebeveynler ile uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ebeveynler arasında, ilahiyat lisansüstü eğitimi alan ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre ilk olarak 6-10 yıl evli olanların diğer tüm gruplara kıyasla sorumluluk onaylama davranışında daha etkin oldukları görülmektedir. İman eğitiminin onaylama boyutunda da görülen bu sonuç, evlilik süresi 6-10 yıl olan ebeveynlerin sorumluluk eğitiminde de aynı tutumu önemsediklerini göstermektedir. 0-5 yıl arası evlilik süresine sahip olanların bu davranışı gösterebilecekleri yaşta çocuklarının olmadığı düşünüldüğünde, 6-10 yıl evli olanların 11 ve daha fazla evlilik süresine sahip olanlar ile mukayese edilmesi daha doğru olacaktır. Günümüz eğitim anlayışında sorumluluk değerine yapılan vurgunun genç ebeveynler üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Bir diğer sonuca göre din eğitimi aileden alan ebeveynlerin –ilahiyat lisansüstü eğitim alanlar hariç- diğer gruplara göre sorumluluk davranışını onaylamada daha etkin oldukları görülmektedir. Ayrıca ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlerin de uzun

dönem Kur'an Kursu eğitimi alanlara nazaran daha aktif oldukları anlaşılmaktadır. İlahiyat lisansüstü mezunu ebeveynlerin, sorumluluk eğitiminde aileden din eğitimi alan ebeveynler ile benzer tutuma sahip olmaları, elde edilen veriler çerçevesinde sağlıklı bir şekilde yorumlanamamaktadır. Bu konuda başka çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

F. AİLEDE YARDIMSEVERLİK EĞİTİMİ

Ailede yardımseverlik eğitimi; sözel telkin, model olma ve onaylama alt boyutlarında ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre incelenmiş, anlamlı farklılaşmalar çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. SÖZEL TELKİN BOYUTU

Ailede yardımseverlik eğitiminin sözel telkin boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda ebeveynin yaşı, cinsiyeti, annenin çalışma durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür.

a) Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 198: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaş Grubu	n	Ortalama	Standart Sapma
30 yaş ve altı	106	4,1038	1,04133
31-35 arası	180	3,9611	1,03764
36-40 arası	219	3,9269	1,02005
41-45 arası	240	3,6833	1,07059

46 ve üzeri	164	3,8049	1,07326
Toplam	909	3,868	1,0558

Tablo 198’de yaş değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 199: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	17,052	4	4,263	3,873	0,004
Gruplar içi	995,107	904	1,101		
Toplam	1012,158	908			

Tablo 199 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 200: Yaş Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi Sonuçları

Yaş grubu	Yaş grubu	Ortalamalar arası fark	Standart Hata	p
30 yaş ve altı	31-35 arası	0,14266	0,12845	0,801
	36-40 arası	0,17683	0,12414	0,612
	41-45 arası	0,42044	0,12236	0,006
	46 ve üzeri	0,2989	0,13075	0,15

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların “30 yaş ve altı” ile “41-45 arası” grupları arasında ve “30 yaş ve altı” grubu lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

b) Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t- testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 201: Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem İçin t- testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	S	T	Sd	P
Kadın	538	3,9442	1,01966	2,595	756,518	0,010
Erkek	371	3,7574	1,09812			

Ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t- testi* sonucunda anne ($\bar{x}=3,9442$) ve babalar ($\bar{x}=3,7574$) arasında anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

c) Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *ilişkisiz örneklem için t- testi* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 202: Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik İlişkisiz Örneklem İçin t- testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S	t	sd	p
Ev Hanımı	273	3,8535	1,07809	-2,102	536	0,036
Çalışan	265	4,0377	0,94873			

Annenin çalışma durumu değişkenine göre annelerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan *ilişkisiz örneklem için t-testi* sonucunda çalışan anne ($\bar{x}=4,0377$) ve ev hanımları ($\bar{x}=3,8535$) arasında çalışan anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

d) Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 203: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Evlilik Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma
0-5 yıl	72	4,1389	0,95395
6-10 yıl	174	4,046	1,03027
11-15 yıl	238	3,8067	1,05764
16-20 yıl	229	3,7336	1,10967
21 yıl ve üzeri	196	3,8418	1,01803
Toplam	909	3,868	1,0558

Tablo 203'te evlilik süresi değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 204: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	15,958	4	3,989	3,62	0,006
Gruplar içi	996,201	904	1,102		
Toplam	1012,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,034$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,005$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı evlilik süresine sahip ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 205: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Evlilik Süresi	Evlilik Süresi	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p	p	Anlamlı Fark
16-20 yıl	0-5 yıl	-0,40526	0,13422	0,030	0,001	11-15 yıl-0-5 yıl
	6-10 yıl	-0,31235	0,10713	0,037		16-20 yıl-0-5 yıl
	11-15 yıl	-0,0731	0,10039	0,998		16-20 yıl-6-10 yıl
	21 yıl ve üzeri	-0,10821	0,10327	0,969		21 yıl ve üzeri-0-5 yıl

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların 16-20 yıl grubu ile 0-5 yıl ve 6-10 yıl grubu arasında ve 16-20 yıl grubu aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

e) Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 206: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Çocuk Sayısı	n	Ortalama	Standart Sapma
1 çocuk	136	4,125	0,95404
2 çocuk	395	3,8608	1,02673
3 çocuk	252	3,7738	1,09346
4 çocuk ve üzeri	126	3,8016	1,13856
Toplam	909	3,868	1,0558

Tablo 206'da sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 207: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	11,795	3	3,932	3,557	0,014
Gruplar içi	1000,364	905	1,105		
Toplam	1012,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını görmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,009$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığında kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonu-

cunun da ($p=,015$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 208: Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	0,26424	0,09675	0,040
	3 çocuk	0,35119	0,10694	0,007
	4 çocuk ve üzeri	0,32341	0,13031	0,079

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların bir çocuk sahibi ebeveynler ile iki ve üç çocuk sahibi ebeveynler arasında ve bir çocuk sahibi ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Elde edilen bulgulara göre yardımseverlik değeri üzerine sözel telkinde ilk olarak 30 yaş ve altı ebeveynlerin 41-45 yaşlarındaki ebeveynlere oranla daha etkin olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi genç ebeveynlerin, ayet-hadis ve hikâye okuma, hatıra paylaşma gibi etkili sözel telkinde aktif olması; son dönem pedagojik söylemler ile değerler üzerine yazılan çocuk kitaplarının niceliksel-niteliksel olarak artışı ve çocuklara kitap okuma konusunda ebeveynlerin sık sık teşvik edilmesi ile ilgili olabilir.

Bir diğer sonuca göre anneler, babalara göre yardımseverlik konusunda daha fazla sözel telkin davranışında bulunmaktadırlar. Bu durum annelerin, babalara göre çocukla daha fazla ilgilenmeleri ile açıklanabilir. Annenin çalışan olmasının da sözel telkin davranışını olumsuz etkilemediği hatta ev hanımlarına göre çalışan annelerin değerler eğitimi sözel telkin davranışında daha aktif oldukları görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bir başka sonuca göre bir çocuk sahibi ebeveynler, iki ve üç çocuk sahibi olanlara göre yardımseverlik değerine yönelik sözel telkinde daha aktif çıkmıştır. Çocuk sayısı arttıkça ortalamaların düştüğü görülmektedir. Bu sonucun, çocukla nitelikli vakit geçirmek ile ilgili olduğu söylenebilir. Nitekim ayet/hadis okuma, hikâye anlatma gibi sözel telkin davranışı için çocukla etkili vakit geçirmek gerekmektedir ancak bu da çocuk sayısı arttıkça gerçekleştirilmesi zor bir davranıştır. Ayrıca 1

çocuk sahibi olanların çoğunlukla genç ebeveyn oldukları görülmekte ve yukarıda da ifade edildiği gibi 30 yaş altı ebeveynler, 41-45 yaşlarındaki ebeveynlere göre daha fazla sözel telkin davranışında bulunmaktadır. Ayrıca bir çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının okul öncesi dönemde olması muhtemel olduğundan anne babanın çocuğu ile vakit geçirme imkânının da daha fazla olduğu söylenebilir.

Bir diğer sonuca göre evlilik süresi 0-5 ve 6-10 yıl arası olan ebeveynler, 16-20 yıl evli olanlara göre sözel telkin davranışında daha aktif çıkmıştır. Bu durum evlilik süresi 0-10 yıl arası olan ebeveynlerin çocuklarının yaşları ile ilgili olabilir. Evliliğin ilk on yılında ailelerin okul öncesi ve ilkokul döneminde çocuklarının olduğu göz önüne alındığında kitap okuma, hikâye anlatma, ayet ve hadis okuma gibi etkili sözel telkin davranışında bulunma ihtimali yükselmektedir. Nitekim bulgulara göre evlilik süresi arttıkça sözel telkin davranışının ortalaması da düşmektedir.

2. MODEL OLMA BOYUTU

Ailede yardımseverlik eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma çıkmamıştır. Dürüstlük, saygı, sabır ve sorumluluk eğitiminin model olma boyutunda ifade edildiği gibi araştırmaya katılan ebeveynlerin yardımseverlik yaparak model olma davranışında da benzerlik taşıdıkları söylenebilir.

3. ONAYLAMA BOYUTU

Ailede yardımseverlik eğitiminin model olma boyutu ile ilgili elde edilen bulgular sonucunda sadece çocuğun cinsiyeti değişkeninde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür:

a) Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis Testi tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 209: Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sd	x2	P	Anlamlı Fark
Hepsi kız	179	436,89	2	9,517	0,009	erkek-hem kız hem erkek
Hepsi erkek	226	494,29				erkek-kız
Hem kızım hem oğlum var	504	443,82				

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın erkek çocuk sahibi ebeveynler ile kız çocuk sahibi ebeveynler ve hem kız hem erkek çocuk sahibi ebeveynler arasında, erkek çocuk sahibi ebeveynler lehine olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Elde edilen bulgulara göre erkek çocuk sahibi ebeveynler, kız çocuk sahibi olanlar ve hem kız hem erkek çocuk sahibi olan ebeveynlere göre yardımseverlik değerinde daha fazla onaylama davranışı göstermektedir. Adalet, dürüstlük ve sabır onaylama boyutunda da ortaya çıkan bu sonuç, daha önce de ifade edildiği gibi bazı davranışların kız çocuklarından doğal olarak beklenilmesi veya kız çocukları tarafından kendiliğinden yerine getirilmesi ile ilgili olabilir. Ünlü ve Metin tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre çalışkan olmak, bilimsel olmak gibi bazı değerlerde erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran, saygılı olmak, yardımsever olmak, işbirliği yapmak, sorumluluk sahibi olmak ve çevreyi korumak değerlerinde daha önde oldukları görülmektedir. Araştırmaya göre ilköğretim düzeyindeki kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre arkadaşlarına daha fazla yardımcı oldukları görülmüştür (Ünlü & Metin, İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlere Ulaşma Düzeyleri, 2016). Aslan'ın ilköğretim 4. sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada da, yardımseverlik ve hoşgörülülük davranışlarında kız öğrencilerin ortalaması erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır (Aslan, 2017). Dolayısıyla kız çocuklarının daha yardımsever olması, ebeveynlerin, erkek çocuklarına karşı "takdir etme, destekleme" gibi onay davranışlarını daha fazla gösterme ihtiyacı duymalarına sebep olmuş olabilir.

İMAN EĞİTİMİ BULGULAR

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altındaki ebeveynler 46 yaş üzerindeki ebeveynlerden daha aktif	41 ve üzeri yaşta olanlar, 31-35 arası yaş grubundaki ebeveynlerden daha aktif	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	İlköğretim mezunu ebeveynler, lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, lise mezunu ebeveynler de lisans mezunu ebeveynlerden daha aktif	x
Annenin Çalışma Durumu	x	Ev hanımları çalışan annelerden daha aktif	Ev hanımları çalışan annelerden daha aktif
Hanenin Aylık Geliri	Alt gelir grubunda yer alan ebeveynler diğer gelir gruplarına göre daha aktif	Alt gelir grubundaki katılımcılar, alt-orta ve üst gelir grubundan daha aktif	x
Evlilik Süresi	x	x	6-10 yıl arası evli olanlar 0-5 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl evli olanlardan daha etkin

Çocuk Sayısı	x	Üç çocuk sahibi ebeveynler, bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden, dört çocuk sahibi ebeveynler de bir çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif	x
Çocuğun Cinsiyeti	x	Sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuklara sahip ebeveynler, sadece kız çocukları olan ebeveynlerden daha aktif	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	x

İBADET EĞİTİMİ BULGULAR

Namaz Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	41 yaş ve üzeri ebeveynler 31-35 yaş arası ebeveynlerden daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	Babalar annelerden daha aktif	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	İlköğretim mezunu ebeveynler lise, lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, lise mezunu ebeveynler de lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha aktif	x	x
Annenin Çalışma Durumu	Ev hanımları çalışan annelerden daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	Alt gelir grubu alt-orta, üst-orta ve üst gelir grubundan; alt-orta gelir grubu üst-orta ve üst gelir grubundan daha aktif	x	x

Evlilik Süresi	6 yıl ve üzeri evli olanlar daha aktif	16 yıl ve üzeri evli olanları 6-10 yıl arası evli olanlardan daha aktif	x
Çocuk Sayısı	3 ve üzeri çocuğu olanlar daha aktif	Üç çocuk sahibi ebeveynler iki çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif	Üç çocuk sahibi olan ebeveynler bir, iki, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif
Çocuğun Cinsiyeti	Sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuğu olanlar sadece kız çocuğu olanlardan daha aktif	x	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	Ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynler ilahiyat lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha aktif	Uzun yıllar Kur'an kursuna devam eden ebeveynlerle ilahiyat alanında lisansüstü öğrenim gören ebeveynler temel dinî bilgilerini aileden alan ebeveynlerden daha aktif	x

Oruç Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	x	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	Anneler babalardan daha aktif	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	İlköğretim ve lise mezunu ebeveynler lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha aktif	İlköğretim mezunları diğer eğitim basamaklarından mezun olanların gerisinde	Lise mezunu ebeveynler lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, ilköğretim mezunu ebeveynler de lisansüstü mezunu ebeveynlerden daha aktif
Annenin Çalışma Durumu	Ev hanımları çalışan annelerden daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	Alt gelir grubunda yer alan ebeveynler üst-orta ve üst gelir grubunda yer alan ebeveynlerden daha aktif	x	x
Evlilik Süresi	x	x	11-15 yıl arası evli olanlar 0-5 yıl arası evli olanlardan; 16 yıl ve üzeri evli olanlar da 0-10 yıl arası evli olanlardan daha aktif

Çocuk Sayısı	Üç çocuk sahibi ebeveynler bir ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerden daha aktif	Üç çocuk sahibi ebeveynler bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif	Üç çocuk sahibi ebeveynler bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden; dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi ebeveynler de bir çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	x

Zekât Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	x	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	Anneler babalardan daha aktif
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	Lisans mezunu ebeveynler ilköğretim mezunu ebeveynlerden, lisansüstü mezunu ebeveynler de ilköğretim ve lise mezunu ebeveynlerden daha aktif	Lise mezunu ebeveynler ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha aktif
Annenin Çalışma Durumu	x	Çalışan hanımlar ev hanımlarından daha aktif	x
Hanenin Aylık Geliri	x	Üst gelir grubu alt, alt-orta ve üst-orta gelir grubundan; üst-orta gelir grubu da alt-orta gelir grubundan daha aktif	x
Evlilik Süresi	x	x	x
Çocuk Sayısı	x	x	x

Çocuğun Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Aldığı Din EĞitimi	İlahiyat Fakültesinden mezun olan ebeveynler aileden temel dini bilgileri alan ebeveynlerden daha etkin	İlahiyat lisans mezunu ebeveynlerin aileden temel dini bilgileri alan ebeveynlerden, İlahiyat lisansüstü mezunu ebeveynlerin de aileden temel dini bilgileri alan ebeveynler ile yaz Kur'an kurslarına veya ev/cami sohbetlerine devam etmiş ebeveynlerden daha aktif	x

DEĞERLER EĞİTİMİ BULGULAR

Adalet Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altındaki ebeveynler 46 yaş üzerindeki ebeveynlerden daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	Anneler, babalara göre daha aktif	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	İlahiyat ön lisans mezunu olan ebeveynler, aileden temel dini bilgileri almış olan ve ev/ cami sohbetlerine devam eden ebeveynlere göre daha aktif	x
Annenin Çalışma Durumu	Çalışan anneler, ev hanımı olan annelere göre daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	Alt gelir grubunda yer alan ebeveynler diğer gelir gruplarına göre daha aktif	x	x
Evlilik Süresi	x	x	6-10 yıl arası evli olanlar 0-5 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl evli olanlardan daha etkin

Çocuk Sayısı	1 çocuk sahibi olanlar 4 ve üzeri çocuk sahiplerine göre daha aktif	x	x
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	Erkek çocuk sahibi ebeveynler hem kız hem erkek çocuk sahibi olanlara göre daha aktif
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	Ailede temel dini bilgiler alan ebeveynler, imam hatip ortaokulundan mezun ebeveynler dışında, diğer ebeveyn gruplarına göre daha aktif

Dürüslük Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altı ebeveynler 41-45 yaş ile 46 yaş üzeri olan ebeveynlere göre daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	x	x
Annenin Çalışma Durumu	Çalışan anneler, ev hanımı olan annelere göre daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	x	x	x
Evlilik Süresi	x	x	x
Çocuk Sayısı	x	x	Bir çocuk sahibi ebeveynler iki, üç, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlere göre daha aktif
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	x

Saygı Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altı ebeveynler 41 yaş üstü ebeveynlere oranla daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	x	x
Annenin Çalışma Durumu	x	x	Ev hanımları, çalışan annelere göre daha aktif
Hanenin Aylık Geliri	x	x	x
Evlilik Süresi	x	x	x
Çocuk Sayısı	x	x	Bir, iki ve üç çocuk sahibi ebeveynler, 4 ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlere oranla daha aktif
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	Aileden din eğitimi alan ebeveynler uzun dönem Kur'an kursunda eğitim alıp mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlere oranla; yaz Kur'an kursuna devam eden ebeveynler de uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlere kıyasla daha aktif

Sabır Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	x	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	x	x
Annenin Çalışma Durumu	x	x	x
Hanenin Aylık Geliri	x	x	x
Evlilik Süresi	x	x	x
Çocuk Sayısı	x	x	1, 2 ve 3 çocuk sahibi ebeveynler, 4 ve üzeri çocuk sahibi olanlara göre daha aktif
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	Erkek çocuk sahibi ebeveynler, kız çocuk sahibi ebeveynlere oranla daha aktif
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	x

Sorumluluk Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altı ebeveynler, 41 yaş üstü ebeveynlere oranla daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	x	x
Annenin Çalışma Durumu	Çalışan anneler, ev hanımlarına göre sözel telkin davranışında daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	x	x	x
Evlilik Süresi	x	x	6-10 yıl evli olanlar, diğer tüm gruplara kıyasla daha aktif
Çocuk Sayısı	x	x	x
Çocuğun Cinsiyeti	x	x	x
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	Din eğitimini aileden alan ebeveynler –ilahiyat lisansüstü eğitim alanlar hariç– diğer gruplara göre daha aktif İlahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynler de uzun dönem Kur’an Kursu eğitimi alanlara nazaran daha aktif

Yardımseverlik Eğitimi Bulgular

Değişkenler	Sözel Telkin	Model Olma	Onaylama
Ebeveynin Yaşı	30 yaş ve altı ebeveynler, 41-45 yaşlarındaki ebeveynlere oranla daha aktif	x	x
Ebeveynin Cinsiyeti	Anneler, babalara göre daha aktif	x	x
Ebeveynin Eğitim Durumu	x	x	x
Annenin Çalışma Durumu	Çalışan anneler ev hanımlarına göre daha aktif	x	x
Hanenin Aylık Geliri	x	x	x
Evlilik Süresi	Evlilik süresi 0-5 ve 6-10 yıl arası olan ebeveynler, 16-20 yıl evli olanlara göre daha aktif	x	
Çocuk Sayısı	Bir çocuk sahibi ebeveynler, iki ve üç çocuk sahibi olanlara göre daha aktif	x	x

Çocuğun Cinsiyeti	x	x	Erkek çocuk sahibi ebeveynler, kız çocuk sahibi olanlar ve hem kız hem erkek çocuk sahibi olan ebeveynlere göre daha aktif
Ebeveynin Aldığı Din Eğitimi	x	x	x

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çocuğun din eğitiminde birincil rol oynayan ebeveynlere bu sorumluluklarını yerine getirirken yol gösterebilmek ve yardımcı olabilmek için öncelikle ne yaptıklarından haberdar olmak gerekmektedir. Aksi takdirde yapılacak tespit ve önerilerin uygulamada pek bir karşılığının ve değerinin olmayacağı açıktır. Topluların dinamik yapısı doğal olarak aileyi de etkilemekte, değişimden aileler de nasibini almaktadır. Bu durum ailelere yönelik araştırmaların yenilenmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu ihtiyaçtan hareketle gerçekleştirdiğimiz bu araştırmada ebeveynin yaşı, cinsiyeti, yaşadığı bölge, eğitim durumu, annenin çalışma durumu, hanenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve alınan din eğitimi değişkenlerine göre ailede din eğitiminin iman, ibadet ve ahlaki değerler alanlarından hangisiyle/hangileriyle ne ölçüde ve nasıl ilgilendiğinin farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde ettiğimiz sonuçlar ve değerlendirmelerimiz özetle şu şekildedir:

Araştırmamızda *ebeveynlerin yaşına göre* din eğitiminin ilgilendiği alanın ve ilgilenme biçiminin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yaşları 30'dan küçük olan ebeveynlerin, din eğitiminin iman alanında kitap okuma ve okutma ağırlıklı sözel telkin davranışına daha çok başvurdukları tespit edilmiştir. Bu sonuçta din eğitimi uzmanlarınca çocuklara Allah, Peygamber, Kur'an ve melekler hakkında kitaplar okuma ve okutmanın tavsiye edilmesinin ve çocuklara yönelik bu tür yayınlardaki belirgin artışın etkili olduğu anlaşılmaktadır. İbadet eğitiminde ise sözel telkinde ebeveynin yaşına dayalı farklılaşma sadece namaz eğitiminde tespit edilmiş olup, bu defa 41 yaş ve üzeri için söz konusudur. Bu farklılaşmanın namaz eğitiminde başvuru sözel telkinin biçiminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Zira buradaki ölçek maddelerimiz daha ziyade geleneksel dindarlık anlayışının desteklediği çocuk namaz kılmadığında kızma, başına kötü şeyler gelebileceğini söyleme gibi olumsuz bir içeriğe sahiptir. Bu da bize geleneksel söylemin 41 yaş ve üzerinde etkisini sürdürdüğünü göstermektedir. Diğer taraftan güncel pedagojik anlayışlara uygun nitelikli sözel telkin maddelerinin yer aldığı oruç ve zekât eğitiminde yaşa bağlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durum, olumsuz bir anlayış söz konusu değilse her yaştan ebeveynin oruç ve zekât ibadetlerinin sözel telkin boyutunda benzer tutum ve davranışlara sahip olduğu şeklinde yorumlanabileceği gibi, genç ebeveynlerin bu ibadetlerin eğitimiyle iman ve ahlaki değerler kadar ilgilenmediği şeklinde de düşünülebilir. Nitekim 30 yaşından küçük ebeveynlerin sabır hariç değerler alanında sözel telkin konusunda daha aktif oldukları görülmektedir. Bu sonuç yaşa dayalı farklılaşmada sözel telkinin niteliğinin yanı sıra telkine konu olan şeyin neliğinin de etkili olduğu anlamına gelmektedir. Günümüz eğitiminde yeterince öne çıkarılmadığını düşündüğümüz sabır değeri, bu durumun bir sonucu olarak genç kuşak ebeveynlerin çocuklarının kazanması için özel bir çaba harcadığı değerler arasında yer almamaktadır.

İman eğitimiyle namaz ve oruç eğitiminin model olma boyutunda 41 yaş üzeri katılımcılarımızın daha aktif oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç, 41 yaş ve sonrası namaz kılma ve oruç tutma oranlarıyla birlikte dindarlıkta yükselme görüldüğünü tespit eden araştırma sonuçlarıyla (Uysal, Yetişkinlikte Dindarlık ve Kültürel Arka Planı, 2006) tutarlılık arz etmektedir. Öte yandan ahlaki değerler alanının model olma boyutunda (adalet, dürüstlük, saygı, sabır, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri bağlamında) yaşa dayalı anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Bu durumda çocuklarına sözel telkin yoluyla ahlaki değerleri kazandırmaya çalışan ebeveynlerin, model olma konusunda kendilerini yetiştiren kuşakla benzerlik gösterdiği düşünülebilir. Nitelikli sözel telkine muhatap olan çocukların ebeveyn olduklarında model olmada lehlerine anlamlı bir fark oluşup oluşmayacağını ise zaman gösterecektir.

Onaylama davranışını göstermedeki farklılaşmanın ise ebeveynin yaşından ziyade çocukların yaşlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ancak bu tespiti doğrudan değil de *evlilik süresi ve çocuk sayısı* üzerinden dolaylı yaptığımızı ifade etmemiz gerekir. Bu bağlamda iman eğitiminin onaylama boyutunda 6-10 yıl arası evli olan ebeveynlerin lehine çıkan farklılaşma, bu katılımcılarımızın çocuklarının yaşlarının, ölçek maddelerimizde yer alan Kur'an'ı öğrenmeye, Peygamberimizi ve diğer peygamberleri tanımaya, sevmeye teşvik amaçlı onaylama ifadelerinin kullanılmasına daha uygun olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Namaz eğitiminde, dört ve üzeri çocuğu olan ailelerde onaylama davranışında görülen düşme ise bu gruptaki ebeveynlerin büyük kısmının çocuklarının 20'li, 30'lu yaşlarda olmasıyla yorumlanmıştır. Yine oruç eğitiminde bir çocuk sahibi ebeveynlerin onaylama davranışında pasif çıkması, bir çocuk sahibi katılımcılarımızın çoğunun evlilik süresinin 10 yılın altında olup çocuklarının yaşlarının çoğunlukla oruç tutamayacak kadar küçük olmasıyla açıklanmıştır. Dört ve üzeri çocuğu olan katılımcılarımızın üç çocuk sahibi olanların gerisinde kalması ise çocuklarının yaşlarının namaz ibadetinde olduğu gibi oruç ibadetinde de ölçek maddelerimizde yer alan onaylama davranışlarının gösterilmesi için uygun olmayacak kadar büyük olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Değerlerin eğitiminde de saygı ve sabır değerlerinde bir, iki ve üç çocuk sahibi ebeveynlerin onaylama davranışında dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlere oranla daha etkin çıkmaları, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının yaşlarının, onaylama davranışı gösterilmeyecek kadar büyük olmasına dayandırılmıştır. Benzer şekilde 6-10 yıl arası evli olanların 0-5 yıl ve 11 yıl ve daha uzun süreyle evli olanlara kıyasla sorumluluk onaylama davranışında daha etkin çıkmaları iman eğitiminin onaylama boyutunda olduğu gibi bu gruptaki ebeveynlerin çocuklarının yaşlarının onaylama davranışını göstermeye daha uygun olmasıyla izah edilmiştir. Burada ayrıca günümüz eğitim anlayışında sorumluluk değerine yapılan vurgunun genç ebeveynler üzerinde etkili olduğu değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Araştırmamızda evlilik süresi ve çocuk sayısına bağlı farklılaşmalar onaylama boyutu dışında da genel olarak ya ebeveynlerin ya da çocukların yaşlarıyla ilişkilendirilmiştir. Örneğin, ebeveynlerin evlilik süresi uzadıkça (16 yıl ve üzeri) ve çocuk sayısı arttıkça (üç ve üzeri) namaz eğitiminde daha çok sözel telkine başvurduklarının görülmesi ebeveynin yaşının ileri olmasıyla açıklanmıştır. Benzer şekilde katılımcılarımızın evlilik süresindeki artışın iman ve namaz eğitiminin model olma boyutunda anlamlı farklılaşmaya yol açtığı şeklinde elde edilen sonuç da ebeveynin yaşının ilerlemesinin etkisi şeklinde izah edilmiştir. Ancak 0-10 yıl arası evli olan ebeveynlerin yardımseverlik sözel telkin davranışında daha aktif çıkmaları, evliliğin ilk on yılında ailelerin çocuklarının okul öncesi ve ilkokul döneminde olmalarının kitap okuma, hikâye anlatma, ayet ve hadis okuma gibi etkili sözel telkin davranışında bulunma ihtimalini yükseltmesine binaen ebeveynin yaşının yanı sıra çocuklarının yaşlarına da bağlanmıştır.

Çocuk sayısı ile ilgili bulgulara gelince, üç çocuk sahibi ebeveynlerin iman, namaz ve oruç eğitiminin model olma boyutunda bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerden etkin çıkmaları yaşın ilerlemesiyle ibadetlerin ifasında artış görüldüğünü söyleyen araştırma bulgularıyla (Köktaş, 1993; Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014) ilişkilendirilmiştir. Zira bir ve iki çocuk sahibi katılımcılarımızın çoğunun yaşı 41'in altında iken üç çocuk sahibi olanların çoğunun yaşı 41'in üzerindedir.

Sözel telkin boyutuna gelince üç çocuk sahibi ebeveynler sadece oruç eğitiminin sözel telkin boyutunda bir ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerden daha aktif çıkmışlardır. Bu sonuç tarafımızca, bir ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarının yaşlarının oruç tutma konusunda sözel telkinde bulunmak için erken olduğunu düşünme ihtimallerinin yanı sıra çocuk sayısındaki artışın oruç eğitiminin sözel telkin boyutuna olumlu etki ettiği şeklinde değerlendirilmiştir. Diğer taraftan bir çocuk sahibi ebeveynler adalet değerinin sözel telkin boyutunda dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerden, dürüstlük ve yardımseverlik değerlerinin sözel telkin boyutunda ise iki, üç, dört ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerden daha aktif çıkmışlardır. Ekibimizce bu durum, sözel telkin ölçek maddelerimizin çocuklarla birebir vakit geçirmeyi gerekli kılması nedeniyle tek çocuk sahibi ebeveynlerin bu davranışları yerine getirmesinin daha fazla imkan dahilinde olmasının yanında ebeveynlerin yaşlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan genç ebeveynlerin, çocuklarına kitap okuma, hikâye anlatma gibi nitelikli sözel telkin davranışında daha aktif görüldükleri ifade edilmiştir. Ancak oruç ibadetinin benzer niteliğe sahip sözel telkin boyutunda 41 yaş ve üzerinde olanlar daha aktif çıkmışlardır. Bu durum din eğitiminin ağırlık verilen alanlarının yaş değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Nitekim elde ettiğimiz bulgulara göre yaşı 41'in üzerinde olanlar din eğitiminin ibadet alanına daha çok önem verirken 41 yaşından küçük olanlar ahlaki değerler alanına daha çok önem vermektedir. Ekibimiz bu değişimdeki önemli etkenlerden birinin son yıllarda din eğitimi uzmanlarınca ahlaki değerlere yapılan vurgu olduğunu düşünmektedir.

Araştırmamızda *hanenin aylık gelirin* de ebeveynlerin yaşı değişkeninde olduğu gibi ailede verilen din eğitiminin ilgilenilen alanı ve ilgilenme biçimi üzerinde farklılaşmaya yol açtığı tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz veriler doğrultusunda, alt gelir grubunda yer alan katılımcılarımızın iman eğitiminin sözel telkin ve model olma boyutu ile namaz, oruç ve adalet değerinin sözel telkin boyutunda genel olarak diğer katılımcılarımızdan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bu verilerimiz, konuyla ilgili diğer araştırmalarda (Acar, Yıldırım & Ergene, 1996; Yılmaz, 2008) ortaya konan sosyo ekonomik düzey düştükçe dindarlık düzeyinin belli alanlarda yükseldiğini gösteren verilerle tutarlılık arz etmektedir. Üst gelir grubu alt, alt-orta ve üst-orta gelir grubundan; üst-orta gelir grubu da alt-orta gelir grubundan sadece zekât eğitiminin model olma boyutunda daha yüksek puan almıştır. Bu sonucun da zekâtın mali güç gerektiren bir ibadet olmasından kaynaklandığı ortadadır. Ancak hanenin aylık gelirine bağlı olarak tespit ettiğimiz dindarlık düzeyinin niteliğine baktığımızda farkın genel olarak sözel telkin boyutunda görüldüğünü dikkate almamız gerekmektedir. Ekibimiz, araştırmamızda iman eğitimi hariç model olma boyutunda alt gelir grubundan olan aileler lehine anlamlı bir farklılaşmanın çıkmamasından hareketle gelir düzeyi düştükçe dindarlık düzeyinin yükseldiği şeklindeki genel yorumun yeterli olmadığını düşünmektedir. İman eğitimi model olmayla ilgili ölçek maddelerimizin de meleklerin sevapları ve günahları yazdığını ifade etme, haksızlıkların cezasının ahirette görüleceğini söyleme ve haksızlık yapanlara ahireti hatırlatma gibi sözel telkine yakın ifadeler olduğunu da belirtmemiz gerekir. Ortaya çıkan bu tabloyu iman ve ibadet ağırlıklı geleneksel dini söylemin düşük gelirli ailelerde daha fazla etkili olduğu şeklinde yorumlamaktayız. Bu doğrultuda, ahlaki değerlerden sadece adalet eğitiminin sözel telkin boyutunda alt gelir grubu lehine görülen farklılaşma da tarafımızdan sosyoekonomik eşitsizliklerin bu gelir grubundakiler üzerindeki etkisi olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmamızda *ebeveynin cinsiyetinin din eğitimine etkisi* konusunda, genel olarak ailede din ve ahlak eğitiminde annelerin daha etkin olduğunu gösteren araştırmalara benzer sonuçlar elde edilmiştir. Babaların annelerden daha aktif çıktığı tek boyut, namaz eğitiminin model olma boyutudur. Bu sonuç da erkeklerin camide ve cemaatle namaz kılma pratiğini kadınlardan daha sık yerine getirmeleriyle alakalı gözükmektedir.

Annelere gelince, araştırmamıza konu olan ibadetlerden oruç eğitimiyle, adalet ve yardımseverlik değerlerinin sözel telkin boyutunda babalara nazaran daha etkin çıkmışlardır. Ailede iman eğitimiyle dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerinin sözel telkininde ise dolaylı olarak annelerin daha etkin olduğu yorumuna gidilmiştir. Bu maddelerde karşımıza doğrudan çıkan sonuç yukarıda ifade edildiği üzere 30 yaşından küçük ebeveynlerin daha aktif oldukları şeklindedir. Ancak araştırmamıza katılan genç ebeveynlerin dörtte üçünün kadın olduğu düşünüldüğünde annelerin bu hususlarda da daha etkin oldukları yorumuna gidilmesinde bir sakınca görülmemiştir. Onaylama boyutunda ise annelerin zekât eğitiminde babalardan daha aktif çıktıkları görülmek-

tedir. Annelerin söz konusu boyutlardaki aktifliğinin çocuğun eğitiminden birinci derecede annelerin sorumlu olduğu şeklindeki anlayıştan ve babaların annelere kıyasla çocuk eğitiminde daha pasif kalmalarından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Özellikle ev hanımı annelerin çocuklarıyla babalardan daha fazla vakit geçirme imkanına sahip olmalarının da etkili olduğu kanaatindeyiz.

Ahlaki değerlerin onaylanması boyutunda ise yaş değişkenine benzer bir şekilde ebeveynin cinsiyetinden çok çocukların cinsiyetinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre erkek çocuk sahibi ebeveynler, saygı ve sorumluluk değerleri hariç konu edindiğimiz diğer değerlerde (adalet, dürüstlük, sabır ve yardımseverlik) sadece kız çocuğu olanlar ya da hem erkek hem kız çocuğu olanlardan daha fazla onaylama davranışı göstermektedir. Ekibimizce bu sonuç, bazı davranışların kız çocuklarından doğal olarak beklenilmesi veya kız çocukları tarafından kendiliğinden ve daha fazla yerine getirilmesiyle ilişkilendirilmiştir. Nitekim konuyla ilgili sınırlı sayıda araştırmada bazı değerlerin kız çocuklar tarafından daha fazla sergilendiği görülmektedir. Ancak diğer araştırmalarda kız çocuklarının kendiliğinden yerine getirdiği tespit edilen değerlerle, bizim araştırmamızda erkek çocuklarında görüldüğünde onaylanan değerler arasında bazı farklılıklar olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Konuyla ilgili 2016'da Ünlü ve Metin tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran, saygılı olmak, yardımsever olmak, işbirliği yapmak, sorumluluk sahibi olmak ve çevreyi korumak değerlerinde daha önde oldukları tespit edilmekle beraber, bizim araştırmamızda saygı ve sorumluluk değerlerinde çocuğun cinsiyetinden kaynaklanan bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan bu farklılıkla ilgili sağlıklı bir yorumda bulunabilmek için daha fazla veriye ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Çocukların cinsiyeti değişkenine bağlı olarak görülen diğer farklılaşmalarda da ahlaki değerlerin onaylama boyutunda yapılan yorumlara benzer değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu bağlamda, sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuklara sahip ebeveynlerin iman eğitiminin model olma boyutunda sadece kız çocukları olan ebeveynlerden daha yüksek puan almaları, ölçek maddelerimizde yer alan uyarı yönü ağır basan ifadelere kız çocuklarına sahip olan ebeveynlerin daha az ihtiyaç duyması ihtimaliyle ilişkilendirilmiştir. Söz konusu ilişkilendirme kız çocuklarının uyarı nitelikli söylemlere ihtiyaç gösteren davranışları daha az sergilediklerine işaret eden sınırlı sayıda araştırmanın (Derman & Başal, 2013; Ünlü & Metin, 2016) verileriyle temellendirilmiştir. Benzer şekilde kız çocuğu olan ebeveynlerin, sadece erkek veya hem kız hem erkek çocuğu olanlara göre namaz eğitiminde daha az sözel telkinde bulduklarının tespit edilmesi de tarafımızdan kız çocuklarına sahip olan ebeveynlerin olumsuz uyarıda bulunmalarını gerektiren davranışlarla daha az karşılaşma ihtimali üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmamızda *annelerin, çalışma durumlarına* bağlı olarak ailedeki din eğitiminin alanlarında ve boyutlarında farklı puanlar aldıkları görülmüştür. Ev hanımları iman eğitiminin model olma, onaylama boyutlarının yanı sıra namaz ve oruç eğitiminin sözel telkin boyutu ile oruç ibadetinin onaylama boyutunda çalışan annelerden daha aktif çıkmışlardır. İman ve ibadet alanında çalışan anneler sadece zekât eğitiminin model olma boyutunda daha etkin çıkmışlardır. Bu sonucun da çalışan hanımların gelir durumunun ev hanımlarından daha iyi olmasından kaynaklandığı açıktır. Ev hanımlarının daha etkin çıktıkları ölçek maddelerimizde yer alan meleklerin sevapları ve günahları yazdığını ifade etme, haksızlıkların cezasının ahirette görüleceğini söyleme ve haksızlık yapanlara ahireti hatırlatma, namaz kılmadığında çocuğa kızma, olumsuz uyarıda bulunma gibi normatif hususlar, ev hanımlarının geleneksel dindarlık eğilimlerinin çalışan kadınlara oranla daha yüksek olduğunu söyleyen araştırma verileriyle (Çekin, 2014) paralellik arz etmektedir.

Diğer taraftan çalışan anneler, adalet, dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin sözel telkin boyutunda ev hanımlarından daha etkin çıkmışlardır. Ahlaki değerler alanında ev hanımları sadece saygı eğitiminin onaylama boyutunda çalışan annelerden daha yüksek puan almışlardır. Bu sonuç da ev hanımlarının geleneksel dindarlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespitini teyit etmektedir. Çalışma hayatı içerisinde olan annelerin saygı ve sabır hariç ahlaki değerlerin sözel telkin boyutunda daha etkin çıkmaları ise ekibimizce, çalışan hanımların daha çok iş ve sosyal hayatlarında yaşadıkları tecrübelerin sonucu olarak değerlendirilmiştir. Ev hanımlarının ibadet eğitiminin, çalışan annelerin ise ahlaki değerlerin sözel telkin boyutunda daha yüksek puan almaları, tarafımızdan telkine konu olan şeyin mahiyeti ile ilişkilendirilmiş olup kadının çalışma hayatında yer almasının din eğitiminde ağırlık verilen alan ve ilgilenme biçiminin değişmeye başladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Başlayan bu değişimin model olma farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir. Ahlaki değerlere dair yapılan nitelikli sözel telkinin davranışlarda farklılaşmaya sebebiyet verip vermeyeceği zaman içinde yapılacak araştırmalarca ortaya konacaktır.

Katılımcılarımızın *eğitim durumlarıyla* ilgili elde ettiğimiz verilerin din eğitimi algısına ve ilgilenme biçimine göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Araştırmamızda ilköğretim ve lise mezunu ebeveynler, iman eğitiminin model olma boyutu ile namaz ve oruç ibadetlerinin sözel telkin boyutlarında eğitim seviyesi kendilerinden yüksek olan ebeveynlerden daha aktif çıkmışlardır. Bu sonuçlar bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe davranışsal dini değerlerin azaldığını söyleyen Yemez ve Akdoğan'ın araştırmasıyla (2019) benzerlik arz etmektedir. Ekibimiz araştırma sonuçları arasındaki bu benzerliği belirtmenin yanı sıra eğitim seviyesi yüksek ebeveynlerin namaz eğitiminin sözel telkin boyutundan düşük puan almalarını, namaz ibadetiyle ilgili kızma, olumsuz uyarıda bulunma gibi geleneksel söylemin eğitim seviyesi yükseldikçe etkisini yitirdiği şeklinde yorumlamıştır.

Eğitim seviyesiyle ailede verilen din eğitimi arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren bir diğer verimiz, oruç ve zekât ibadetlerinin onaylama boyutunda yer almaktadır. Nitekim lise mezunu katılımcılarımız lisans ve lisansüstü mezunu ebeveynlerden, ilköğretim mezunu katılımcılarımız da lisansüstü mezunu ebeveynlerden oruç eğitiminin onaylama boyutundan daha yüksek puan almışlardır. Lise mezunu ebeveynler zekât eğitiminin onaylama boyutundan da ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha etkin çıkmışlardır.

Diğer taraftan bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe ibadetlerin yerine getirilmesinde azalma görüldüğü yönündeki araştırma sonuçlarını desteklemeyen verilerimiz de bulunmaktadır. Bu verilerden ilki ilköğretim mezunlarının oruç eğitiminde model olma konusunda diğer eğitim basamaklarından mezun olanların gerisinde kalmalarıdır. Bu sonuç tarafımızca eğitim düzeyinin yükselmesinden ziyade, araştırmamıza katılan lise mezunlarının %39'unun, lisans ve lisansüstü mezunlarının ise yarısından fazlasının örgün din eğitimi almalarından dolayı katılımcılarımızın din eğitimi aldıkları yerin etkisiyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Eğitim seviyesi yükseldikçe zekât eğitiminin model olma boyutundan alınan puanların artması (Lisans mezunu ebeveynlerin ilköğretim mezunu ebeveynlerden, lisansüstü mezunu ebeveynlerin de ilköğretim ve lise mezunu ebeveynlerden daha aktif çıkmaları) da ilk bakışta eğitim seviyesi yükseldikçe ibadetlerin ifasının azaldığı tespitiyle örtüşmemektedir. Ancak tarafımızdan bu sonuç zekâtın malî güç gerektiren bir ibadet olması nedeniyle eğitim seviyesinden ziyade katılımcıların gelir durumunun yükselmesiyle ilişkilendirilmiştir. Nitekim zekât eğitiminin onaylama boyutunda lise mezunu ebeveynler ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha yüksek puan almışlardır.

Araştırmamızda, eğitim durumu değişkeni ile ilgili ortaya çıkan en dikkat çekici sonuç ise; düşük ya da yüksek olsun eğitim seviyesinin ahlaki değerler alanında anlamlı bir farklılaşmaya sebebiyet vermediğinin tespit edilmesidir.

Son olarak katılımcılarımızın *din eğitimini nereden aldıklarının* araştırmamıza konu olan tüm ibadetlerin eğitiminde anlamlı farklılaşmaya sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlerin, namaz eğitiminde sözel telkine başvurma konusunda yüksek din öğretimi alan ilahiyat lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha etkin çıktıkları görülmektedir. Bu sonuç tarafımızdan ev/cami sohbetlerinde geleneksel söylemin (ibadeti yerine getirmeyenlere olumsuz tepki gösterme gibi) etkisini sürdürdüğü, örgün din eğitiminin ise ibadet eğitiminde kızma, olumsuz uyarıda bulunma şeklindeki telkinlere başvurma davranışını azaltmada etkili olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Namaz eğitiminin model olma boyutunda uzun yıllar Kur'an kursuna devam eden ebeveynlerle ilahiyat alanında lisansüstü öğrenim görmüş ebeveynlerin temel dinî bilgilerini aileden alan ebeveynlerden anlamlı şekilde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Ekibimiz bu bulguyu değerlendirirken uzun dönem Kur'an kursu eğitimiyle ilahiyat lisansüstü eğitimini ayrı ayrı ele almayı tercih etmiştir. Bu nedenle yorumlarken bir taraftan Kur'an kursu eğitiminin cemaatle namaz kılma, nafile namaz kılma gibi hususları özendirme ihtimali ifade edilirken, diğer taraftan ilahiyat alanında lisansüstü öğrenim görenlerin aldıkları din eğitiminin belirleyici olduğu belirtilmiştir.

Oruç eğitiminin model olma boyutunda imam hatip lisesi, ilahiyat lisans, ilahiyat lisansüstü mezunları, uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olanlar da dahil başka yerlerden din eğitimi alanlardan; ilahiyatönlisans mezunları aileden temel dini bilgileri alanlar ve yaz Kur'an kurslarına devam edenlerden; imam hatip ortaokulundan mezun olanlar ise aileden temel dini bilgileri alanlardan daha etkin çıkmışlardır. Tarafımızca bu veriler ülkemizde örgün din eğitiminin oruç ibadetinde model olmayı destekleyici bir rol oynadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Zekât eğitiminin model olma boyutunda ilahiyat fakültesi mezunu ebeveynler aileden temel dini bilgiler alan ebeveynlerden, ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynler de aileden temel dini bilgiler alan ebeveynler ile yaz Kur'an kurslarına ve ev/cami sohbetlerine devam etmiş ebeveynlerden daha yüksek puan almışlardır. Ekibimiz bu verileri yorumlarken gelir durumunun yanı sıra yüksek din öğretiminin zekât ibadetinin model olma boyutunda yönlendirici bir rol oynadığına işaret etmiştir.

Ahlaki değerler alanında ilk olarak ilahiyat ön lisans mezunu olan ebeveynlerin adalet değeri model olmada aileden temel dini bilgileri almış olan ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlere göre daha etkin oldukları görülmektedir. Burada ekibimiz genel olarak ortalamalara bakıldığında aileden temel dini bilgileri almış olan ve ev/cami sohbetlerine devam eden ebeveynlerin puanlarının diğer din eğitimi seviyelerine göre düşük kalmasını da göz önünde bulundurarak planlı programlı din eğitiminin, adalet davranışını göstermeye olumlu katkıda bulunduğu yorumunu getirmiştir.

Ahlaki değerlerin onaylama boyutunda ise genel olarak örgün din eğitimi alanların aleyhine bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Şöyle ki; temel dini bilgileri aileden alan ebeveynler, imam hatip ortaokulundan mezun ebeveynler dışında diğer ebeveyn gruplarına göre adalet değerini onaylama davranışında daha etkin çıkmışlardır. Temel dini bilgileri aileden alan ebeveynlerin saygı ve sorumluluk değerlerinin onaylama davranışlarında da bazı katılımcı gruplarımızdan (saygıda Kur'an kursundan mezun olanlar ve ilahiyat lisansüstü eğitimi alanlardan; sorumlulukta -ilahiyat lisansüstü eğitim alanlar hariç- diğer gruplardan) daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Saygı değerinin onaylama boyutunda yaz Kur'an kursuna devam eden ebeveynlerin de uzun dönem süren Kur'an kursundan mezun olan ve ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlere kı-

yaşla daha etkin oldukları tespit edilmiştir. Ahlaki değerlerin onaylama boyutunda örgün din eğitimi alanların lehine çıkan tek sonuç, ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlerin uzun dönem Kur'an kursu eğitimi alanlardan daha aktif çıkmalarıdır. Bu sonuçlar tarafımızdan ilk olarak aileden alınan din eğitiminin model olmaya nispetle pasif bir davranış olan onaylamada daha etkili olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Saygı değeri özelinde din eğitimi aileden alan bireylerin farklı eğitim düzeylerine sahip olmalarına rağmen onaylama davranışında benzerlik göstermeleri, saygı konusunda geleneksel kodların devam ettirilmesinde ailenin etkisini sürdürdüğü şeklinde yorumlanmıştır. Burada ilahiyat lisansüstü eğitim alan ebeveynlerle ilgili olarak saygı ile ilgili geleneksel bazı davranış kalıplarına ihtiyatlı yaklaşmış olabilecekleri ifade edilmiştir. Kur'an kursu mezunlarıyla ilgili bir yorum getirilememiştir. Bu iki veriyle ilgili sağlıklı yorum yapılabilmesi için daha fazla veriye ihtiyaç bulunmaktadır. Aynı şekilde ilahiyat lisansüstü mezunu ebeveynlerin, sorumluluk eğitiminde aileden din eğitimi alan ebeveynler ile benzer tutuma sahip olmalarının da sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi için başka çalışmalara ihtiyaç vardır.

Öte yandan dürüstlük, saygı, sabır, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin eğitiminde alınan din eğitiminin model olma boyutunda anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmektedir. Bu durumun örgün din eğitimi almayan katılımcılarımızın da ortalamalarının yüksek olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Araştırmamızda katılımcılarımızın yaşadığı bölgenin ailedeki din eğitiminde farklılaşmaya sebebiyet verip vermediği de tespit edilmek istenmiştir. Ancak literatürde yeterli çalışma olmaması nedeniyle bölge değişkenine bağlı verilerimizin çoğuna sağlıklı bir yorum getiremediğimiz için bu verilere yorumsuz olarak çalışmanın ek kısmında yer verilmiştir.

ÖNERİLER

Aileye yönelik çalışma ve seminerlerde din eğitiminin her bir alanının önemli olduğu vurgusu yapılmalı, ibadet alanını ihmal edip değerler eğitimine odaklanmak ya da tam tersi uygulamaların uygun olmadığı ifade edilmelidir. Düzenlenecek seminerlerde araştırma verilerimiz doğrultusunda genç kuşak ebeveynlerde ibadetler, ileri yaştaki ebeveynlerde değerler alanındaki eğitimi de önemsemeleri noktasında bilinç oluşturmak hedeflenmelidir.

Yapılacak çalışma ve seminerlerde din eğitiminin tüm alanlarında (iman, ibadet, ahlaki değerler) model olma boyutunun öne çıkarılması gerekmektedir. Özellikle genç kuşak (41 yaş altı) ebeveynlerde iman ve ibadet eğitiminin model olma boyutunun önemi noktasında farkındalık oluşturacak çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmamızda örgün din eğitiminin ibadet eğitiminde kızma, olumsuz uyarıda bulunma şeklindeki telkinlere başvurma davranışını azaltmada etkili olduğu görülmüştür. Buradan hareketle yaygın din eğitiminde örgün din eğitimindeki söylem ve uygulamaların modellenmesi faydalı olacaktır.

Din eğitimi esnasında çocuğa kızma, olumsuz uyarıda bulunma gibi alanın uzmanlarınca onaylanmayan davranışların daha çok ev hanımları arasında devam ettiği görülmüştür. Aile seminerlerinde söz konusu davranışların zararları üzerinde durularak ebeveynlere nasıl davranmaları gerektiğine dair pratik öneriler sunulmalıdır.

Ev/cami sohbetlerinde geleneksel söylemin olduğu gibi sürdürülmesinden kaynaklanan bazı sorunların giderilebilmesi için yapılacak çalışma ve seminerlerde bu gruplara ulaşmanın yolları araştırılmalıdır.

Ailede din ve değerler eğitiminde annelerin daha etkin olduğu bulgumuza binaen babaların da çocuk eğitiminde aktif rol almasını destekleyici çalışma ve seminerlerin yapılması gerekmektedir.

Ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına davranışlarının farklı olduğunu destekleyen bulgularımız ışığında yapılacak çalışma ve seminerlerde ailelerin kız ve erkek çocuklarına eşit davranmaları vurgusu öne çıkarılmalıdır.

Uygulamaya yönelik yukarıdaki önerilerimizin yanı sıra çalışmamız sürecinde din eğitimi alanında araştırılmasına ihtiyaç olduğunu tespit ettiğimiz bazı konular da şu şekildedir:

Bu çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırmak için ebeveynin eğitim seviyesinin değerler eğitiminde etkili olup olmadığına dair araştırmalar yapılmalıdır.

Genç kuşak ebeveynlerce ahlaki değerlere dair yapılan nitelikli sözel telkinin çocukların davranışlarında ne gibi farklılaşmalara yol açtığını araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır.

Ailede kız ve erkek çocuklara farklı davranmanın sebepleri ve sonuçları üzerine araştırmalar yapılmalıdır.

İlahiyat lisansüstü mezunu ebeveynler üzerine ayrı çalışmalar yapılması faydalı olacaktır.

Yaşanılan bölgenin din eğitimine etkisi konusunda bölge bazlı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, S. (2008). *6-12 Yaş Arası Çocukların Dini ve Ahlakî Gelişimlerinde Anne ve Babalarının Rolü (İzmir ve Sakarya Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Abanoz, S. (2020). 6-12 Yaş Arası Çocukların Dini ve Ahlakî Gelişimlerinde Anne ve Babaların Rolü. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 120-148.
- Acar, N. V., Yıldırım, İ., & Ergene, T. (1996). Bireylerin Dindarlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45-56.
- AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı. (2021, Nisan 30). acev.org: <https://www.acev.org/biz-kimiz/tarihce/> adresinden alındı
- Ağırakça, G. P., & Gümüş, A. (2018). *Ailede Din Eğitimi*. İstanbul: YEKDER Yayınları.
- Alpaydın, Y., Ayar, H., & Gümüş, A. (2015). *Çocukların Dini Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü: Beklentileri ve Zorlanma Alanları*. İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Altıntaş, R. (1999). Aile ve Okulda İnanç Eğitimi. *Mehir*,(3), 55-59.
- Aslan, S. (2017). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimleri ile Yardımseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 163-175.
- Ay, M. E. (1994). Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*,(1), 163-170.
- Ay, M. E. (1997). *Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi*. İstanbul: Mavi Yayıncılık.
- Ay, M. E. (2005). Ailede verilecek Din Eğitiminde Genel Prensipler. *İslamda Aile ve Çocuk Terbiyesi II*, s. 361-374. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Ay, M. E. (2007). Ailede İdeal Din Eğitimi için Üç Esas. *Eğitim Yazıları*, (12), 73-84.
- Aydın, A. R. (1996). Çocuğun Dini Şahsiyet Kazanmasında Ailenin Önemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(8), 211-219.
- Aydın, M. Z. (2005). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları: 2005.
- Ayhan, H. (1971). Ailede Din Eğitimi. *Diyanet İlmi Dergi*, 10, s. 409-413.
- Bayraktar, F. (1995). Ailenin Eğitim Görevi. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*,(2), 117-142.

Bayraktar, M. F. (2010). Ailede Ahlak Eğitimi ile İlgili Bir Bibliyografya Çalışması (Osmanlı Örneği). *Aile ve Eğitim-TartıŐmalđ İlmî Toplantı-* (s. 348-370). İstanbul: Ensar Neşriyat.

Can, A. (2014). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: PegemA.

Cesur, M. (1997). *Lokman Sûresi IŞığında Ailede Çocuğun Ahlakî Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çamdibi, H. M. (2005). Ailede Çocuğun Ahlakî Terbiyesi. *İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi (II)*, (s. 127-133). İstanbul: Ensar Neşriyat.

Çamdibi, H. M. (2010). Ailede Ahlak Terbiyesi. *Aile ve Eğitim-TartıŐmalđ İlmî Toplantı-* (s. 97-122). İstanbul: Ensar Neşriyat.

Çarkoğlu, A., & Kalaycıoğlu, E. (2009). *Türkiye'de Dindarlık: Uluslararası Bir KarŐılaŐtırma*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.

Çekin, A. (2014). Kur'an Kurslarına Giden Kadınların Dindarlık Algıları: Normatif ve Popüler Dindarlık Üzerine Nicel Bir Çalışma. *EKEV Akademi Dergisi*, 523-536.

Derman, M. T., & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 115-144.

Diyanet İŞleri Başkanlığı. (2014). *Türkiye'de Dinî Hayat Araştırması*. Ankara: Diyanet İŞleri Başkanlığı.

Dodurgalı, A. (1996). *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*. İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Doğan, H. (2020). Aile İçi Çocuk Eğitiminde Takip Edilecek Temel Dinî ve Ahlakî İlkeler. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 298-311.

Erdem, E. (2001). *Muvatta Hadisleri IŞığında Ailede Çocuğun Din Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gül, O. (2004). *Ailenin Dinî Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gümrükçüoğlu, S. (2017). Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü. *KADEM: Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 39-60.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kasapoğlu, A. (2008). Kur'an'a Göre Ailenin Din Eğitimi Görevi: İman ve İbadet Eğitimi. *Diyanet İlmî Dergi*, XLIV(2), 7-26.

- Kılıç, F. (2012). *Dinî Kimliğin Oluşmasında Yetişkin Tutumlarının Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, A. (2008). Okul Çağı Çocuklarının Ailede Din Eğitimi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,(17), s. 145-176.
- Koç, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Ailede Çocuğun Din Eğitimi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi Çocuk Sorunları ve İslâm Sempozyumu*, (s. 627-658). Rize.
- Köktaş, M. E. (1993). *Türkiye’de Dinî Hayat*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Köse, E. (2015). Bilimsel Araştırma Modelleri. (R. Y. Kıncal içinde), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 99-123). Ankara : Nobel Yayınları.
- Köylü, M. (2009). Ahlak Eğitiminde Ailenin Rolü. *Çağımızın Ahlak Bunalımı ve Çözüm Arayışları -Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı-*, (s. 387-410).
- Köylü, M. (2010). Değerler Eğitiminde Ailenin Fonksiyonu. *Aile ve Eğitim-Tartışmalı İlmi Toplantı* (s. 227-260). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Öcal, M. (1996). Ailede Çocukların Dinî ve Ahlakî Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*,(3), 187-206.
- Önder, N. (2013). Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 35-61.
- Özbek, A. (2010). Ailede Dini Sorumluluk Eğitimi. *Aile ve Eğitim-Tartışmalı İlmi Toplantı* (s. 319-339). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Özdemir, Ö. (2019). Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,(47), 313-343.
- Özdemir, Ş. (2002). Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*,(9), s. 113-131.
- Özensel, E. (2004). Türk Toplumunda Çocuğun Yetiştirilmesinde Annenin Rolü: Konya İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6),77-96.
- Özkan, F. (2011). Çocuğun Din Eğitiminde Anne-Babanın Etkisi: Diyarbakır Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, F. (2019). Ailenin Dini Tutum ve Davranışlarının Çocuğun Dini Tutum ve Davranışlarına Etkisi: Diyarbakır Örneği. *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*,(7), 63-109.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel.

Tavukçuoğlu, M. (2000a). Avrupa'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi (Avusturya Örneği). Konya: Mehir Vakfı Yayınları. Tavukçuoğlu, M. (2000b). *Belçika'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi*. Konya: Mehir Vakfı Yayınları.

TÜİK. (2006). *Aile Yapısı Araştırması 2006*. Ankara: TÜİK Matbaası.

Uysal, V. (1995). İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma. *İslâmî Araştırmalar*, 263-271.

Uysal, V. (2006). Yetişkinlikte Dindarlık ve Kültürel Arka Planı. *Yetiőkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri* (s. 207-245). İstanbul: Ensar Neşriyat.

Ünal, D. (2008). Çocuğun Din Eğitiminde Ana-Baba Rollerini. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlü, İ., & Metin, Ö. (2016). İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlere Ulaşma Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırőehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 697-713.

Y. Yazıcıoğlu, S. E. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yapıcı, A. (2012). Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaőması: Bir Meta-Analiz Denemesi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1-34.

Yazoğlu, R. (2016). Aile İçi Din Eğitiminin Aile Fertlerinin Ahlakı Üzerindeki Etkileri. *İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Uluslararası Aile İçi Eğitim Çalıőtayı*, 15-20.

Yemez, İ., & Akdoğan, M. Ő. (2019). Dini Değerlerin Demografik Faktörlere Göre İncelenmesi: Sivas İli Örneği. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 469-490.

Yiğit, A. (2006). Çocuğun Gelişim Özellikleri ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (22), s. 179-203.

Yılmaz, S. (2008). *Türk Ailesinin Dönüőümü ve Din*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yorulmaz, B. (2018). *Ailede Değerler Eğitimi*. İstanbul: Erkam Yayınları.

Ekler

BÖLGE DEĞİŞKENİ İLE İLGİLİ BULGULAR

A. İMAN EĞİTİMİ

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 210: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,6224	1,00356
İç Anadolu Bölgesi	125	3,728	0,97033
Ege Bölgesi	101	3,9109	1,00099
Akdeniz Bölgesi	109	4,0367	1,02674
Karadeniz Bölgesi	121	3,9504	0,96481
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,1892	0,87077
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,8824	0,89192
Toplam	909	3,8328	0,99036

Tablo 210'da Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 211: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	30,811	6	5,135	5,387	0,000
Gruplar içi	859,772	902	0,953		
Toplam	890,583	908			

Tablo 211 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı bölge gruplarının Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 212: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	-0,10555	0,10425	0,985
	Ege Bölgesi	-0,28844	0,1126	0,364
	Akdeniz Bölgesi	-0,41425	0,10948	0,027
	Karadeniz Bölgesi	-0,32796	0,10545	0,141
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,56674	0,12698	0,003
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-0,2599	0,12023	0,587

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında ve Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$). Diğer bölgeler arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır.

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 213: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,9932	1,13581
İç Anadolu Bölgesi	125	4,056	1,0419
Ege Bölgesi	101	4,4653	0,90071
Akdeniz Bölgesi	109	4,3853	0,91194
Karadeniz Bölgesi	121	4,2975	0,8626
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,473	0,78029
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	4,2118	0,96479
Toplam	909	4,2013	1,01104

Tablo 213'te Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 214: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	25,894	4	6,473	6,486	0,000
Gruplar içi	902,265	904	0,998		
Toplam	928,158	908			

Tablo 214 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı bölge gruplarının Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 215: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede İman Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	-0,0628	0,10639	0,999
	Ege Bölgesi	-0,47215	0,11492	0,010
	Akdeniz Bölgesi	-0,39212	0,11173	0,056
	Karadeniz Bölgesi	-0,30432	0,10762	0,240
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,47978	0,12959	0,034
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-0,21857	0,1227	0,787

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında ve Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$). Diğer bölgeler arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır.

B. İBADET EĞİTİMİ

1. NAMAZ EĞİTİMİ

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 216: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,0306	1,30988
İç Anadolu Bölgesi	125	3,04	1,35837
Ege Bölgesi	101	3,505	1,34628
Akdeniz Bölgesi	109	3,4679	1,2879
Karadeniz Bölgesi	121	3,3967	1,30051
Doğu Anadolu Bölgesi	74	3,7838	1,18519
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,4941	1,28752
Toplam	909	3,2904	1,32551

Tablo 216'da Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 217: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	58,671	6	9,778	5,74	0,000
Gruplar içi	1536,656	902	1,704		
Toplam	1595,327	908			

Tablo 217 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı bölge gruplarının Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 218: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,75317	0,16975	0,003
	İç Anadolu Bölgesi	0,74378	0,19144	0,020
	Ege Bölgesi	0,27883	0,19972	0,924
	Akdeniz Bölgesi	0,31589	0,1966	0,859
	Karadeniz Bölgesi	0,38709	0,19262	0,671
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,28967	0,20752	0,924

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara ve İç Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model alma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 219: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	2,6701	0,99658
İç Anadolu Bölgesi	125	2,832	1,12691
Ege Bölgesi	101	2,8812	1,0797
Akdeniz Bölgesi	109	3,0826	1,09822
Karadeniz Bölgesi	121	3,0661	1,09343
Doğu Anadolu Bölgesi	74	3,1757	1,27524
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	2,8471	1,07466
Toplam	909	2,8757	1,0921

Tablo 219'da Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 220: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	28,454	6	4,742	4,056	0,001
Gruplar içi	1054,499	902	1,169		
Toplam	1082,953	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını belirlemek için yapılan Levene testi sonucunda varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,042$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığında kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,001$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 221: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Namaz Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Alma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	-0,16193	0,11635	0,975
	Ege Bölgesi	-0,21112	0,12215	0,837
	Akdeniz Bölgesi	-0,4125	0,12018	0,015
	Karadeniz Bölgesi	-0,39605	0,11515	0,015
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,50561	0,15923	0,041
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-0,17699	0,13025	0,979

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Akdeniz, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında ve Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

2. ORUÇ EĞİTİMİ

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 222: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,9184	1,05488
İç Anadolu Bölgesi	125	3,76	0,96219

Ege Bölgesi	101	4,2574	0,9017
Akdeniz Bölgesi	109	4,0367	1,04462
Karadeniz Bölgesi	121	4,0579	1,01897
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,2568	0,93722
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	4,0824	0,96624
Toplam	909	4,0099	1,01145

Tablo 222'de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 223: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	21,77	6	3,628	3,608	0,002
Gruplar içi	907,141	902	1,006		
Toplam	928,911	908			

Tablo 223 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağı da yer almaktadır.

Tablo 224: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Ege Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,33906	0,11566	0,199
	İç Anadolu Bölgesi	0,49743	0,13418	0,034

	Akdeniz Bölgesi	0,22073	0,13851	0,864
	Karadeniz Bölgesi	0,19957	0,13516	0,902
	Doğu Anadolu Bölgesi	0,00067	0,15345	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,17507	0,14761	0,965

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Ege Bölgesi ile İç Anadolu Bölgeleri arasında ve Ege Bölgesi lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis Testi tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 225: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
Marmara Bölgesi	294	470,53	6	14,753	0,022	Marmara-Akdeniz
İç Anadolu Bölgesi	125	473,38				Marmara-Karadeniz
Ege Bölgesi	101	443,07				İç Anadolu-Akdeniz
Akdeniz Bölgesi	109	431,22				İç Anadolu-Karadeniz
Karadeniz Bölgesi	121	425,28				Doğu Anadolu-Karadeniz
Doğu Anadolu Bölgesi	74	473,19				
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	445,41				

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın Marmara-Akdeniz, Marmara-Karadeniz bölgeleri arasında, Marmara Bölgesi lehine; İç Anadolu-Akdeniz, İç Anadolu-Karadeniz bölgeleri arasında, İç Anadolu Bölgesi lehine ve Doğu Anadolu-Karadeniz Bölgeleri arasında, Doğu Anadolu Bölgesi lehine olduğu belirlenmiştir.

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 226: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	sd	x ²	p	Anlamlı Fark
Marmara Bölgesi	294	470,58	6	22,978	0,001	Marmara-Doğu Anadolu
İç Anadolu Bölgesi	125	435,74				Marmara-Karadeniz
Ege Bölgesi	101	522,27				Ege-Marmara
Akdeniz Bölgesi	109	458,46				Ege-Karadeniz
Karadeniz Bölgesi	121	419,62				Ege- G. Doğu Anadolu
Doğu Anadolu Bölgesi	74	407,05				Ege-İç Anadolu
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	85	437,18				Ege-Doğu Anadolu

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Oruç Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p<0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın Marmara-Doğu Anadolu, Marmara-Karadeniz bölgeleri arasında Marmara Bölgesi lehine ve Ege Bölgesi ile tüm bölgeler arasında Ege Bölgesi lehine olduğu belirlenmiştir.

3. ZEKÂT EĞİTİMİ

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 227: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,4932	1,19082
İç Anadolu Bölgesi	125	3,352	1,08699
Ege Bölgesi	101	3,6139	1,13991
Akdeniz Bölgesi	109	3,7615	1,07926
Karadeniz Bölgesi	121	3,7355	1,14578
Doğu Anadolu Bölgesi	74	3,9595	0,95715
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,7059	1,11081
Toplam	909	3,6095	1,13629

Tablo 227'de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 228: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	26,559	6	4,426	3,485	0,002
Gruplar içi	1145,8	902	1,27		
Toplam	1172,359	908			

Tablo 228 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 229: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçlarını

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,46626	0,14658	0,121
	İç Anadolu Bölgesi	0,60746	0,16531	0,037
	Ege Bölgesi	0,3456	0,17246	0,675
	Akdeniz Bölgesi	0,19799	0,16976	0,968
	Karadeniz Bölgesi	0,22392	0,16633	0,936
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,25358	0,17919	0,919

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile İç Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan elde edilen veriler normal dağılıma sahip olmadığı için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılamamıştır. Bu nedenle ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 230: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin Onaylama Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Kruskal Wallis Testi* Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	sd	x2	p	Anlamlı Fark
Marmara Bölgesi	294	471,04	6	13,777	0,032	Marmara-Akdeniz
İç Anadolu Bölgesi	125	446,22				Marmara-Karadeniz
Ege Bölgesi	101	493,07				Ege-Akdeniz
Akdeniz Bölgesi	109	425,8				Ege-Karadeniz
Karadeniz Bölgesi	121	423,73				Ege- G. Doğu Anadolu
Doğu Anadolu Bölgesi	74	467,38				
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	438,38				

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Zekât Eğitimi Davranış Ölçeğinin onaylama boyutundan aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını görmek için yapılan *Kruskal Wallis Testi* sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). *Mann-Whitney U Testi* ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın Marmara-Akdeniz, Marmara-Karadeniz bölgeleri arasında Marmara Bölgesi lehine, Ege-Akdeniz, Ege-Karadeniz, Ege-G. Doğu Anadolu Bölgeleri arasında Ege Bölgesi lehine olduğu belirlenmiştir.

C. AİLEDE DEĞERLER EĞİTİMİ

1. ADALET

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 231: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,4048	1,10666
İç Anadolu Bölgesi	125	3,424	1,05696
Ege Bölgesi	101	3,7426	1,06446
Akdeniz Bölgesi	109	3,7339	1,07705
Karadeniz Bölgesi	121	3,8347	1,07507
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,0946	0,95328
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,6588	1,04144
Toplam	909	3,6216	1,08849

Tablo 231’de Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 232: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	43,727	6	7,288	6,369	0,000
Gruplar içi	1032,091	902	1,144		
Toplam	1075,817	908			

Tablo 232 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 233: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Adalet Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçlarını

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Karadeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,42995	0,11553	0,032
	İç Anadolu Bölgesi	0,41071	0,13642	0,171
	Ege Bölgesi	0,09214	0,14417	0,999
	Akdeniz Bölgesi	0,10077	0,14126	0,998
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,25988	0,15786	0,844
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,17589	0,15139	0,969
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,68983	0,13912	0,000
	İç Anadolu Bölgesi	0,67059	0,1569	0,006

	Ege Bölgesi	0,35202	0,16368	0,593
	Akdeniz Bölgesi	0,36065	0,16112	0,543
	Karadeniz Bölgesi	0,25988	0,15786	0,844
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,43577	0,17007	0,364

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Karadeniz Bölgesi ile Marmara Bölgesi arasında, Karadeniz Bölgesi lehine ve Doğu Anadolu Bölgesi ile Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri arasında ve Doğu Anadolu Bölgesi lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

2. DÜRÜSTLÜK

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 234: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,7551	1,01921
İç Anadolu Bölgesi	125	3,648	1,04924
Ege Bölgesi	101	3,9406	0,98815
Akdeniz Bölgesi	109	3,9725	0,98563
Karadeniz Bölgesi	121	4,0496	0,96481
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,2568	0,84498
G.Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,9294	0,94854
Toplam	909	3,8834	1,0009

Tablo 234'de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 235: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	26,798	6	4,466	4,563	0,000
Gruplar içi	882,841	902	0,979		
Toplam	909,639	908			

Tablo 235 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 236: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Scheffe Testi Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,50165	0,12867	0,019
	İç Anadolu Bölgesi	0,60876	0,14511	0,008
	Ege Bölgesi	0,31616	0,15138	0,628
	Akdeniz Bölgesi	0,28428	0,14902	0,725
	Karadeniz Bölgesi	0,20717	0,146	0,918
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,32734	0,15729	0,632

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 237: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	4,2602	0,65145
İç Anadolu Bölgesi	125	4,228	0,65224
Ege Bölgesi	101	4,3614	0,66
Akdeniz Bölgesi	109	4,0963	0,75301
Karadeniz Bölgesi	121	4,1074	0,75057
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4	0,85207
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	4,2529	0,78157
Toplam	909	4,2052	0,71407

Tablo 237’de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 238: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	9,176	6	1,529	3,04	0,006
Gruplar içi	453,809	902	0,503		
Toplam	462,986	908			

Tablo 238 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları

ları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 239: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Dürüstlük Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tukey Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Ege Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,10118	0,08181	0,880
	İç Anadolu Bölgesi	0,13339	0,0949	0,799
	Akdeniz Bölgesi	0,26506	0,09796	0,098
	Karadeniz Bölgesi	0,25395	0,0956	0,111
	Doğu Anadolu Bölgesi	0,36139	0,10854	0,016
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,10844	0,1044	0,945

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Ege Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Ege Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

3. SAYGI

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 240: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,4966	1,12904
İç Anadolu Bölgesi	125	3,456	1,05879
Ege Bölgesi	101	3,7327	1,11257
Akdeniz Bölgesi	109	3,844	1,02897
Karadeniz Bölgesi	121	3,8678	1,01606
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4	0,89136
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,7294	0,96841
Toplam	909	3,6711	1,07158

Tablo 240'ta yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 241: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	31,353	6	5,225	4,661	0,000
Gruplar içi	1011,296	902	1,121		
Toplam	1042,649	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını belirlemek için yapılan Levene testi sonucunda varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,000$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığından kullanılacak güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,000$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 242: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Saygı Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Karadeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,37117	0,11344	0,025
	İç Anadolu Bölgesi	0,41177	0,13229	0,042
	Ege Bölgesi	0,1351	0,14418	1,000
	Akdeniz Bölgesi	0,02373	0,13508	1,000
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,13223	0,13881	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,13836	0,13988	1,000
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,5034	0,12277	0,001
	İç Anadolu Bölgesi	0,544	0,14037	0,003
	Ege Bölgesi	0,26733	0,15163	0,814
	Akdeniz Bölgesi	0,15596	0,143	0,999
	Karadeniz Bölgesi	0,13223	0,13881	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,27059	0,14755	0,762

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında, Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yaşayan ebeveynler arasında, Doğu Anadolu Bölgesi lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

4. SABIR

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 243: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,4898	1,10146
İç Anadolu Bölgesi	125	3,424	1,0493
Ege Bölgesi	101	3,6832	1,04815
Akdeniz Bölgesi	109	3,789	1,07215
Karadeniz Bölgesi	121	3,876	1,04539
Doğu Anadolu Bölgesi	74	3,9324	1,07692
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,6118	1,03618
Toplam	909	3,637	1,08056

Tablo 242’de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 244: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	28,202	6	4,7	4,108	0,000
Gruplar içi	1031,996	902	1,144		
Toplam	1060,198	908			

Tablo 244 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı yaş gruplarının Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Scheffe Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 245: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sabır Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Scheffe Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	0,0658	0,11421	0,997
	Ege Bölgesi	-0,19337	0,12337	0,703
	Akdeniz Bölgesi	-0,29919	0,11995	0,162
	Karadeniz Bölgesi	-0,38624	0,11553	0,015
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,44264	0,13911	0,025
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-0,12197	0,13173	0,968
İç Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	-0,0658	0,11421	0,997
	Ege Bölgesi	-0,25917	0,14311	0,541
	Akdeniz Bölgesi	-0,36499	0,14018	0,126
	Karadeniz Bölgesi	-0,45203	0,13641	0,017
	Doğu Anadolu Bölgesi	-0,50843	0,15689	0,021
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-0,18776	0,15038	0,875

Scheffe Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Marmara Bölgesi ile Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri arasında, Marmara Bölgesi aleyhine ve İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi arasında, İç Anadolu Bölgesi aleyhine yer aldığı görülmektedir ($p<0,05$).

5. SORUMLULUK

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 246: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,5986	1,13679
İç Anadolu Bölgesi	125	3,56	1,08062
Ege Bölgesi	101	3,5545	1,13556
Akdeniz Bölgesi	109	3,8257	1,10423
Karadeniz Bölgesi	121	3,9587	0,96951
Doğu Anadolu Bölgesi	74	3,9324	1,02478
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,7059	0,9979
Toplam	909	3,7008	1,08991

Tablo 246’te yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 247: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	21,429	6	3,571	3,047	0,006
Gruplar içi	1057,181	902	1,172		
Toplam	1078,609	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını belirlemek için yapılan Levene testi sonucunda varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,001$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,005$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 248: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Sorumluluk Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Karadeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,36004	0,11029	0,026
	İç Anadolu Bölgesi	0,39868	0,13081	0,052
	Ege Bölgesi	0,40422	0,1433	0,104
	Akdeniz Bölgesi	0,13299	0,13768	1,000
	Doğu Anadolu Bölgesi	0,02625	0,14819	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,2528	0,13958	0,780

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

6. YARDIMSEVERLİK

Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 249: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	3,7483	1,09821
İç Anadolu Bölgesi	125	3,736	1,00918
Ege Bölgesi	101	3,7921	1,15167
Akdeniz Bölgesi	109	4,0092	1,05844
Karadeniz Bölgesi	121	4,0579	1,00248
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,1351	0,89633
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	3,8824	0,98091
Toplam	909	3,868	1,0558

Tablo 249'de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 250: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	18,805	6	3,134	2,846	0,009
Gruplar içi	993,354	902	1,101		
Toplam	1012,158	908			

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığını belirlemek için yapılan Levene testi sonucunda varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=,005$). Bu nedenle varyanslar eşit olmadığına kullanılabilecek güçlü testlerden olan Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Bu testin sonucunun da ($p=,007$) ANOVA sonucunu desteklediği görülmüştür. Buna göre farklı yaş gruplarının Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için ise varyanslar eşit olmadığı için *Dunnett T3 Testi* kullanılmıştır. Bu teste ait sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 251: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Sözel Telkin Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik *Dunnett T3 Testi* Sonuçları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,38684	0,12231	0,039
	İç Anadolu Bölgesi	0,39914	0,13786	0,085
	Ege Bölgesi	0,34306	0,15488	0,441
	Akdeniz Bölgesi	0,12596	0,14538	1,000
	Karadeniz Bölgesi	0,07728	0,13843	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,25278	0,14892	0,856

Dunnett T3 Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görülmektedir ($p < 0,05$).

b) Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşma

Yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 252: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Yaşanılan Bölge	n	Ortalama	Standart Sapma
Marmara Bölgesi	294	4,1122	0,79952
İç Anadolu Bölgesi	125	4,152	0,76259
Ege Bölgesi	101	4,3267	0,81374
Akdeniz Bölgesi	109	4,1927	0,79904
Karadeniz Bölgesi	121	4,3884	0,65028
Doğu Anadolu Bölgesi	74	4,3919	0,67879
G. Doğu Anadolu Bölgesi	85	4,0706	0,82791
Toplam	909	4,2068	0,77766

Tablo 252'de yaşanılan bölge değişkenine göre ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin model olma boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmaya yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 253: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) SonuÇları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	12,582	6	2,097	3,526	0,002
Gruplar işi	536,535	902	0,595		
Toplam	549,118	908			

Tablo 253 incelendiğinde yapılan *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)* sonucunda farklı bölge gruplarının Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin sözel telkin boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek iÇin tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerinden *Tukey Testi* yapılmıştır. Bu teste ait sonuÇlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 254: Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Ebeveynlerin Ailede Yardımseverlik Eğitimi Davranış Ölçeğinin Model Olma Boyutundan Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılaşmaya Yönelik Tukey Testi SonuÇları

Yaşanılan Bölge	Yaşanılan Bölge	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	0,38684	0,12231	0,039
	İŞ Anadolu Bölgesi	0,39914	0,13786	0,085
	Ege Bölgesi	0,34306	0,15488	0,441
	Akdeniz Bölgesi	0,12596	0,14538	1,000
	Karadeniz Bölgesi	0,07728	0,13843	1,000
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,25278	0,14892	0,856

Tukey Testi sonucunda anlamlı farklılaşmaların Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler ile Marmara Bölgesinde yaşayan ebeveynler arasında ve Karadeniz Bölgesinde yaşayan ebeveynler lehine yer aldığı görölmektedir ($p<0,05$).

AİLEDE

İMAN, İBADET VE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMASI

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirmedeki rolü ve görevleri geçmişte olduğu gibi bugün de en çok konuşulan ve tartışılan konular arasındadır. Birçok kişi ve kuruluş konuyla ilgili çalışmalar yapmakta, ebeveynlere yol göstermek için çaba sarf etmektedir. Ailelere yardım edilebilmesi için öncelikle anne babaların çocuklarının eğitiminde ne gibi sorunlar yaşadığının ve bu sorunlarla nasıl baş etmeye çalıştığının araştırılması, mevcut öngörülerin verilerle desteklenip desteklenmediğine bakılması gerekmektedir. Kuruluşundan bugüne yetişkinlere din ve değerler eğitimi bağlamında yardımcı olmaya çalışan YEKDER'in desteklediği bu araştırmada, ülkemizdeki farklı demografik özelliklere sahip ebeveynlerin, çocuklarına din eğitimi verirken, dinin iman, ibadet ve ahlak/değerler alanlarından hangilerine ağırlık verdikleri, bu alanlar ile ne ölçüde ve nasıl ilgilendikleri (sözel telkin, model olma ve onaylama) ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın ailede din eğitimi ile ilgili çalışma yapan kişi ve kuruluşlara fayda sağlayacağı ümit edilmektedir.

Yazarlar:

Doç. Dr. Bilal Yorulmaz

Doç. Dr. Emine Keskiner

Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

YEKDER
YAYINLARI